

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Andraž VODOVNIK

Mentor: doc. dr. Iztok PREZELJ

**Primerjava sistemske urejenosti boja zoper terorizem v Avstriji,
Hrvaški, Nemčiji, Nizozemski, Veliki Britaniji in Sloveniji**

Magistrsko delo

Ljubljana, 2011

In memoriam

Ana Vodovnik

1944 - 2010

IZJAVA O AVTORSTVU magistrskega dela

Spodaj podpisani **Andraž VODOVNIK**, z vpisno številko **21014965**, sem avtor magistrskega dela z naslovom: **Primerjava sistemske urejenosti boja zoper terorizem v Avstriji, Hrvaški, Nemčiji, Nizozemski, Veliki Britaniji in Sloveniji**.

S svojim podpisom zagotavljam, da:

- je predloženo magistrsko delo izključno rezultat mojega lastnega raziskovalnega dela;
- sem poskrbel, da so dela in mnenja drugih avtorjev oz. avtoric, ki jih uporabljam v predloženem delu, navedena oz. citirana v skladu s fakultetnimi navodili;
- sem poskrbel, da so vsa dela in mnenja drugih avtorjev oz. avtoric navedena v seznamu virov, ki je sestavni element predloženega dela in je zapisan v skladu s fakultetnimi navodili;
- sem pridobil vsa dovoljenja za uporabo avtorskih del, ki so v celoti prenesena v predloženo delo in sem to tudi jasno zapisal v predloženem delu;
- se zavedam, da je plagiatorstvo - predstavljanje tujih del, bodisi v obliki citata bodisi v obliki skoraj dobesednega parafraziranja bodisi v grafični obliki, s katerim so tuje misli oz. ideje predstavljene kot moje lastne - kaznivo po zakonu (Zakon o avtorstvu in sorodnih pravicah, Uradni list RS št. 21/95), prekršek pa podleže tudi ukrepom Fakultete za družbene vede v skladu z njenimi pravili;
- se zavedam posledic, ki jih dokazano plagiatorstvo lahko predstavlja za predloženo delo in za moj status na Fakulteti za družbene vede;
- je elektronska oblika identična s tiskano obliko magistrskega dela ter soglašam z objavo specialističnega dela v zbirki »Dela FDV«.

V Ljubljani, dne 14. september 2011

Podpis avtorja: Andraž VODOVNIK

Primerjava sistemske urejenosti boja zoper terorizem v Avstriji, Hrvaški, Nemčiji, Nizozemski, Veliki Britaniji in Sloveniji

Magistrsko delo poskuša s primerjavo sistemskih urejenosti boja zoper terorizem v izbranih državah in Sloveniji podati odgovor na vprašanje, ali in kako (pre)oblikovati protiteroristično ureditev v Sloveniji. V teoriji obstaja veliko različnih pristopov k zoperstavljanju terorizmu, na podlagi analize pa je razvidno, da vsaj v izbranih državah prevladuje t. i. kazensko-pravni pristop; terorizem je kaznivo dejanje, z obravnavo katerega se prvenstveno ukvarjajo organi pregona, pomembno (preprečevalno) vlogo pa ima tudi obveščevalni sistem. Ključnega pomena v boju proti terorizmu je učinkovita koordinacija protiterorističnih aktivnosti različnih organov, ki se ukvarjajo s preiskovanjem in/ali preprečevanjem terorističnih aktivnosti.

V ta namen so države, ki imajo zgodovinske izkušnje s terorističnimi aktivnostmi in so se v zadnjem desetletju soočile z grožnjo t. i. domačega islamističnega terorizma, oblikovale posebne organe, namenjene operativni in/ali analitični koordinaciji protiterorističnih aktivnosti vseh relevantnih državnih organov. V Sloveniji že leta obstaja funkcija nacionalnega koordinatorja za boj proti terorizmu, ki pa nima z zakonom opredeljenih nalog in pristojnosti, delovanje medresorske delovne skupine za boj proti terorizmu, ki naj bi med drugim skrbela za izmenjavo operativnih informacij in usklajevanje aktivnosti na operativni ravni, pa ni prerasla okvirov posvetovalnega organa Sveta za nacionalno varnost. Glede na trenutno ogroženost Republike Slovenije so obstoječi protiteroristični mehanizmi ocenjeni kot zadostni, kar pa ne pomeni, da so ustrezni (še niso bili preizkušeni v praksi) oziroma da jih ni mogoče izboljšati.

Ključne besede: terorizem, protiteroristična ureditev, protiteroristične koordinacija, nacionalnovarnostni sistem, policija, obveščevalno-varnostne službe, Avstrija, Hrvaška, Nemčija, Nizozemska, Slovenija, Velika Britanija

Comparison of Systems for Fight Against Terrorism in Austria, Croatia, Germany, the Netherlands, UK and Slovenia

In my Master's thesis I will try to provide - through comparative analysis of the systematic regulation of the fight against terrorism in the selected countries and Slovenia - the answer to the question whether the counter-terrorism regulation in the Republic of Slovenia should be changed and how. There are many different theoretic approaches to countering terrorism, however, the analysis has made it evident that - at least in the selected countries - the so called penal approaches prevail; terrorism is a criminal act primarily sanctioned by law enforcement agencies, nevertheless, intelligence systems also play an important (preventive) role. Effective coordination of counter-terrorism activities of various bodies engaged in the investigation and/or prevention of terrorist activities is of key importance.

To this aim, countries with the history of terrorist activities that have over the past decade faced the threat of the so-called domestic Islamist terrorism, have set up special bodies for operational and/or analytical coordination of counter-terrorism activities of all authorized state bodies. There has been a national coordinator for fight against terrorism in Slovenia for several years now, whose duties and authorizations have not been legally defined yet, while the activities of the interdepartmental working group for fight against terrorism, which should be responsible for the exchange of operational information and coordination of activities at the operational level, has not exceeded the framework of the advisor to the National Security Council. Considering the current threat posed to the Republic of Slovenia, the existing counter-terrorism mechanisms have been estimated as sufficient, which, however, does not mean that they are suitable (as they have not been tested in practice yet), or that they could not be improved.

Key words: terrorism, counter-terrorism regulation, counter-terrorism coordination, national security system, police, intelligence and security services, Austria, Croatia, Germany, The Netherlands, Slovenia, UK

KAZALO:

SEZNAM SHEM, TABEL IN GRAFOV	8
SEZNAM KRATIC	9
1 UVOD	13
1.1 Metodološko-hipotetični okvir	17
1.1.1 Opredelitev predmeta in ciljev preučevanja	17
1.1.2 Hipoteze	22
1.1.3 Uporabljena metodologija	23
1.1.4 Struktura naloge	24
2 OPREDELITEV OSNOVNIH POJMOV	27
2.1 Terorizem	27
2.2 Protiterorizem	33
2.3 Nacionalnovarnostni sistem	34
3 TEORETIČNI IN PRAKTIČNI VIDIKI PROTITERORIZMA	37
4 PROTITERORISTIČNE UREDITVE	46
4.1 Avstrija	46
4.1.1 Zgodovinske izkušnje in percepcija teroristične grožnje	46
4.1.2 Protiteroristična politika	49
4.1.3 Protiteroristična zakonodaja	49
4.1.4 Nosilci protiterorističnih aktivnosti	50
4.1.5 Koordiniranje protiterorističnih aktivnosti	52
4.2 Hrvaška	53
4.2.1 Zgodovinske izkušnje in percepcija teroristične grožnje	53
4.2.2 Protiteroristična politika	54
4.2.3 Protiteroristična zakonodaja	57
4.2.4 Nosilci protiterorističnih aktivnosti	58
4.2.5 Koordiniranje protiterorističnih aktivnosti	59
4.3 Nemčija	60
4.3.1 Zgodovinske izkušnje in percepcija teroristične grožnje	60
4.3.2 Protiteroristična politika	62
4.3.3 Protiteroristična zakonodaja	63
4.3.4 Nosilci protiterorističnih aktivnosti	65
4.3.5 Koordiniranje protiterorističnih aktivnosti	68
4.4 Nizozemska	73
4.4.1 Zgodovinske izkušnje in percepcija teroristične grožnje	73
4.4.2 Protiteroristična politika	74
4.4.3 Protiteroristična zakonodaja	75

4.4.4	Nosilci protiterorističnih aktivnosti	76
4.4.5	Koordiniranje protiterorističnih aktivnosti	77
4.5	Velika Britanija	81
4.5.1	Zgodovinske izkušnje in percepcija teroristične grožnje	81
4.5.2	Protiteroristična politika	83
4.5.3	Protiteroristična zakonodaja	84
4.5.4	Nosilci protiterorističnih aktivnosti	85
4.5.5	Koordiniranje protiterorističnih aktivnosti	88
5	SLOVENSKA PROTITERORISTIČNA UREDITEV	90
5.1	Teroristična ogroženost Slovenije	90
5.2	Slovenska protiteroristična politika	90
5.2.1	Protiterorizem v Resoluciji o strategiji nacionalne varnosti	92
5.3	Protiteroristična zakonodaja	94
5.4	Nosilci protiterorističnih aktivnosti	97
5.4.1	Slovenska obveščevalno-varnostna agencija	99
5.4.2	Policija	101
5.4.3	Obveščevalno varnostna služba	103
5.4.4	Urad RS za preprečevanje pranja denarja	104
5.4.5	Carinska uprava	105
5.4.6	Slovenska vojska	106
5.4.7	Ostale državne institucije	106
5.5	Medresorsko sodelovanje	107
5.5.1	Vloga SNAV in SSNAV na protiterorističnem področju	107
5.5.2	Medresorska delovna skupina za boj proti terorizmu	109
5.5.3	Nacionalni koordinator za boj proti terorizmu	112
6	PRIMERJAVA SLOVENSKE UREDITVE Z UREDITVAMI IZBRANIH DRŽAV	113
6.1	Zgodovinske izkušnje in percepcija teroristične grožnje	113
6.2	Protiteroristična politika	114
6.3	Protiteroristična zakonodaja	118
6.4	Nosilci protiterorističnih aktivnosti	119
6.5	Koordiniranje protiterorističnih aktivnosti	120
7	VERIFIKACIJA HIPOTEZ IN SKLEP	123
7.1	Verifikacija hipotez	123
7.2	Sklep	124
8	LITERATURA	128

SEZNAM SHEM, TABEL IN GRAFOV

Tabela 2.1:	Elementi definicij terorizma po Schmidu in Jongmanu 1988	29
Tabela 2.2:	Elementi definicij terorizma po Schmidu 2004	30
Shema 2.1:	Tipologija terorizma po Schmidu in Jongmanu	31
Tabela 2.3:	Ostale vrste klasifikacije terorizma	32
Tabela 3.1:	Vzroki prenehanja terorističnih aktivnosti	45
Slika 4.1:	Lokacije posebnih enot EKO Cobra	52
Shema 4.1:	Organizacija Zveznega urada za zaščito ustavne ureditve	67
Shema 4.2:	Naloge in sestava Skupnega centra za boj proti terorizmu	69
Shema 4.3:	Organizacijska shema Urada nacionalnega koordinatorja za protiterorizem	78
Tabela 4.1:	Štiristopenjska lestvica teroristične ogroženosti Nizozemske	79
Shema 4.3:	Položaj JTAC v obveščevalnem sistemu Velike Britanije	88
Tabela 4.2:	Petstopenjska lestvica teroristične ogroženosti Velike Britanije	89
Shema 5.1:	Koncept odziva ob terorističnem napadu	98
Shema 5.2:	Položaj SNAV v obveščevalno-varnostnem sistemu	108
Shema 5.3:	Položaj in sestava Delovne skupine za boj proti terorizmu	110
Tabela 6.1:	Izkušnje s terorističnimi aktivnostmi v preteklosti	113
Tabela 6.2:	Percepcija virov teroristične grožnje	114
Tabela 6.3:	Poudarki protiteroristične politike	117
Tabela 6.4:	Pravni instrumenti za boj proti terorizmu	119
Tabela 6.5:	Obstoj posebnih koordinacijskih teles	122
Tabela 6.6:	Oblike koordinacije protiterorističnih aktivnosti	122

SEZNAM KRATIC

AIVD	-	Glavna obveščevalno-varnostna služba (Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst)
AIZ	-	Anti-imperialistična celica (Antiimperialistische Zelle)
ALF	-	Arabska osvobodilna fronta
AP	-	Proletarska akcijska skupina (Grupo de Acción Proletaria)
ASALA	-	Armenska tajna vojska za osvoboditev Armenije
AT	-	Posebna enota nizozemske policije (Arrestatieteam)
BaFin	-	Zvezna pisarna za finančni nadzor (Bundesanstalt für Finanzdienstleistungsaufsicht)
BBE-SIE	-	Specialna podporna enota - enota za hitro posredovanje (Bijzondere Bijstandseenheid - Snelle Interventie Eenheid)
BfV	-	Zvezni urad za zaščito ustave (Bundesamt für Verfassungsschutz)
BGS	-	Zvezna mejna policija (Bundesgrenzschutz)
BK	-	Zvezna kriminalistična policija (Das Bundeskriminalamt)
BKA	-	Urad zvezne kriminalistične policije (Bundeskriminalamt)
BMI	-	Zvezno ministrstvo za notranje zadeve (Bundesministerium für Inneres)
BND	-	Zvezna obveščevalna služba (Bundesnachrichtendienst)
BPOL	-	Zvezna policija (Bundespolizei)
BR	-	Rdeče brigade (Brigate Rosse)
BSB	-	Specialna zaščitna brigada (Brigade Speciele Beveiligingsopdrachten)
BSD	-	Bataljon za specialno delovanje (Bojna za specialno djelovanje)
BVT	-	Zvezni urad za zaščito ustave in boj proti terorizmu (Bundesamt für Verfassungsschutz und Terrorismusbekämpfung)
CBRN	-	Kemično, biološko, radiološko ali nuklearno (Chemical, biological, radiological or nuclear)
CIA	-	Centralna obveščevalna agencija (Central Intelligence Agency)
CIRA	-	Stalna irska republikanska armada (Continuity Irish Republican Army)
CTC	-	Protiteroristično poveljstvo (Counter-terrorism Command)
CTG	-	Protiteroristična skupina (Counter Terrorism Group)
CURS	-	Carinski urad Republike Slovenije
DIA	-	Obrambno obveščevalno agencijo (Defense Intelligence Agency)
DHKP/C	-	Revolucionarna ljudska osvobodilna fronta (Devrimci Halk Kurtuluş Partisi-Cephesi)
DNI	-	Direktorata ameriških obveščevalnih služb (Director of National Intelligence)
DSI	-	Specialna intervencijska služba (Dienst Speciale Eenheden)
EBT	-	Posebni oddelek za boj proti terorizmu (Einsatzgruppe zur Bekämpfung des Terrorismus)
EDOK	-	Posebna enota za boj proti organiziranemu kriminalu (Einsatzgruppe zur Bekämpfung der Organisierten Kriminalität)
EKO Cobra	-	Posebna enota Cobra (Einsatzkommando Cobra)
ELF	-	Eritrejska osvobodilna fronta

ELN	-	Nacionalna osvobodilna vojska (Ejercito de Liberacion Nacional)
ETA	-	Baskovska domovina in svoboda (Euskadi Ta Askatasuna)
EU	-	Evropska unija
Europol	-	Evropski policijski urad
FBI	-	Zvezni preiskovalni urad (Federal Bureau of Investigations)
GCHQ	-	Vladna uprava za komunikacije (Government Communications Headquarters)
GEK	-	Posebna enota žandarmerije (Gendarmerieeinsatzkommando)
GI	-	Islamska skupina (al-Gama'a al-Islamiyya)
GIA	-	Oborožena islamska skupina (Groupe Islamique Arme / al-Jama'ah al-Islamiyahal-Musallaha)
GIMF	-	Globalna islamska medijska fronta (Global Islamic Media Front)
GIZ	-	Skupni internetni center (Gemeinsame Internetzentrum)
GPU	-	Generalna policijska uprava
GTAZ	-	Skupni center za boj proti terorizmu (Gemeinsames Terrorismusabwehrzentrum)
IBDA-C	-	Fronta islamskih napadalcev velikega vzhoda (İslami Büyükdoğu Akıncılar Cephesi)
IIRO	-	Mednarodna islamska humanitarna organizacija (International Islamic Relief Organization)
IJU	-	Islamska džihadistična unija (Islamic Jihad Union)
IMU	-	Islamsko gibanje Uzbekistana (Islamic Movement of Uzbekistan)
INLA	-	Irška nacionalna osvobodilna vojska (Irish National Liberation Army)
IRA	-	Irška republikanska armada (Irish Republican Army)
ISC	-	Obveščevalno-varnostni komite (Intelligence and Security Committee)
ISIS	-	Izraelska varnostno-obveščevalna služba (Israeli Security and Intelligence Service tudi Mossad)
JDL	-	Židovska obrambna liga (Jewish Defense League)
JIC	-	Združeni obveščevalni komite (Joint Intelligence Committee)
JRA	-	Japonska rdeča armada (Nihon Sekigun)
JTAC	-	Skupni analitični center za protiterorizem (Joint Terrorism Analysis Centre)
LKA	-	Deželni urad kriminalistične policije (Landeskriminalamt)
LVF	-	Lojalistične prostovoljne sile (Loyalist Volunteer Forces)
LVT	-	Deželni urad za varstvo ustavnega reda in boj proti terorizmu (Landesamt für Verfassungsschutz und Terrorismusbekämpfung)
MAD	-	Vojaška protiobveščevalna služba (Millitärischer Abschirmdienst)
MDS	-	Medresorska delovna skupina
MIVD	-	Vojaška obveščevalna in varnostna služba (Militaire Inlichtingen- en Veiligheidsdienst)
MKO	-	Organizacija Ljudski mudžahedini Irana (Mojahedin-e Khalq Organization)
MNZ	-	Ministrstvo za notranje zadeve

MORH	-	Ministrstvo za obrambo Republike Hrvaške (Ministarstvo obrane Republike Hrvatske)
MORS	-	Ministrstvo za obrambo Republike Slovenije
MUP RH	-	Ministrstvo za notranje zadeve Republike Hrvaške (Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Hrvatske)
MZZ	-	Ministrstvo za zunanje zadeve
NATO	-	Organizacija severnoatlantskega sporazuma (North Atlantic Treaty Organization)
NCKU	-	Nacionalni center za krizno upravljanje
NCSB	-	Nacionalni koordinator obveščevalne službe policije (National Co-ordinator of Special Branch)
NCTb	-	Nacionalni koordinator za boj proti terorizmu (Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding)
NCTI	-	Nacionalni koordinator za teroristične preiskave (National Co-ordinator for Terrorist Investigations)
NSA	-	Nacionalna varnostna agencija (National Security Agency)
NSAC	-	Svetovalni center za nacionalno varnost Varnostne službe (National Security Advice Centre)
NTFIU	-	Nacionalna teroristična finančna preiskovalna enota (National Terrorist Financial Investigation Unit)
OPEC	-	Organizacija držav izvoznic nafte (Organization of the Petroleum Exporting Countries)
OVS	-	Obveščevalno varnostna služba
OVSE	-	Organizacija za varnost in sodelovanje v Evropi (Organization for Security and Co-operation in Europe - OSCE)
OZN	-	Organizacija združenih narodov
PFLP	-	Ljudska fronta za osvoboditev Palestine (Popular Front for the Liberation of Palestine)
PFLP-GC	-	Ljudska fronta za osvoboditev Palestine - glavno poveljstvo (Popular Front for the Liberation of Palestine - General Command)
PIRA	-	Začasna irska republikanska armada (Provisional Irish Republican Army)
PKK	-	Kurdska delavska stranka (Parti Karkerên Kurdistan)
PLO	-	Palestinska osvobodilna organizacija (Palestinian Liberation Organization)
PWGT	-	Policijska delovna skupina o terorizmu (Police Working Group on Terrorism)
RAF	-	Frakcija rdečih brigad (Rote Armeefraktion)
ReSNVRS	-	Resolucije o strategiji nacionalne varnosti Republike Slovenije
RIRA	-	Prava irska republikanska armada (Real Irish Republican Army)
RMS	-	Republika Južnih Molukov (Republik Maluku Selatan)
RZ	-	Revolucionarne celice (Revolutionären Zellen)
SE GPU	-	Specialna enota Generalne policijske uprave
SIS/MI6	-	Tajna obveščevalna služba (Secret Intelligence Service)
SNAV	-	Svet za nacionalno varnost
SOA	-	Varnostno-obveščevalna agencija (Sigurnostno-obaveštajna agencija)
SOCA	-	Agencija za organizirani kriminal (Serious Organised Crime Agency)

SOVA	-	Slovenska obveščevalno-varnostna agencija
SS/MI5	-	Varnostna služba (Security Service tudi British Security Service)
SSNAV	-	Sekretariat sveta za nacionalno varnost
SV	-	Slovenska vojska
TKP-ML	-	Turška komunistična partija/marksisti-leninisti (Türkiye Komünist Partisi / Marksist-Leninist)
TWG	-	Delovna skupina za terorizem v okviru Sveta EU (Terrorism Working Group)
UDA	-	Ulsterska obrambna zveza (Ulster Defence Association)
UIM	-	Intervencijska enota mornariške pehote (Unit Interventie Mariniers)
UKP	-	Uprava kriminalistične policije
URSZR	-	Uprava Republike Slovenije za zaščito in reševanje
URSPPD	-	Urad Republike Slovenije za preprečevanje pranja denarja
UVF	-	Ulsterske prostovoljne sile (Ulster Volunteer Force)
WEGA	-	Dunajska posebna enota (Wiener Einsatzgruppe Alarmabteilung)
ZfV	-	Urad za sumljive transakcije (Zentralstelle für Verdachtsanzeigen)
ZKA	-	Carinski kriminalistični urad (Zollkriminalamt)

1 UVOD

»They who can give up essential liberty to obtain a little temporary safety, deserve neither liberty nor safety.«

(»Tisti, ki so se pripravljani odreči osnovnim svoboščinam zaradi trenutne varnosti, si ne zaslužijo niti svobode niti varnosti.«)

Benjamin Franklin, 1755

Po terorističnih napadih 11. septembra 2001 v ZDA so se po svetu, še posebej pa v ZDA in Evropi, sprejemale številne odločitve v imenu boja zoper terorizem, ki so posegale v človekove pravice in zasebnost ljudi. V okviru t. i. vojne proti terorizmu so ZDA, skupaj z zavezniki, napadle Afganistan in Irak in se tam zapletle v dolgotrajne vojaške operacije. V začetku leta 2010 so številne države na svojih letališčih začele uvajati t. i. telesne skenerje, s katerimi želijo preprečiti tihotapljenje improviziranih eksplozivnih naprav na letala, kot je to uspelo domnevnemu članu Al Kajde Umarju Farouku Abdulmutallebu, ki je 25. decembra 2009 poskušal izvesti bombni napad na letu iz Amsterdama v Detroit. 19. januarja 2010 so domnevno agenti izraelske obveščevalne službe Mossad oziroma ISIS (Israel Security Intelligence Service) v Dubaju umorili Mahmouda al-Mabhouha, pomembnega člana palestinske islamske organizacije Hamas in njenega oboroženega krila brigad Izzedine al-Qassam. 2. maja 2011 pa so pripadniki ameriških posebnih enot v Abbottabadu ubili Osamo bin Ladna, vodjo teroristične organizacije Al Kajda.

Ob omenjenih protiterorističnih aktivnostih se nam izpostavlja dilema, ki je že vrsto let aktualna v politični, strokovni in civilni sferi - kje naj države postavijo ločnico med legitimno pravico držav, da se lahko branijo pred grožnjo terorizma, in med določenimi spornimi aktivnostmi, ki se izvajajo v imenu boja proti terorizmu in kršijo iste cenjene svoboščine, ki jih poskušajo zaščititi. Hkrati pa se pojavlja vprašanje, s katerimi instrumenti in metodami se lahko uspešno soočamo s teroristično grožnjo: z obveščevalno dejavnostjo, protiteroristično zakonodajo, mednarodnim sodelovanjem, povečano notranjo varnostjo ali vojaškim odzivom?

Po terorističnih napadih 11. septembra 2001 je v Evropi sprva prevladala ocena, da t. i. moderni terorizem (islamistični terorizem, povezan z globalnim džihadom oziroma idejami Al Kajde) Evrope ne ogroža neposredno in da izrablja evropsko ozemlje predvsem za logistične potrebe (propaganda, financiranje ipd.). Samomorilski teroristični napadi 11. marca 2004 v Madridu in 7. julija 2005 v Londonu so demantirali predhodno oceno in v Evropi izpostavili potrebo po bolj učinkoviti koordinaciji protiterorističnih aktivnosti na različnih ravneh: bilateralni, multilateralni in na mednarodni ravni (v odnosu EU do ostalih regionalnih organizacij in OZN).

Pri oblikovanju skupnega odziva v boju proti terorizmu se v preteklosti in tudi danes pojavljajo številne težave. Najbolj pogosto so povezane s problemom same definicije terorizma, kjer so že v evropskem prostoru obstajali različni pogledi na terorizem, v odnosu do drugih regij pa so te razlike bile (so) še bolj očitne. Poleg tega je na protiteroristične aktivnosti vplival tudi občutek oziroma pogled na samo grožnjo terorizma. Nekatere države so temu namenjale veliko pozornosti (ene upravičeno, druge neupravičeno pod vplivom pritiskov ZDA in drugih vplivnih sil), medtem ko ji druge, ki se s to grožnjo sploh niso srečevale, posledično niso posvečale nobene pozornosti. Določen vpliv na koordiniranje boja proti terorizmu na mednarodnem nivoju pa je imela tudi sama organizacijska oziroma sistemska urejenost boja zoper terorizem v posamezni državi. Pri tem je mišljena različna vloga varnostnih sil ter varnostnih in obveščevalnih služb po državah.

Kot primer pretiranega in neprimernega odziva na teroristično grožnjo bi lahko izpostavili prav ZDA. Washington Post je julija 2010 objavil serijo člankov pod naslovom Top Secret America, ki so plod dveletne raziskave novinarjev Priestove in Arkina o t. i. skritem svetu državnih in privatnih organizacij, ki so se razbohotile po terorističnih napadih 11. septembra 2001 v ZDA. Njune ugotovitve temeljijo na zbranih javnih in tajnih dokumentih ter pogovorih z osebami, ki so neposredno ali posredno vpletene v protiteroristične aktivnosti ZDA. Priestova in Arkin sta razkrila, da se s protiterorističnimi aktivnostmi v ZDA ukvarja okoli 1300 državnih služb in 1931 zasebnih podjetij, ki so razpršena na preko desetisočih lokacijah po ZDA. V njih je zaposlenih preko 854.000 ljudi, od tega jih je kar 265.000 (skoraj tretjina) v zasebnem sektorju. Samo v Washingtonu D.C. in njegovi okolici so za njihove potrebe zgradili oziroma še vedno gradijo 33 večjih kompleksov, ki zasedajo več kot milijon in pol kvadratnih metrov površin.

Avtorja izpostavljata, da se je mreža protiterorističnih organizacij tako razbohotila, da je oblast ne more več nadzirati. Ker se z zbiranjem obveščevalnih podatkov ukvarja preveč različnih subjektov, katerih aktivnosti se podvajajo oziroma prekrivajo, hkrati pa nad njimi nima nihče temeljitega pregleda oziroma med njimi ne obstaja ustrezna in učinkovita koordinacija, lahko to privede do katastrofalnih posledic. Na leto proizvedejo več deset tisoč poročil, ki jih nihče ne zmore pregledati in ustrezno ovrednotiti. Različne ameriške protiteroristične službe naj bi v zadnjih letih imele kar nekaj podatkov o načrtovanih terorističnih napadih po svetu, ki pa jih niso uspele preprečiti, saj ni bilo nikogar, ki bi podatke uspel povezati in pravočasno reagirati.

S tem nastaja problem, da država najbolj občutljive naloge predaja v roke zasebnim podjetjem, ki jim je glavni motiv denar (profit). Kar se je začelo kot začasna pomoč državnim organom v boju proti terorizmu, je preraslo v odvisnost, ki postavlja vprašanja ali zvezni organi zaposlujejo preveč ljudi, ki so bolj obvezani delničarjem kot pa javnemu interesu in ali oblast še vedno nadzoruje svoje najbolj občutljive aktivnosti. Velik problem predstavlja prav dejstvo, da država čedalje več protiterorističnih aktivnosti prepušča zasebnim pogodbenikom. Velika večina sklenjenih pogodb je sicer povezana z obrambnim sektorjem. Rekorder med posamičnimi državnimi agencijami je Nacionalna varnostna agencija (National Security Agency - NSA), sicer zadolžena za zaščito nacionalnih informacijskih sistemov in za tehnično zbiranje obveščevalnih podatkov (SIGINT) po svetu, ki je za določene (protiteroristične) aktivnosti sklenila pogodbo s kar 484 zasebnimi podjetji. Kar se tiče obveščevalnega sektorja bi izpostavili še Obrambno obveščevalno agencijo (Defense Intelligence Agency - DIA), ki je sklenila pogodbe s 318 zasebnimi podjetji, Zvezni preiskovalni urad (Federal Bureau of Investigations - FBI) s 173, Centralno obveščevalno agencijo (Central Intelligence Agency - CIA) s 114 itd. Zasebna podjetja se ukvarjajo z različnimi oblikami protiterorističnih aktivnosti, od konkretnega pridobivanja tajnih podatkov na terenu, varovanja, urjenja, pa vse do logistične podpore v obliki prevajalcev, informacijske podpore, posrednikov pri najemanju novih pogodbenikov ipd. Vlogo zasebnih pogodbenikov ponazarja tudi primer do leta 2010 v t. i. vojni proti terorizmu ubitih 22 uslužbencev CIE, od katerih jih je bilo 8 zasebnih pogodbenikov.

Najemnanje zasebnih podjetij naj bi vladi prihranilo denar, vendar pa je realnost drugačna, saj se za njihove aktivnosti porabljajo neverjetne količine proračunskih sredstev. Avtorja omenjata študijo Direktorata ameriških obveščevalnih služb (Director of National Intelligence - DNI) iz leta 2008, ki razkriva, da pogodbeniki predstavljajo 29 odstotkov delovne sile obveščevalnih agencij, njihov strošek pa je enak 49 odstotkom, ki ga ameriške oblasti namenijo državnim uslužbencem, ki so tako 25 odstotkov cenejši od pogodbenikov (Priest in Arkin 2010).

In kako je z bojem proti terorizmu pri nas? Slovenija velja za relativno varno državo, sama grožnja terorizma slovenskim interesom doma in po svetu pa je ocenjena kot nizka. Podobno kot večina ostalih evropskih držav, ki se v preteklosti niso srečale z grožnjo terorizma, je svoj protiteroristični sistem oblikovala kot odziv na protiteroristične ukrepe Evropske unije, ki so sledili terorističnim napadom v ZDA 11. septembra 2001, še posebej pa napadom v Madridu 11. marca 2004 in Londonu 7. julija 2005. Ker je v primeru Slovenije večinoma šlo za politične in ne strokovno utemeljene odločitve, je posledično obstoječa protiteroristična ureditev pomanjkljiva, saj naloge in pristojnosti posameznih državnih organov, ki se ukvarjajo s protiterorističnimi aktivnostmi, niso dovolj ustrezno opredeljene.

Še večji problem je pri medresorskem sodelovanju oziroma koordiniranju teh aktivnosti, kjer sicer obstajajo določene institucije in mehanizmi kot sta npr. protiteroristični koordinator in medresorska delovna skupina za boj proti terorizmu, vendar zopet brez jasno definiranih nalog in pristojnosti za dejansko ukrepanje. Tako trenutno neki stalni center ali stična točka, kamor bi se stekale vse relevantne informacije in od koder bi se koordinirale operativne aktivnosti vseh akterjev na področju protiterorizma, ne obstaja. Takšna točka, bodisi v obliki analitične celice ali pa protiterorističnega centra, bi koncentrirala vse relevantne podatke, jih analizirala in na njihovi podlagi podajala usmeritve za nadaljnje ukrepe za preprečevanje terorističnih aktivnosti v Sloveniji ali proti njenim interesom po svetu.

1.1 Metodološko-hipotetični okvir

1.1.1 Opredelitev predmeta in ciljev preučevanja

Fenomen terorizma in s tem povezanih aktivnosti za njegovo preprečevanje je bil v preteklem desetletju ena od glavnih tem tako v strokovni kot politični sferi. Posledično je bilo to vprašanje kvantitativno in kvalitativno zelo dobro obdelano tako v svetu kot tudi pri nas. Ob tem pa je potrebno opomniti, da celovitih analiz sistemske ureditve boja zoper terorizem v Sloveniji ni bilo narejenih, še manj pa primerjav le-te s sistemi primerljivih držav ali držav, za katere velja, da imajo v praksi preizkušene relativno uspešne sisteme boja zoper terorizem.

V Sloveniji so se številni avtorji (Anžič, Krunić, Svete, Černigoj ipd.) ukvarjali z različnimi teoretičnimi in praktičnimi dimenzijami terorizma ter se le izjemoma dotikali slovenske ureditve zoperstavljanja terorizmu. Anžič izpostavlja globalno dimenzijo terorizma, ki terja ukrepanje široke mednarodne protiteroristične koalicije. Ob tem opozarja na nujnost zaščite temeljnih človekovih pravic in drugih vrednot pred njihovim suspenzom v imenu boja zoper terorizem (Anžič 2002). Krunić preučuje teoretične in praktične vidike uporabe terorizma (oziroma terorističnih metod) v okviru strategije posrednega nastopanja. Pri tem je cilj uporabe terorizma destabilizacija objekta strategije posrednega nastopanja, ustvarjanje pogojev za druge ukrepe (npr. državni udar) ipd. (Krunić 1997). Svete se ukvarja s teoretičnimi vprašanji in praktičnimi vidiki informacijskih razsežnosti sodobnega terorizma, pri čemer izpostavlja odvisnost zahodnih družb od informacijsko-komunikacijskih tehnologij in z njo povezano grožnjo t. i. informacijskega terorizma. Ob tem ugotavlja, da v praksi obstaja zelo malo dokazanih primerov informacijskega terorizma (Svete 2007). Černigoj raziskuje povezave med organiziranim kriminalom in terorizmom ter ugotavlja, da so razlike med njima (v primeru novodobnega terorizma) vsaj na videz vedno manjše. Pri tem gre za prevzemanje določenih metod in oblik delovanja (npr. kriminalne aktivnosti za financiranje terorizma ali pa uporaba terorističnih tehnik za doseg večjih dobičkov organiziranih kriminalnih skupin). Kljub vsemu pa se bosta organizirani kriminal in terorizem najverjetneje še vedno ločevala po motivaciji, izvedbeni taktiki in izbiri cilja (Černigoj 2007).

Še najbolj podrobno se je z ureditvijo boja proti terorizmu v Sloveniji ukvarjal Purg, ki je analiziral zgodovino, pravne osnove ter organiziranost in subjekte boja proti terorizmu v Sloveniji. Purg je v analizi izpostavil razpršenost izvajanja nalog in pristojnosti znotraj različnih resorjev ter določene probleme, povezane s podvajanjem nalog in pristojnosti določenih akterjev, odgovornih za boj proti terorizmu v Sloveniji. Ob tem je izpostavil dilemo ali lahko pri nas sploh govorimo o sistemu boja proti terorizmu (Purg 1997).

Nekateri avtorji so se v strokovnih člankih, diplomskih in magistrskih delih ali doktorskih disertacijah ukvarjali s praktično vlogo posameznih delov sistema nacionalne varnosti v boju zoper terorizem. Šefić tako poudarja vlogo obveščevalno-varnostnih služb v boju proti terorizmu, zaradi specifičnosti delovanja mednarodnih terorističnih skupin. S tem izpostavlja pomembno vlogo, ki jo ima Slovenska obveščevalno-varnostna agencija (SOVA) v protiterorističnih aktivnostih na nacionalnem in mednarodnem nivoju. Opozarja tudi na nujnost povezanosti in usklajenosti vseh subjektov nacionalnovarnostnega sistema v boju proti terorizmu. Ob tem je izpostavil pomen Sveta za nacionalno varnost, njegovega sekretariata in Medresorske delovne skupine za boj proti nadnacionalnim grožnjam (Šefić 2006). Žirovnik izpostavlja vlogo SOVE v slovenskem nacionalnovarnostnem sistemu (Žirovnik 2003) in kot del mednarodne obveščevalne skupnosti, ki se je v zadnjem desetletju prednostno spoprijemala z mednarodnim terorizmom (Žirovnik 2006). Črnčec razlaga spremembe v obveščevalni sferi, ki so posledica spremenjenega strateškega okolja, globalizacije in informacijske tehnologije. Ob tem izpostavlja tudi obe slovenski obveščevalni službi (SOVA in OVS) in njune naloge ter ugotavlja, da Slovenija po 11. septembru 2001 ni modificirala svojega nacionalnovarnostnega sistema ali pa strukture svojih obveščevalnih služb (Črnčec 2009).

Z vlogo policije v boju proti terorizmu se ukvarjajo avtorji kot so Sotlar, Pungaršek in Klinar. Sotlar se ukvarja s policijskim zaznavanjem teroristične grožnje v Sloveniji, pri čemer opozarja na dejstvo, da se je najtežje spopadati s tistimi viri in vrstami groženj, ki se redko ali nikoli ne pojavljajo v policistovem delovnem in življenjskem okolju, saj odsotnost realne vsakodnevne grožnje vpliva na zaznavanje problema pri laični in strokovni javnosti ter političnih elitah. Na to kažejo tudi javnomnenjske raziskave po terorističnih napadih 11. septembra 2001 v ZDA, ki kažejo na izredno nizko stopnjo zaznavanja teroristične grožnje v Sloveniji. Sotlar zato navaja nekatere napotke in priporočila, ki lahko policistom olajšajo soočanje s kaznivimi dejanji teroristične narave

(Sotlar v Newman in Clarke 2010, 73). Pungaršek v specialističnem delu analizira vlogo policijskih specialnih enot pri zagotavljanju nacionalne in mednarodne varnosti. Predstavil je tudi dosedanje sodelovanje pripadnikov Specialne enote Generalne policijske uprave (SE GPU) s sorodnimi službami Slovenske vojske (SV) na področju protiterorističnega delovanja, ki ga je, po njegovem mnenju, potrebno nadgraditi in okrepiti tako na vodstveni kot operativni ravni (Pungaršek 2009). Klinar je v specialističnem delu izpostavil vlogo specialnih enot Policije in Slovenske vojske v protiterorističnih nalogah. Ugotavlja, da je zaradi različnih dejavnikov, predvsem pa zaradi smotrnosti, nujno sodelovanje specializiranih enot MNZ in MORS na področju protiterorizma. Ob tem je potrebno jasno določiti njihove pristojnosti in območje delovanja (Klinar 2007).

Avtorji, ki proučujejo protiteroristično vlogo obrambnega sistema oziroma SV, zagovarjajo potrebo po večji vlogi SV v slovenskih protiterorističnih aktivnostih. Čaleta tako zagovarja redefinicijo vloge institucij, ki zagotavljajo nacionalno varnost in izpostavlja pomen oboroženih sil v boju proti terorizmu (Čaleta 2007). Oborožene sile se, po njegovem mnenju, zaradi svoje tehnične opremljenosti, izurjenosti in organizacije, vedno bolj pojavljajo tudi kot podpora drugim institucijam, ki se ukvarjajo z notranjo varnostjo države in s tem s protiterorističnimi aktivnostmi. Zato je mnenja, da bi morala SV imeti pomembno vlogo v boju proti terorizmu. To dodatno utemeljuje s slovenskim članstvom v zvezi NATO in zahtevah zavezništva na področju protiterorizma (Čaleta 2009). Hodžič, ki se ukvarja s pravnimi podlagami za sodelovanje SV v boju proti terorizmu, primerja zakonsko opredelitev nalog SV na področju protiterorizma z ureditvijo v Nemčiji in Avstriji. Ugotavlja, da trenutni predpisi in zakonske opredelitve nalog SV dajejo zadostno pravno podlago za njihovo uresničevanje v boju proti mednarodnemu terorizmu. Naloge SV v boju proti terorizmu bi bile predvsem preventivne, deloma pa tudi aktivne (v okviru aktivnosti mednarodne skupnosti) (Hodžič 2007). Henigman in Garb se omejujeta na vlogo vojaške policije SV (VP SV) v boju proti terorizmu in jo poskušata primerjati z vlogo tujih vojaških policij. Avtorja predlagata bolj ustrezno rešitev organiziranosti in umestitve enot SV, ki izvajajo protiteroristične ukrepe, saj bi s tem povečali stopnjo pripravljenosti SV za boj proti terorizmu (Henigman in Garb 2007).

Nekateri avtorji so se posvetili analizi protiterorističnih ukrepov, ki se nanašajo na financiranje terorizma. Pongračič tako razlaga spremembe slovenske zakonodaje na področju preprečevanja financiranja terorizma ter v zvezi s tem naloge in pristojnosti Urada za preprečevanje pranja denarja (Pongračič 2007).

Redki avtorji so se posvetili vlogi in pomenu medresorske koordinacije v boju zoper terorizem. Prezelj poudarja nujnost medresorskega sodelovanja in koordiniranja v boju proti terorizmu, izpostavlja ključna področja protiterorističnega medresorskega sodelovanja in najbolj relevantna koordinacijska telesa v Republiki Sloveniji (Prezelj 2007).

Kot je razvidno iz navedenih primerov, pri nas obstajajo številne študije vlog posameznih segmentov slovenskega nacionalnovarnostnega sistema v boju proti terorizmu, celovite analize sistemske ureditve boja zoper terorizem v Sloveniji in primerjave z ureditvami v drugih primerljivih državah pa do sedaj ni bila narejene. V literaturi obstaja le ena primerjalna analiza protiterorističnih ureditev, kjer je ena od primerjanih ureditev slovenska. Analizo na vzorcu petih novih članic EU (Estonija, Poljska, Češka, Malta in Slovenija) je leta 2006 v *International Public Policy Review* objavil Alexander Spencer. Spencer v analizi protiterorističnih ureditev izpostavlja pet specifičnih instrumentov, s katerimi se lahko soočamo s teroristično grožnjo: obveščevalna dejavnost, protiteroristična zakonodaja, mednarodno sodelovanje, povečana notranja varnost in vojaški odziv. Spencer je zaključil, da je Slovenija med vsemi analiziranimi državami implementirala najmanj protiterorističnih ukrepov. Še posebej izpostavlja nezadostno koordinacijo obveščevalnih struktur, oblikovane protiteroristične zakonodaje in ratifikacije mednarodnih konvencij o terorizmu ter nesodelovanje oboroženih sil v vojaških operacijah proti terorizmu (Spencer 2006).

Predmet proučevanja tega magistrskega dela je sistemska urejenost boja zoper terorizem v izbranih državah (Avstrija, Hrvaška, Nemčija, Nizozemska in Velika Britanija) in primerjava z ureditvijo v Sloveniji. Izbor držav je bil narejen na podlagi njihove geografske lege, preteklih izkušenj s terorizmom ter ocene uspešnosti sistemske urejenosti boja zoper terorizem. V primeru Avstrije in Hrvaške gre za naši sosednji državi, kateri se soočata s podobnimi terorističnimi grožnjami. Ob tem je hrvaška ureditev še najbolj podobna naši, kar je povezano s podobno organiziranostjo varnostnega sistema v času

nekdanje Jugoslavije. V primeru Nemčije, Nizozemske in Velike Britanije gre za sisteme, ki veljajo za relativno dodelane in učinkovite ter bi lahko služili drugim državam kot model sistemske ureditve boja zoper terorizem. Kljub določenim podobnostim pa se sistemi omenjenih treh držav vseeno razlikujejo med seboj. Deloma je to pogojeno s preteklimi izkušnjami Nemčije in Velike Britanije z aktivnostmi (domačih) terorističnih organizacij (npr. v Nemčiji Frakcija rdečih brigad - RAF in v Veliki Britaniji Irska republikanska armada - IRA) in pa seveda vlogo varnostnih organov v njihovih političnih ureditvah (glej Albrecht 2006; Neve 2006; Klewin-von Fintel 2007; Nohrstedt 2007).

Za razliko od prej naštetih avtorjev želim s primerjalno analizo sistemskih ureditev boja zoper terorizem ugotoviti razlike in podobnosti med izbranimi državami. Pri tem bom posebno pozornost namenil percepciji teroristične grožnje, protiteroristični politiki in z njo povezani protiteroristični zakonodaji, nosilcem protiterorističnih aktivnosti in koordinaciji oziroma medresorskemu sodelovanju na področju boja zoper terorizem. Sistemsko urejenost boja proti terorizmu bom pojasnil na omenjenih področjih.

S problemom fenomena terorizma in zoperstavljanja njemu se v Sloveniji ukvarja veliko avtorjev, vendar pa so večinoma osredotočeni na posamezne teoretične in/ali praktične vidike terorizma oziroma protiterorističnega boja. Prav zato sem se odločil, da bo predmet proučevanja celovita sistemska urejenost boja proti terorizmu. Znanstvena relevantnost magistrskega dela izhaja iz dejstva, da do sedaj v Sloveniji še ni bilo narejene celovite analize sistemske urejenosti boja zoper terorizem pri nas in primerjave z ureditvami drugod. Z magistrskim delom bom nadgradil teoretične in praktične vidike prej navedenih avtorjev, hkrati pa bom poskušal podati odgovore na vprašanja o primernosti trenutne ureditve in ukrepov za boj zoper terorizem in kako le-te v prihodnje izboljšati oziroma predlagati model ureditve zoperstavljanja terorizmu, ki bi bil za Slovenijo najbolj optimalen. Hkrati bom izpostavil pomanjkljivosti obstoječe slovenske ureditve in predlagal nove rešitve, ki lahko pozitivno vplivajo na slovenske protiteroristične aktivnosti. Pri pripravi magistrskega dela se bom posvetil predvsem aktivnostim za odkrivanje in preprečevanje terorističnih napadov, manj pa aktivnostim za odpravo njihovih posledic.

Cilji analize so naslednji:

- ugotoviti vpliv preteklih in trenutne grožnje terorizma na politiko boja zoper terorizem v izbranih državah;
- ugotoviti, s kakšnimi ukrepi se izbrane države zoperstavljajo grožnji terorizma in ali se tej grožnji zoperstavljajo znotraj že prej obstoječih zakonskih okvirjev ali pa so za to sprejele posebno protiteroristično zakonodajo;
- identificirati nosilce boja zoper terorizem v posameznih izbranih državah in druge subjekte, ki sodelujejo pri tem;
- ugotoviti, na kakšen način različni organi v izbranih državah sodelujejo med sabo oziroma kako koordinirajo protiteroristične aktivnosti - so za to ustanovili posebna koordinacijska telesa, poteka sodelovanje znotraj že prej obstoječih nacionalnovarnostnih mehanizmov ali pa so uporabljene druge ad-hoc rešitve;
- primerjati obstoječo slovensko ureditev boja zoper terorizem z ureditvami v izbranih državah in na podlagi ugotovitev analize predlagati morebitne nove rešitve.

1.1.2 Hipoteze

Hipoteza 1

Države, ki so se v preteklosti že soočale s teroristično grožnjo, imajo praviloma bolj razvite sisteme boja zoper terorizem. Za bolj učinkovito in uspešno zoperstavljanje terorizmu so sprejele posebne ukrepe in zakonodajo oziroma so jo prilagodile.

Hipoteza 2

Glavni nosilci boja zoper terorizem so varnostne sile (policija) in obveščevalno-varnostne službe, ki imajo potrebna zakonska pooblastila in metode delovanja za uspešno zoperstavljanje terorizmu. Ob tem je eden od glavnih pogojev za uspešno zoperstavljanje terorizmu pravočasna in odkrita izmenjava relevantnih podatkov med subjekti, ki so vključeni v protiteroristične aktivnosti.

Hipoteza 3

Slovenski sistem zoperstavljanja terorizmu izhaja iz obstoječega nacionalnovarnostnega sistema. Trenutna medresorska koordinacija in druge oblike sodelovanja med posameznimi državnimi organi v Sloveniji ne morejo nadomestiti t. i. skupne (analitične) protiteroristične celice, ki bi na enem mestu zbirala in analizirala informacije vseh akterjev, ki se ukvarjajo z bojem proti terorizmu ter koordinirala njihove aktivnosti.

1.1.3 Uporabljena metodologija

Ker gre pri predmetu proučevanja za kompleksen problem, sem uporabil več splošno uporabnih metod družboslovnega raziskovanja, s katerimi sem poskušal utemeljiti in preveriti zastavljene hipoteze.

Metoda zbiranja, analize in interpretacije pisanih virov

Metodo zbiranja, analize in interpretacije izbranih pisanih virov sem uporabil za pridobitev podatkov iz primarnih (mednarodne konvencije, zakoni in podzakonski akti) in sekundarnih virov (strokovne publikacije in članki) na temo boja proti terorizmu v Sloveniji in izbranih državah. Metoda analize pisanih virov mi je pomagala tudi za preučitev obstoječih teorij boja proti terorizmu.

Metoda študije primerov

Metodo študija primerov na vzorcu izbranih držav sem uporabil za preučitev sistemskih ureditev boja zoper terorizem v izbranih državah po različnih indikatorjih. Uporabljena je bila za zbiranje in analizo ugotovljenih glavnih značilnosti njihovih ureditev.

Deskriptivno metoda

Deskriptivno metodo sem uporabil za predstavitev trenutne protiteroristične ureditve v Sloveniji in izbranih državah, samih akterjev in značilnosti njihovega delovanja.

Uporabljena je bila tudi za prikaz kvantitativnih podatkov o sistemih zoperstavljanja terorizmu.

Primerjalna metoda

Primerjalna metoda temelji na kvalitativnih primerjavah sistemskih ureditev zoperstavljanja terorizmu analiziranih držav in omogoča primerjavo slovenske ureditve z ureditvami in rešitvami v drugih evropskih državah ter oceno ustreznosti le-te.

Analitično-sintetična metoda

Analitično-sintetična metoda mi je omogočila, da sem obravnavane pojave razčlenil na posamezne dele in jih ponovno združil v novo celoto.

Metoda intervjuja

Metodo intervjuja sem uporabil v pogovorih z vodilnimi osebami, ki so bile v preteklih letih in danes odgovorne za organiziranje in vodenje protiteroristične aktivnosti v Sloveniji.

Izkustvena metoda in metoda opazovanja z udeležbo

Pri izdelavi magistrskega dela sem se v večji meri naslanjal tudi na uporabo izkustvene metode in metode opazovanja z udeležbo. Kot javni uslužbenec namreč že vrsto let aktivno spremljam protiteroristične aktivnosti doma in po svetu.

1.1.4 Struktura naloge

Magistrsko delo je sestavljeno iz sedmih poglavij.

V uvodnem poglavju so opredeljene glavne značilnosti in problemi obravnavane tematike ter njena relevantnost. Prav tako so predstavljene hipoteze in uporabljene metode.

V drugem poglavju so predstavljeni temeljni pojmi. Izpostavil sem težave z oblikovanjem univerzalno sprejete definicije terorizma, njegovo tipologijo in značilnosti t. i. modernega terorizma, s katerim se soočamo v zadnjih letih. Njegove značilnosti vključujejo religiozne motive, globalno, decentralizirano in zelo nepredvidljivo naravo, uporabo novih tehnik in različnih tarč, orientacijo k povzročanju masovnih žrtev in uničenja ter pomanjkanje izvedljivih zahtev. Prav tako sem predstavil različne (teoretične) poglede na najbolj primerno obliko boja proti terorizmu.

V tretjem poglavju sem bolj poglobljeno predstavil teoretične vidike in nekatere praktične izkušnje zoperstavljanja terorizmu. Pri tem sem se v večji meri osredotočil na različne (teoretične) pristope k boju proti terorizmu, ki zagovarjajo bodisi uporabo obveščevalnih struktur, strožjo protiteroristično zakonodajo, mednarodno sodelovanje, strožje notranje varnostne ukrepe ali pa uporabo oboroženih sil idr.

V četrtem poglavju sem predstavil sistemske ureditve boja zoper terorizem v izbranih državah. V primeru Avstrije in Hrvaške gre za sosednji državi, kateri se soočata s podobnimi terorističnimi grožnjami kot Slovenija. V primeru Nemčije, Nizozemske in Velike Britanije gre za države, ki se soočajo z realno grožnjo (islamističnega) terorizma in imajo sisteme, ki veljajo za relativno dodelane in učinkovite ter bi lahko služili drugim državam kot model za sisteme boja zoper terorizem. S primerjavo njihovih sistemskih ureditev boja zoper terorizem sem poskušal ugotoviti razlike in podobnosti med izbranimi državami. Pri tem sem posebno pozornost namenil percepciji teroristične grožnje (prisotnost in aktivnosti domačih ali tujih terorističnih skupin, izvedeni teroristični napadi in aktualne grožnje z napadi ipd.), protiteroristični politiki in z njo povezani protiteroristični zakonodaji (odnos nosilcev oblasti do teroristične grožnje, ratifikacija protiterorističnih konvencij, sprejete resolucije ali drugi strateški dokumenti in zakoni, povezani s terorizmom ipd.), nosilcem protiterorističnih aktivnosti (kateri državni organi so vključeni v protiteroristične aktivnosti, kakšne so njihove pristojnosti, obstoj specializiranih protiterorističnih organov ipd.) in koordinaciji oziroma medresorskemu sodelovanju na področju boja zoper terorizem (ali koordinacija obstaja in v kakšni obliki, na kakšen način poteka koordinacija, vloga posameznih akterjev v koordinaciji ipd.).

V petem poglavju sem predstavil trenutno protiteroristično ureditev v Sloveniji, kjer sem izpostavil teroristično ogroženost Slovenije, uradno stališče slovenske politike do boja proti terorizmu in obstoječo protiteroristično zakonodajo. Posebno pozornost sem namenil novi Resoluciji strategije nacionalne varnosti Slovenije, ki predvideva sprejetje nacionalnega programa zaščite pred terorizmom in nacionalnega akcijskega načrta za učinkovito zoperstavljanje terorizmu. Predstavil sem nosilce boja proti terorizmu ter njihove pristojnosti in naloge na protiterorističnem področju. Posebej sem izpostavil vlogo medresorskega in tudi mednarodnega sodelovanja za pravočasno odkrivanje nevarnosti in uspešno preprečevanje terorističnih aktivnosti na ozemlju Slovenije ali pa proti njenim interesom doma in v tujini. Ob tem sem poskušal identificirati morebitne pomanjkljivosti v obstoječi ureditvi.

V šestem poglavju sem sistemske ureditve zoperstavljanja terorizmu izbranih držav primerjal z našo in poskušal identificirati elemente, ki bi bili uporabni tudi v našem nacionalnovarnostnem sistemu. Poleg kvalitativne je bila izvedena še kvantitativna primerjava, ki je temeljila na primerjavi izmerljivih kazalcev (število ljudi, ki so vključeni v protiteroristične aktivnosti, višina proračunskih sredstev, ki se namenjajo za zoperstavljanje terorizmu, število sprejetih strateških dokumentov, zakonov ali drugih podzakonskih predpisov v povezavi s terorizmom ipd).

V zadnjem, sklepnem poglavju bom na podlagi predhodnih analiz preveril veljavnost postavljenih hipotez in podal sklepe.

2 OPREDELITEV OSNOVNIH POJMOV

2.1 Terorizem

Terorizem je metoda, ki jo lahko uporabi katerakoli oseba ali skupina zaradi kateregakoli motiva. Kot oblika nasilja nam terorizem ne pove veliko o ljudeh, ki ga uporabljajo, niti nam sama taktika ne pojasni, zakaj je bil uporabljen. Kot pravi Jenkins, je "terorizem samo skorja na zelo globoki piti" in ga zato ni moč razumeti brez upoštevanja specifičnih političnih in socialnih okoliščin, v katerih se pojavi (Neumann 2008).

Zaradi navedenega se pri opredeljevanju terorizma nisem spuščal v posamezne definicije terorizma, ampak sem poskušal izpostaviti dileme in težave, povezane z oblikovanjem univerzalno sprejemljive definicije terorizma, njegovo tipologijo in tudi trende, ki so značilni za t. i. moderni terorizem, s katerim se soočamo danes in se bomo tudi v prihodnjih letih.

Definicija terorizma

Terorizem je v osnovi politično dejanje oziroma gre za politično motivirano obliko nasilja. Prav ta politična narava terorizma je že desetletja ena izmed glavnih ovir za oblikovanje univerzalno sprejete definicije terorizma. V drugi polovici dvajsetega stoletja je poskuse uveljavljanja širše sprejemljivih definicij terorizma vseskozi spremljala ideološka razprava o t. i. boricih za svobodo in teroristih.

Kot ugotavlja Kranjc, se v vojaški znanosti pojma "teror" in "terorizem" omenjata šele od francoske revolucije (1791-1794), pri čemer je teror navadno pomenil režimsko nasilje (jakobinski teror, diktatura proletariata, fašistični režim, komunistični teror in podobno), medtem ko je za terorizem veljalo, da izraža podtalno oziroma subverzivno dejavnost posameznikov ali skupin (individualni in skupinski, beli in rdeči terorizem). Kasneje se je klasifikacija zelo spremenila in razširila (levi in desni, fašistični, protikomunistični, verski, mednarodni, državni, itd.) (Kranjc 2001).

Pri pregledu različnih definicij terorizma lahko določimo tri glavne vsebinske elemente. Prvi element je uporaba nasilja, ki je pogosto povezana s predhodno grožnjo. Drugi element so politični cilji. Tretji element pa je namen vzbujanja strahu. Psihološka komponenta vzbujanja ali širjenja strahu pri posamezniku, skupini ali v državi je kot glavni cilj bistvena za koncept terorizma. Namen terorističnega dejanja je poslati sporočilo oziroma širiti strah in zastraševati ne samo neposredne žrtve ampak tudi širše občinstvo. Kljub temu pa omenjeni elementi ne zadoščajo za postavitve ustrezne uporabne definicije.

Zanimiv pristop k problemu definicije terorizma sta leta 1988 izvedla Schmid in Jongman iz Univerze v Leidnu na Nizozemskem. Zbrala sta 109 akademskih definicij terorizma in jih analizirala, pri čemer sta se osredotočila na njihove glavne sestavne dele. Ugotovila sta, da je element nasilja vključen v 83,5 odstotka definicij, politični cilji v 65 odstotkih, 51 odstotkov definicij pa je vsebovalo element širjenja strahu in terorja. Samo 21 odstotkov definicij je omenjalo samovoljo in nediskriminatorno ciljanje in samo 17,5 odstotka je vključevalo šikaniranje civilistov, ne-borcev, nevtralnih subjektov ali drugih t. i. outsiderjev (Merari v Chaliand in Blind 2007, 13-14).

Tabela 2.1: *Elementi definicij terorizma po Schmidu in Jongmanu 1988*

	Elementi definicij	Odstotek
1.	Nasilje, sila	83,5%
2.	Politika	65%
3.	Strah, poudarek na terorju	51%
4.	Grožnja	47%
5.	Psihološki učinki in pričakovane reakcije	41,5%
6.	Razločevanje med žrtvijo-tarčo	37,5%
7.	Namerno, načrtovano, sistematično, organizirano delovanje	32%
8.	Metoda boja, strategija, taktika	30,5%
9.	Nenormalnost, kršitev sprejetih pravil, brez človeških zadržkov	30%
10.	Prisila, izsiljevanje, vsiljena popustljivost	28%
11.	Vidik javnosti (publicitete)	21,5%
12.	Samovoljnost, brezosebnost, naključnost	21%
13.	Ustrahovanje	17%
14.	Poudarjena nedolžnost žrtev	15,5%
15.	Vidik simboličnosti, demonstracija za druge	13,5%
16.	Kriminal	6%

(vir: TTSRL 2008, 22)

Schmid je leta 2004 izvedel dodatno analizo, v kateri je obravnaval drugačne variable 165 definicij terorizma (poleg akademskih je upošteval še nevladne definicije) in opredelil deset najbolj pogostih elementov: politični karakter, teror, grožnja, prisila, civilno prebivalstvo, taktika in strategija, ilegalna narava oziroma kriminal, demonstrativna uporaba, komunikacija in psihološko bojevanje.

Tabela 2.2: Elementi definicij terorizma po Schmidu 2004

	Elementi definicij	Odstotek
1.	Politični karakter	68%
2.	Teror (nad ljudmi)	59%
3.	Grožnja	42%
4.	Prisila	38%
5.	Civilno prebivalstvo	36%
6.	Taktika, strategija	35%
7.	Ilegalno, kriminal	30%
8.	Demonstrativna uporaba	28%
9.	Komunikacija	27%
10.	Psihološko bojevanje	12%

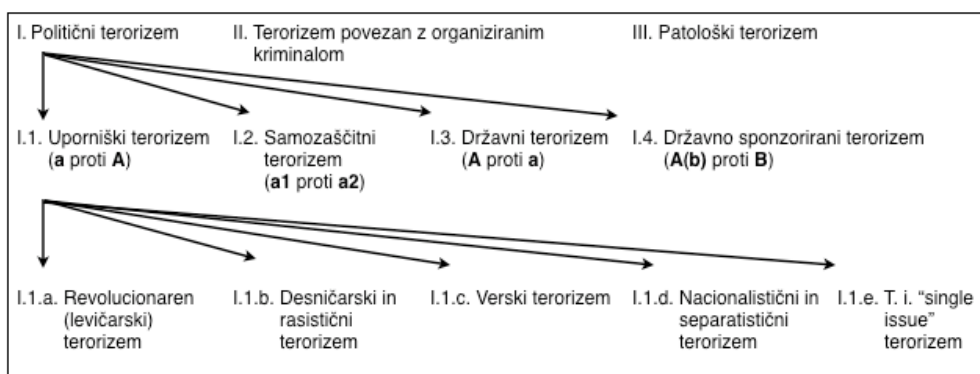
(vir: TTSRL 2008, 22)

Največji problem definicij je, da so preobširne in ne nudijo osnove za razlikovanje med terorizmom in ostalimi oblikami nasilnih konfliktov, kot so npr. gverilsko vojskovanje ali pa celo konvencionalna vojna. Jasno je, da tako konvencionalni spopad kot gverila izrabljata uporabo nasilja za dosego političnih ciljev. Merari kot primer navaja uporabo atomskih bomb v Hirošimi in Nagasakiju ob koncu druge svetovne vojne, ki bi jih lahko umestili v definicijo terorizma. Šlo je namreč za uporabo nasilja, izvedenega s političnim ciljem širjenja strahu med celotnim japonskim prebivalstvom (Merari v Chaliand in Blind 2007, 15). Podobne primere bi lahko našli tudi v drugih spopadih, npr. v vojnah, ki so divjale v devetdesetih letih prejšnjega stoletja na območju nekdanje Jugoslavije.

Tipologija terorizma

Podobne težave, ki veljajo pri definiranju terorizma, najdemo tudi pri tipologiji, kjer prav tako ne moremo govoriti o univerzalni tipologiji. Schmid in Jongman sta leta 1988 izvedla sistematično študijo, s katero sta želela zbrati vse tipologije terorizma in na njihovi podlagi izdelati splošno definicijo terorizma. Njuna analiza terorističnih tipologij še danes velja za najbolj izčrpno. Schmid in Jongman sta opredelila deset temeljev za klasifikacije

terorizma: storilec, žrtev, povod, okolje, sredstva, politična orientacija, motivacija, cilj, zahteva, tarča. Še posebej sta se posvetila trem klasifikacijam oziroma tipologijam terorizma, ki temeljijo na storilcih, političnih orientacijah in ciljih.

Shema 2.1: Tipologija terorizma po Schmidt in Jongmanu

Legenda: **A, B** predstavljata državne akterje; **a, a1, a2, b** predstavljajo nedržavne akterje

(vir: TTSRL 2008, 64)

Storilci terorističnih dejanj so lahko posamezniki (t. i. osamljeni volkovi), skupine, organizacije in nenazadnje tudi države ali vlade, ki se poslužujejo terorističnih taktik. Na tej podlagi lahko razlikujemo individualni terorizem, terorizem, ki ga izvajajo teroristične skupine oziroma organizacije in državni terorizem. Splošno gledano lahko tipologija na podlagi storilcev vključuje tudi ostale temelje, npr. motivacijski faktor ali pa geografsko komponento. V strokovni javnosti obstaja več različnih tipologij terorizma na podlagi politične orientacije. Najbolj preprosta in pogosta je delitev na nacionalistični, revolucionaren, anarhistični, verski, levičarski, desničarski in druge (pod)vrste terorizma. Določene vrste terorizma se med seboj prekrivajo.

Tabela 2.3: Ostale vrste klasifikacije terorizma

Izhodišče klasifikacije	Vrste terorizma
Izvajalci terorističnih aktivnosti	a) Individualni terorizem (t. i. osamljeni volkovi) b) Terorizem nedržavnih akterjev (skupine/organizacije) c) Državni terorizem d) Državno sponzoriran terorizem
Motivacija	a) Politični terorizem b) Separatistični terorizem c) Nacionalistični terorizem d) Verski terorizem e) Terorizem povezan s kriminalom
Geografska dimenzija	a) Domač (notranji) b) Mednarodni c) Transnacionalni d) Globalni
Uporabljene metode	a) Konvencionalni b) Nekonvencionalni

Trendi t. i. modernega terorizma

Konec devetdesetih let prejšnjega stoletja je bilo očitno, da se je narava terorizma spremenila. V strokovni javnosti se je pojavil termin “novi terorizem”, s katerim se je poskušalo opisati povsem nove načine terorističnega delovanja. Značilnosti novega terorizma so se kazale v organizacijskih, ideoloških in metodoloških spremembah.

V organizacijskem smislu so teroristične skupine še naprej ostale relativno majhne organizacije, vendar so postale bolj razpršene, njihov doseg pa se je razširil v t. i. transnacionalen prostor. Za razliko od starih, bolj formaliziranih organizacij, so nove teroristične skupine sestavljene v obliki mrež, hierarhične odnose pa so zamenjale osebne povezave. Kot primer takšne strukture, ki deluje preko nacionalnih omejitev, se najbolj pogosto omenja Al Kajdo.

Ko govorimo o ideološkem področju, je zanimiva Hoffmanova ugotovitev, da konec šestdesetih let prejšnjega stoletja ni bilo mogoče nobene teroristične skupine na svetu opisati kot religiozno motivirane. Sredi devetdesetih let prejšnjega stoletja pa je njihov delež narasel na približno tretjino vseh terorističnih skupin. Pri tem ne govorimo samo o

islamističnih terorističnih skupinah, ampak sem prištevamo še krščanske skrajneže v ZDA, židovske skrajneže na Zahodnem bregu, budistični kult Aum Shinrikyo in ostale versko motivirane skupine, ki se za dosego svojih ciljev poslužujejo terorizma. Nacionalizem še vedno ostaja pomemben spodbujevalec terorizma. Vendar pa je potrebno izpostaviti dejstvo, da je marsikje, kjer so nacionalistični motiv sprejele sekularne ali levičarske teroristične skupine, ta sedaj pomešan z verskimi motivi (npr. v primeru izraelsko-palestinskega spora).

Terorizem se je razvil tudi kot metoda. V dobi novega terorizma so napadi z masovnimi žrtvami med civilnim prebivalstvom postali rutina, namen in ne napaka ali izjema. V preteklosti je bilo ubijanje ljudi v drugem planu, saj je bila pomembnejša komunikacijska dimenzija terorističnih napadov. Porast smrtonosnih napadov spremlja tudi stopnjevanje brutalnosti (npr. samomorilski napadi na civiliste, javna obglavljenja ugrabljenih oseb ipd.). V povezavi s tem je potrebno omeniti še prisotno grožnjo uporabe CBRN materialov oziroma orožja za množično uničenje v teroristične namene.

Razpršene, transnacionalne strukture terorističnih skupin, porast versko navdihnenih ideologij ter večja smrtnost in brutalnost terorističnih napadov, predstavljajo kar se splošno opisuje kot nov terorizem. Izraz opisuje pomembnejše spremembe, ki so se dogodile v zadnjih treh desetletjih. To pa ne pomeni, da je ta transformacija bila enotna in univerzalna ter da so se vse teroristične skupine spremenile v transnacionalne mreže, katerih cilj je doseganje čim večjega števila žrtev (Neumann, 2008).

2.2 Protiterorizem

Splošno obstajata dve različni vrsti politik boja proti terorizmu. T. i. antiterorizem (angl. Anti-terrorism) se nanaša na napore za preprečevanje, obvladovanje in kaznovanje terorizma s sredstvi lastnih organov pregona, odzivov na incidente, obvladovanja in izobraževanja. Protiterorizem (angl. Counter-terrorism) pa se posebej nanaša na vojaške in obveščevalne napore za preprečevanje, obvladovanje ali izvajanje povračilnih ukrepov proti terorizmu. Splošno se antiterorizem ukvarja s terorizmom kot obliko kaznivega dejanja (zločina) v domačem kontekstu, protiterorizem pa se ukvarja s terorizmom kot

izzivom nacionalni varnosti, ki presega nacionalne meje in jurisdikcije (glej Kushner 2003; Anderson in Sloan 2009).

Purg pod pojmom boj proti mednarodnemu terorizmu razume tvoren odnos do terorizma, ki se odraža skozi različne stopnje in dejavnosti - od verbalnega obsojanja, kazensko-pravnih elementov, pa vse do organiziranja posebnih struktur za boj proti mednarodnemu terorizmu (Purg 1997, 34).

Bolj podrobno problematiko protiterorizma obravnava tretje poglavje.

2.3 Nacionalnovarnostni sistem

Nacionalnovarnostni sistem je v Resoluciji o strategiji nacionalne varnosti Republike Slovenije (ReSNV, 2010) opredeljen kot celota mehanizmov, nosilcev in njihove dejavnosti, ki zagotavljajo nacionalno varnost s preprečevanjem in z odpravljanjem ogrožanja temeljnih vrednot v skladu z ustavo in mednarodno priznanimi standardi razvitih parlamentarnih demokracij ter mednarodnih organizacij.

V teoriji je nacionalnovarnostni sistem sestavljen iz treh podsistemov: varnostnega (oziroma obveščevalno-varnostnega sistema), obrambnega, ter sistema varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami. Obrambni sistem sestavljata vojaška in civilna obramba. Predstavlja celoto mehanizmov, ki zagotavljajo varnost države na obrambnem področju. Varnostni sistem predstavljajo organi kot so policija, obveščevalno-varnostne službe, tožilstvo, pravosodje, nadzorne in inšpekcijske službe ter drugi državni organi. Sistem varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami vključuje vse oblike in dejavnosti, pomembne za preprečevanje nesreč in ublažitev njihovih posledic.

Grizold nacionalno varnost opredeljuje kot varnost državnega naroda oziroma nacije. Njena vsebina zajema varnost državnega ozemlja, življenja ljudi in njihove lastnine, ohranitev in vzdrževanje nacionalne suverenosti ter uresničevanje temeljnih funkcij družbe (Grizold 1999). Grizold nacionalnovarnostni sistem razume kot strukturo, katere cilj je zagotavljanje varnosti na nivoju celotne družbe. Njegova uspešnost je možna takrat, kadar ta sistem izpolnjuje pričakovanja civilne družbe in politične države, ki odražajo vpliv

mednarodnega okolja, družbeno-gospodarskih zmogljivosti, političnih interesov in prevladujočih vrednot v družbi.

Nacionalnovarnostni sistem sodobnih držav je sestavljen iz treh prvin: varnostne politike, varnostne strukture in varnostnega samoorganiziranja civilne družbe. V širšem smislu je varnostna politika opredeljena kot dejavnost države za vnaprejšnjo pripravo pred viri ogrožanja v naravi, družbi in med družbami. Njen cilj je zagotavljanje varnosti in zaščita temeljnih vrednot družbe pred vsemi možnimi nevarnostmi. V ožjem smislu pa pod pojmom varnostne politike razumemo skupek vseh ukrepov, dejavnosti in ravnanj, ki so namenjeni vzpostavitvi in delovanju nacionalnovarnostnega sistema. Pomeni konkretizacijo političnih, organizacijsko-tehničnih in drugih načel varnostne politike v širšem smislu. Cilj: zasnova mehanizmov in sredstev, s katerimi se zagotavljata notranja in zunanja varnost družbe.

Varnostna struktura je namenjena zagotavljanju varnosti na ravni celotne družbe in je specifična za vsako državo, večini držav pa sta skupni dve prvini tega sistema, in sicer obrambna ter notranje varnostna prvina. Poleg omenjenih pa je potrebno izpostaviti še zaščitno-reševalno prvino. Naloge obrambne prvine so odvratanje morebitnega napadalca, obramba državnega ozemlja, neoboroženo upiranje agresiji, zagotovitev delovanja političnega, gospodarskega in drugih družbenih podsistemov v vojni in krizah. Za uresničevanje teh funkcij ima obrambna prvina varnostnega sistema dva temeljna elementa: oborožene sile in civilno obrambo. Naloge notranje varnostne prvine so zagotavljanje ohranitve zakonitosti in reda, informacijsko-komunikacijska dejavnost, zaščita celotne družbene infrastrukture. Sestavni elementi za izvajanje teh funkcij so policija, obveščevalne službe, inšpekcijske službe, carina in drugi organi formalnega družbenega nadzorstva ter pravosodje. Naloge zaščitno-reševalne prvine so zaščita prebivalstva in materialnih dobrin v primeru naravnih in drugih nesreč ter v vojni. Sestavni elementi za izvajanje teh funkcij so civilna zaščita, reševalne službe, gasilske enote idr.

Varnostno samoorganiziranje civilne družbe je možnost zagotavljanja varnosti na individualni in skupinski ravni. Pri tem gre tako za spontano obrambo in samozaščitno delovanje posameznikov kot tudi za različne oblike in stopnje varnostnega samoorganiziranja družbenih skupin (interesne, lokalne skupnosti) na temelju "naravne pravice" vsakega subjekta do samoobrambe, samozaščite in samopomoči. Pri tem je

zagotavljanje varnosti državljanom razumljeno kot uresničevanje temeljnih človekovih pravic in svoboščin s strani države in civilne družbe na temelju javnega, odgovornega in medsebojno nadziranega delovanja.

3 TEORETIČNI IN PRAKTIČNI VIDIKI PROTITERORIZMA

V preteklosti je bilo oblikovanih nekaj splošnih klasifikacij protiterorističnih politik. Najbolj dovršena je bila Crelinstenova in Schmidova, ki je protiteroristične politike razporedila po različnih dimenzijah. Crelinsten in Schmid sta pri tem razlikovala med dolgoročnimi in kratkoročnimi, prisilnimi in prilagodljivimi ter med domačimi in mednarodnimi protiterorističnimi politikami. Najbolj sprejeta klasifikacija, ki jo je postavil Crelinsten, temelji na razlikovanju med vojaškim in kazenskim pristopom k protiterorizmu. Razlikovanje temelji na glavnih nosilcih protiterorističnih aktivnosti. Kazenski pristop vsebuje politike, v katerih so organi pregona dominantni igralci in v katerem so spoštovane državljanske pravice. Medtem pa vojaški pristop poudarja vlogo oboroženih sil, terorizem je razumljen kot oblika oboroženega konflikta, teroriste pa se obravnava v skladu z vojnim pravom. Omeniti je potrebno še t. i. obveščevalni protiteroristični model, ki ga je opredelil Bhoumik in obsega politike, ki temeljijo na razširjenih pooblastilih obveščevalnih služb in pogosto vsebuje izvensodne ukrepe, kot so posebna (specializirana) protiteroristična sodišča in likvidacije osumljenih teroristov. Navedena teoretična in praktična izhodišča nam lahko služijo pri oblikovanju najbolj primerne modela zoperstavljanja terorizmu pri nas.

V strokovni in znanstveni javnosti ne obstaja soglasje o pravilni ali najboljši protiteroristični politiki. Različni strokovnjaki s področja protiterorizma zagovarjajo številne teorije, ki se razprostirajo vse od izboljšanja obveščevalnih struktur (npr. Bell, Hoffman in Morrison-Taw), strožje protiteroristične zakonodaje (npr. Jimeno-Bulnes, Fenwick), povečanega mednarodnega sodelovanja (npr. Bassiouni, Bensahel), strožjih notranjih varnostnih ukrepov (npr. Stevenson), pa do ustanovitve posebnih protiterorističnih enot znotraj oboroženih sil, ki bi bile namenjene za vojaške operacije v tujini (npr. Kosnik).

Bell opozarja, da je obveščevalna dejavnost, uporaba pogosto prikritih metod za zbiranje in interpretiranje podatkov o sovražniku, najbolj pomembna metoda za boj proti terorizmu, saj lahko zagotavlja podatke za preventivne vojaške napade v tujini kot tudi podatke, potrebne policijskim in varnostnim službam, da lahko ukrepajo znotraj države in tako preprečijo teroristični napad (Bell v Spencer 2006, 94). Hoffman in Morrison-Tawova k temu dodajata, da ni potrebna samo obveščevalna dejavnost, ampak tudi učinkovita in

celovita poveljniško-koordinacijska struktura, ki se ukvarja z njo. Avtorja zagovarjata, da je v protiteroristični kampanji nujno, da se obveščevalne informacije natančno zbirajo, pravilno analizirajo in se nato učinkovito koordinirajo in distribuirajo varnostnim silam, vpletenim v taktične operacije (Hoffman in Morrison-Taw 1992). Po njunem mišljenju je to možno doseči s centralizirano, združeno in dopolnilno obveščevalno organizacijo. Brez takšne strukture obstaja možnost za zmešnjavo in tekmovalnost med različnimi varnostnimi agencijami glede vprašanja, kdo je odgovoren za kaj. Pomanjkanje takšne organizacije lahko vodi do neučinkovitega zbiranja in kanaliziranja obveščevalnih informacij. Hoffman in Morrison-Tawova poudarjata, da je možno le s takšno strukturo centralizirane obveščevalne dejavnosti izdelati enotni načrt in ga izvesti. Berkowitz izpostavlja omejitve obveščevalne dejavnosti kot metode boja proti terorizmu. Je mnenja, da je težko pridobiti zanesljivo precizno informacijo, saj je infiltracija v teroristične skupine postala vedno bolj težavna. Informacije o terorističnih skupinah so zato parcialne, dvomljive in pogosto nezanesljive. Dodatno je analiziranje takšnih informacij pogosto bolj težavno kot dejansko pridobivanje. Zato po Berkowitzu dandanes cilj v boju proti terorizmu pogosto ni pridobiti točnih informacij o teroristični operaciji, ampak pridobiti podatke o strateških namenih terorističnih skupin (Berkowitz in Goodman 2000; Spencer 2006).

Nekateri avtorji izpostavljajo pomen protiteroristične zakonodaje in zagovarjajo tezo, da je moč terorizem omejiti z notranjo zakonodajo. Ob tem poudarjajo potrebo po strožjih protiterorističnih zakonih, ki bi odvrnili teroriste in jih prisilili, da bi upoštevali posledice njihovih načrtovanih aktivnosti. Poleg tega izpostavljajo, da lahko protiteroristična zakonodaja zmanjša terorizem z uvedbo dolgoletnih zapornih kazni za vodje in člane terorističnih skupin, kar bi posledično moteče vplivalo na vodenje terorističnih mrež kot tudi preprečevalo in zavlačevalo prihodnje teroristične napade (Jimeno-Bulnes v Spencer 2006, 95). Fenwickova se ne strinja z idejo, da bi protiteroristična zakonodaja lahko omejila terorizem. Izpostavlja, da je večina terorističnih napadov proti evropskim državam izvedena v tujini in da je zato težje kaznovati krivce. V večini primerov se morajo države zanesti na tuje vlade, da teroriste obsodijo ali izročijo. Poleg tega opozarja, da strogi protiteroristični zakoni, dolge zaporne ali celo smrtne kazni ne bodo odvrnile terorista, ki je pripravljen žrtvovati svoje življenje za svoje ideale oziroma cilj (glej Spencer 2006, 95). Švarčeva opozarja, da se je v preteklem desetletju v imenu t. i. »globalne vojne proti terorizmu« v ZDA in tudi v Evropi sprejemala drakonska protiteroristična zakonodaja ter

policijski, varnostni, kazensko-pravni in vojaški ukrepi, katerih legitimnost je z vidika vrednostnega sistema zahodnih liberarnih demokracij sporna. Tako se soočamo z zanimivim položajem, ko se v imenu nacionalne varnosti kršijo človekove pravice (omejevanje pravice do svobode, izigravanje prepovedi mučenja, sporne deportacije ipd.). Švarčeva izpostavlja, da boj proti terorizmu ni le boj za varnost, temveč tudi boj za temeljne vrednote in svoboščine, ki gradijo temeljno identiteto demokratičnih družb in ki jih terorizem sistematično ogroža (Švarc 2006).

Navias poudarja pomen zakonodaje v boju proti financiranju terorizma. Je mnenja, da je denar najbolj pomembna komponenta za pripravo katerekoli teroristične mreže. Brez finančnih sredstev so teroristične skupine nezmožne delovanja ali vzdrževanja mreže. Financiranje terorizma je moč preprečiti z zakonodajo, ki omogoča blokiranje bančnih računov posameznikov, terorističnih skupin ali držav, ki sponzorirajo terorizem. Winer in Roule sta kritična do Naviasovih tez in poudarjata dejstvo, da se boj proti financiranju terorizma sooča z resnimi problemi. Terorizem se namreč financira s t. i. mikrofinanciranjem oziroma s kratkoročnimi finančnimi viri, kot so ilegalna preprodaja drog in orožja ter drugimi transnacionalnimi kriminalnimi aktivnostmi, kot tudi legalnimi viri (npr. donacije podpornikov iz diaspore ali dobrodelnih organizacij). Večini finančnih transakcij je zelo težavno slediti, saj se uporabljajo lažna imena imetnikov bančnih računov, posredniki, kombiniranje legalnih in ilegalnih izvorov sredstev ipd. Po Winerju in Roulu je večina zakonov za preprečevanje pranja denarja in ukrepov za preprečevanje financiranja terorizma nezadostnih, saj so dejansko usmerjeni samo na t. i. makrofinanciranje oziroma na pomembne finančne operacije, ki uporabljajo znane kanale in finančne institucije. Večina finančnih sredstev, ki se uporabljajo za financiranje terorističnih aktivnosti, se prenaša po neformalnih kanalih, ki se izogibajo formalnim bančnim sistemom (glej Spencer 2006, 95).

Ne glede na domačo protiteroristično zakonodajo pa Bassiouni poudarja pomen mednarodnih konvencij in protokolov proti terorizmu. Ne samo da te zagotavljajo minimum protiteroristične zakonodaje številnih držav, ampak tudi prispevajo k mednarodni standardizaciji protiterorističnih ukrepov. Večina konvencij in protokolov

predstavlja osnovo konkretnih ukrepov in politik, ki jih morajo države podpisnice ratificirati in implementirati v svojo domačo zakonodajo. Bassiouni izpostavlja primere prvih konvencij, kot sta Konvencija o kaznivih dejanjih in nekaterih drugih aktih, storjenih na letalih (Convention on Offences and Certain Other Acts Committed on Board Aircraft; Tokio, 14. 9. 1963) in Konvencija o zatiranju nezakonite ugrabitve zrakoplovov (Convention for the Suppression of Unlawful Seizure of Aircraft; Haag, 16. 12. 1970). Bolj nedavni primeri vključujejo Mednarodno konvencijo o zatiranju terorističnih bombnih napadov (International Convention for the Suppression of Terrorist Bombings; New York, 15. 12. 1997) in Mednarodno konvencijo o zatiranju financiranja terorizma (International Convention for the Suppression of the Financing of Terrorism; New York, 9. 12. 1999). Sandler pa nasprotno opozarja, da čeprav so mednarodne konvencije in protokoli dobronamerni, niso preveč učinkoviti, in da ne obstaja centralna agencija, ki bi prisilila države, da se jim podredijo. Sandler je mnenja, da bi za globalno sprejemljivost konvencij in resolucij le-te morale biti oblikovane tako, da bi podpisnikom dovoljevale določene zakonske luknje in avtonomijo. S tem se strinja Enders in izpostavlja, da v večini primerov po sprejetju številnih konvencij in protokolov ni zaznati pomembnejšega statističnega zmanjšanja števila napadov (glej Spencer 2006, 95-96).

Bensahelova povzdiguje pomen mednarodnega sodelovanja med različnimi vladami in varnostnimi silami ter poudarja, da so teroristične skupine razširjene po vsem svetu in da boj proti globalnim terorističnim mrežam kot je Al Kajda, zahteva koordinirane napore večjega števila držav. Ob tem izpostavlja, da je mednarodno sodelovanje oblikovano iz različnih koalicij, ki delujejo na različnih političnih področjih in ne le ene velike "koalicije proti terorju". Avtorica verjame, da je v boj proti terorizmu vključenih vsaj pet različnih koalicij: vojaške, finančne, organov pregona, obveščevalne dejavnosti in rekonstrukcijske. Te koalicije so sestavljene iz različnih članov in so odgovorne za različne naloge, skupaj pa tvorijo zapleteno, med seboj trdno povezano mrežo, njihove aktivnosti pa hkrati omogočajo in omejujejo aktivnosti ostalih. Bensahelova zagovarja, da takšno sodelovanje ne bo samo preprečilo prostega gibanja teroristov ali uporabe čezmejnih baz ali zatočišč, ampak bo tudi izboljšalo koordinacijo in deljenje obveščevalnega pridobivanja podatkov in distribucijo le-teh (Bensahel 2006 in Spencer 2006). Avtorji kot je Aldrich se s tem ne strinjajo in zagovarjajo tezo, da je globalno sodelovanje med vladami nemogoče. Aldrich poudarja, da vlade dajejo večji poudarek lastni neodvisnosti kot pa nacionalni varnosti in

da so se države le v času velike grožnje ali vojne pripravljene deloma odreči lastni avtonomiji in oblikovati tesno zavezništvo. Vsaka država dojema grožnjo drugače in ima včasih celo ekonomske interese, ki so v neskladju z določenimi protiterorističnimi ukrepi (glej Spencer 2006, 96).

Drugi imajo bolj tradicionalni pristop k boju proti terorizmu in poudarjajo potrebo po povečani notranji varnosti. Da bi preprečili posamezne teroristične napade, zagovarjajo izboljšanje mejne in letališke varnosti, ki se lahko doseže z uvajanjem izpopolnjenih detektorjev kovine, rentgenov, telesnih skenerjev, računalniških sistemov za prepoznavo identitete ipd. Kot dodatni ukrepi za preprečevanje terorističnih napadov se v tej povezavi omenjajo tudi ukrepi kot so fizično utrjevanje ali varovanje pomembnih stavb in infrastrukture, povečanje števila vidnih varnostnih obhodov, izboljšanje nadzora dostopov na javnih mestih ipd. (Stevenson v Spencer 2006, 96). Enders in Sandler sta kritična do ideje, da lahko povečana notranja varnost ustavi terorizem. Avtorja opozarjata, da ko neka vrsta terorističnega napada postane težje ali dražje izvedljiva, teroristi ponavadi najdejo alternativne metode ali cilje napadov. Kot primer navajata, da je z uvedbo detektorjev kovin na letališčih posledično naraslo število drugih oblik terorističnih napadov (glej Spencer 2006, 96-97).

Posen zagovarja močno vojaško prisotnost kot obliko boja proti terorizmu, ki je lahko tako v defenzivni kot ofenzivni obliki. Poudarja, da se oborožene sile ob določenih okoliščinah lahko uporabijo za obrambo države pred terorističnimi napadi, s tem da zaščitijo potencialno ranljive tarče doma ali v tujini. Prav tako pa njihova bojna uporaba lahko omeji moč in vpliv teroristov. Oborožene sile se lahko uporabijo za odkrivanje in uničenje teroristične infrastrukture kot so skrivališča, baze, centri za urjenje ipd. S tem se napadeno skupino odreže od njenih resursov, odvrne od novih terorističnih dejanj in oslabi njihov položaj. Kosnik trdi, da ko vojaški napad razkrije šibke točke teroristične skupine, se zmanjša tudi strah, ki ga generirajo teroristi. S tem se ustvari t. i. efekt vakuuma, ki lahko pritegne druge države k sodelovanju v boju proti terorizmu. Poleg tega ima mobilizacija večjega dela oboroženih sil po terorističnem napadu pomembno simbolično vlogo, s katero se demonstrira odločnost države, da krivce kaznuje. Kamp se strinja s Kosnikom in poudarja, da lahko ofenzivne vojaške sposobnosti, skupaj z močno kljubovalno retoriko, delujejo kot močan odvračalni dejavnik pred morebitnimi novimi terorističnimi napadi ali

sponsoriranju in ščitenju teroristov. Kamp v tej povezavi kot primer izpostavlja napad na Afganistan. K temu dodaja, da po 11. septembru 2001 v ZDA ni bilo izvedenih novih terorističnih napadov in da so številne države spremenile svojo politiko do terorizma (npr. Libija). Nekateri, kot Wilkinson, izpostavljajo omejitve vojaškega odziva na terorizem, ki ne uporablja konvencionalnih metod bojevanja. Wilkinson poudarja, da teroristi ne izvajajo obsežnih operacij s tisoče borcev, ki bi jih lahko preprečila namestitev večjega števila vojakov. Dodatno opozarja na potencialno kolateralno škodo, žrtve nedolžnih civilistov in nenazadnje lastnih vojakov, ki posledično odtujijo zaveznike in spodkopljejo mednarodno kredibilnost. Drugi avtorji izpostavljajo, da imajo povračilni vojaški napadi zelo majhen dolgoročen vpliv na terorizem. Brophy-Baermann in Conybeare sta v njihovi analizi izraelskih povračilnih napadov prišla do sklepa, da so le-ti samo začasno preprečili terorizem in da so se teroristične aktivnosti vrnile na predhodni nivo v osmih mesecih. V podobni študiji sta Enders in Sandler prikazala, kako so ameriški napadi na Libijo leta 1986 izzvali porast terorističnih napadov, ki so se v nekaj mesecih po ameriških napadih številčno vrnili na predhodni nivo (glej Spencer 2006, 97).

V povezavi s t. i. vojaškim odzivom lahko izpostavimo tudi fizične likvidacije vodilnih oseb terorističnih organizacij. Meisels zagovarja preventivne likvidacije izpostavljenih teroristov v oboroženem spopadu kot legitimno dejanje samoobrambe (Meisels 2008). Miller t. i. preventivne likvidacije označuje kot nezakonite in moralno neopravičljive, vendar pa so po njem likvidacije v kontekstu vojne povsem druga zadeva (Miller 2009). Kakorkoli, omenjena strategija, ki jo uporabljata predvsem Izrael in ZDA, izpostavlja številne moralne in pravne dileme. Usmrčitve terorističnih vodij so v nasprotju z (mednarodnim) pravnim redom in so še najbolj podobne političnim atentatom, s katerimi si tudi delijo nekatere značilnosti. Prav tako je vprašljiva učinkovitost te metode boja proti terorizmu, saj lahko samo utrdi prepričanje ostalih teroristov in vzbudi podporo ljudi. Poleg tega vedno obstaja nevarnost, da namesto zelene tarče ali pa z njo umrejo tudi nedolžne žrtve.

Določeni avtorji kot obliko boja proti terorizmu izpostavljajo tudi aktivnosti na ideološkem področju oziroma zoperstavljanje terorističnim ideologijam. Slednje je postalo še posebej aktualno v preteklem desetletju in v aktivnostih proti islamskim skrajnežem na Zahodu s pojavom radikalizacije in novačenja v evropskih zaporih (glej Richardson 2006; Aldis in

Herne 2007). Ob tem je potrebno opozoriti, da radikalizacija v zaporih ni nov pojav in ni povezana izključno z islamskim ekstremizmom. Zapor je skozi zgodovino imel pomembno vlogo pri razvijanju radikalnih in ekstremističnih organizacij (npr. primer baskovske ETE in severnoirske IRE), saj je s povečanjem števila zaprtih članov postal žarišče politično-militantnega boja, ki se je odvijal izven njega. V povezavi z ideološkimi aktivnostmi so zanimivi programi de-radikalizacije, ki so jih v preteklem desetletju uvedli v zaporih nekaterih bližnjevzhodnih in azijskih držav. Z njimi poskušajo rehabilitirati zaprte islamske skrajneže ali teroriste, hkrati pa preprečiti, da bi slednji radikalizirali ostale zapornike. Singapur je v letih 2001 in 2002 kot odziv na aretacije večjega števila članov teroristične skupine Jemaah Islamiyah (JI) oblikoval t. i. verske rehabilitacijske skupine. Omenjene skupine sestavljajo islamski učenjaki in strokovnjaki iz drugih področij. Njihov cilj je študij ideologije JI in njene interpretacije islama, izdelava proti-ideoloških materialov in izobraževanje muslimanskih vernikov o verskem ekstremizmu. Na podlagi teh aktivnosti so singapurske oblasti v preteklih letih iz zaporov izpustile več nekdanjih članov JI. Saudova Arabija je po terorističnih napadih v Riadu leta 2003 oblikovala program za onemogočanje radikalnih ideologij in njihovih zagovornikov. Program izvajajo svetovalci (verski učenjaki, psihologi in sociologi), vanj pa vključujejo le zagovornike radikalnih ideologij, ne pa tudi oseb, ki so bile vpletene v nasilne aktivnosti. Program predvideva tudi finančno pomoč družinam oseb, vključenih v de-radikalizacijo, pomoč pri šolanju otrok ipd. S tem poskušajo omejiti vpliv ekstremističnih organizacij, ki bi ga lahko imele, če bi same skrbele za materialno in duhovno pomoč družinam zaprtih članov. Ko so zaporniki ocenjeni kot primerni za izpustitev, jim oblasti nudijo nadaljnjo podporo (iskanje zaposlitve, zdravstveno zavarovanje in nenazadnje tudi pomoč pri iskanju soprog). Od leta 2004 je bilo v program vključenih 2000 oseb, od teh jih je 700 bilo izpuščenih. Jemen je leta 2002 ustanovil program t. i. sveta za religiozni dialog. V prvih letih so na podlagi aktivnosti omenjenega sveta iz zaporov izpustili 364 islamskih skrajnežev. Od leta 2005 je njihov program pod vprašajem, saj so se nekatere izpuščene osebe udeležile džihadističnih aktivnosti v Iraku (Hannah, Clutterbuck in Rubin 2008).

V kontekstu boja proti terorizmu je potrebno omeniti tudi študijo Croninove o vzrokih za prenehanje delovanja terorističnih skupin. Croninova je izvedla analizo 457 terorističnih organizacij, ki so bile aktivne od leta 1968 naprej in so bile vpletene v nepretrgane teroristične kampanje. Večina terorističnih organizacij je bila aktivna v časovnem obdobju

od 5 do 9 let. Croninova zagovarja, da je terorizem simbolično povezan z nacionalnimi državami, iz katerih tudi črpa svojo moč. Teroristične skupine se večinoma postavijo proti državi in se okoriščajo z njenimi pretiranimi reakcijami, ki spodkopavajo legitimnost države. Prav tako jim koristi, če jih države obravnavajo enakovredno in jim s tem podeljujejo navidezno legitimnost. Najbolj jim lahko nasprotujemo, če izkoriščamo klasični ranljivosti terorističnih skupin, kot sta notranja neenotnost in nezadovoljstvo. Croninova izpostavlja šest ponavljajočih se vzorcev nazadovanja in zaključka aktivnosti terorističnih skupin: obglavljanje, pogajanje, uspeh, neuspeh, represija in preusmerjanje. Ob tem je potrebno poudariti, da večina terorističnih kampanj spodleti, so onemogočene ali pa poražene, brez da bi dosegle zastavljene cilje (Cronin 2009).

Tabela 3.1: Vzroki prenehanja terorističnih aktivnosti

Vzrok	Ugotovitve
Obglavljenje	Zajetje ali usmrtitev vodje teroristične skupine lahko prinese taktične koristi, vendar pa ponižanje in negotovost, povezana s samim zajetjem, verjetno bolj pripomoreta k strateškemu uspehu kot sam uboj.
Pogajanja	Samo okoli petina terorističnih skupin se pogaja na strateškem nivoju. Čeprav pogajanja redko končajo ali skrajšajo teroristične kampanje, so lahko nujen element v spektru politik za spoprijemanje s terorističnimi grožnjami. Pogajanja naj bi splošno koristila bolj vladam kot pa terorističnim skupinam, čeprav slednje s tem pridobijo neke vrste legitimnost.
Uspeh	Manj kot pet odstotkov terorističnih kampanj se konča zaradi uspeha (doseženi cilji) in nikjer ni znan primer manjše teroristične skupine, ki bi uspela prevzeti oblast v državi.
Neuspeh	Najbolj pogost razlog za neuspeh teroristične skupine je njen notranji razkroj oziroma razpad. Pogosto ga spremljajo notranji frakcijski spopadi, izguba nadzora nad operacijami in ljudske podpore. Pri tem so pomembni faktorji neuspešna generacijska tranzicija (prenos moči na mlajše generacije teroristov), učinkovite aktivnosti države, sprejem amnestij ali pomilostitev.
Represija	Nasilne aktivnosti države so najbolj učinkovite, ko so izolirane (omejene na točno določene posameznike) in ne povzročajo negativne reakcije prebivalstva. V nasprotnem primeru omogočijo teroristom, da aktivnosti, ukrepe in odzive države obrne proti njej sami ter mobilizirajo ljudsko podporo. Kakorkoli, neusmiljena in odločna država bo vedno zmagala, čeprav z visoko ceno.
Preusmeritev	Končanje teroristične kampanje je povezano tudi s transformacijo terorističnih skupin v kriminalne, ali ko teroristična kampanja prerase v vsesplošno vstajo ali pa ko teroristična skupina postane ena od udeleženi strani v državljanski vojni.

(vir: Cronin 2009)

4 PROTITERORISTIČNE UREDITVE

V tem poglavju so predstavljene sistemske ureditve boja zoper terorizem v Avstriji, Hrvaški, Nemčiji, Nizozemski in Veliki Britaniji. Poudarek je na predstavitvi elementov, ki mi bodo služili za ugotovitev razlik in podobnosti med izbranimi državami ter pri primerjavi sistemskih ureditev boja zoper terorizem izbranih držav s slovensko ureditvijo. Elemente sem razdelil na zgodovinsko izkušnjo in percepcijo teroristične grožnje, protiteroristično politiko, protiteroristično zakonodajo, nosilce protiterorističnih aktivnosti in koordinacijo protiterorističnih aktivnosti. Zgodovinske izkušnje izbranih držav bom ponazoril s predstavitvijo odmevnejših terorističnih napadov, ki so bili izvršeni v preteklosti na njihovih ozemljih, prav tako pa bom poskušal orisati aktualne glavne vire teroristične grožnje, s katerimi se soočajo posamezne izbrane države. V okviru protiteroristične politike bom predstavil glavne smernice protiterorističnih ukrepov, ki so jih sprejele izbrane države. Ob tem se zavedam, da je protiteroristična politika posameznih držav praviloma oblikovana na podlagi predhodnih izkušenj s terorističnimi aktivnostmi in aktualne grožnje, ki preti državi, ključni elementi protiteroristične politike pa so med drugimi pravni okvir boja proti terorizmu in pa neposredni izvajalci protiterorističnih ukrepov. V okviru protiteroristične zakonodaje bom predstavil spremembe zakonodaje oziroma nove specialne zakone, ki so bili sprejeti z namenom bolj učinkovitega boja zoper terorizem. V okviru nosilcev protiterorističnih aktivnosti bom predstavil posamezne organe, katerim so zaupani protiteroristični ukrepi, v okviru koordinacije pa sprejete ukrepe in nova telesa, s katerimi poskušajo posamezne države izboljšati koordinacijo protiterorističnih aktivnosti.

4.1 AVSTRIJA

4.1.1 Zgodovinske izkušnje in percepcija teroristične grožnje

V Avstriji so v sedemdesetih, osemdesetih in devetdesetih letih prejšnjega stoletja bile v teroristične aktivnosti vpletene predvsem tuje organizacije. Napade in druge aktivnosti so na ozemlju Avstrije izvajale nemška skupina Baader-Meinhof oziroma Frakcija rdečih brigad (Rote Armee Fraktion - RAF), palestinske skupine kot so Črni september, Al-Fatah, Abu Nidal, Organizacija za osvoboditev Palestine 15. maj, libanonsko gibanje Amal,

turška Revolucionarna ljudska osvobodilna fronta (Devrimci Halk Kurtuluş Partisi-Cephesi - DHKP/C), Kurdska delavska stranka (Partiya Karkerên Kurdistan - PKK), organizacija Ljudski mudžahedini Irana (Mojahedin-e Khalq Organization - MKO) idr.

Avstrija je bila v preteklem stoletju že prizorišče odmevnih terorističnih napadov:

8. maja 1972 so štirje pripadniki palestinske teroristične organizacije Črni september ugrabili letalo belgijske letalske družbe Sabena na letu iz Dunaja v Tel Aviv. Po pristanku v Tel Avivu so zahtevali izpustitev 317 palestinskih gverilcev, ki so bili zaprti v Izraelu. V posredovanju izraelskih posebnih enot sta bila ubita dva ugrabitelja in en potnik.

21. decembra 1975 je šest oseb t. i. Roke arabske revolucije¹, pod vodstvom Iliche Ramireza Sancheza (alias Carlos / Šakal), izvedlo napad na sedež Organizacije držav izvoznic nafte (OPEC) na Dunaju, v času srečanja vodij držav članic. Teroristi so zajeli 60 talcev, v napadu pa so bili ubiti avstrijski policist, iraški uslužbenec OPEC-a in član libijske delegacije. Carlos je od avstrijskih oblasti zahteval, da avstrijski radio in televizija vsaki dve uri predvajata komunike o palestinskem boju. Avstrijske oblasti so popustile njegovi zahtevi, saj je grozil, da bo v nasprotnem primeru vsakih 15 minut ubil talca. 22. decembra je bilo teroristom skupaj s 42 talci omogočeno, da so z letalom odleteli v Alžirijo, od tam pa v Libijo.

29. avgusta 1981 sta v napadu dveh pripadnikov palestinske teroristične organizacije Abu Nidal na dunajsko sinagogo umrli dve osebi, 20 pa jih je bilo ranjenih.

27. decembra 1985 so pripadniki palestinske organizacije Abu Nidal izvedli simultana napada na izraelske cilje na letališčih Leonardo da Vinci - Fiumicino v Rimu in Schwechat na Dunaju. V Rimu so štirje napadalci z ročnimi granatami in puškami ubili 16 in ranili 99 oseb, ki so čakale v vrsti za prijavo na let izraelske letalske družbe El Al v Tel Aviv. Na Dunaju pa so v podobnem napadu treh napadalcev na potnike, ki so čakali na prijavo za let El Al v Tel Aviv, bile ubite 3 osebe, 39 pa ranjenih. Napada naj bi bila maščevanje za

¹ Skupina nemških levičarskih skrajnežev in arabskih borcev za osvoboditev Palestine, ki so delovali pod Carlosovim poveljstvom, je v sedemdesetih in osemdesetih letih prejšnjega stoletja izvajala teroristične aktivnosti v Evropi pod imenom Roka arabske revolucije (Arm of Arabic Revolution).

izraelsko bombardiranje poveljstva Palestinske osvobodilne organizacije (PLO) v Tunisu oktobra istega leta.

Avstrija se je v zadnjem desetletju srečevala predvsem z grožnjo islamskih in kurdskih skrajnežev, omeniti pa je potrebno tudi veliko čečensko diasporo, ki sicer predstavlja grožnjo v obliki organiziranih kriminalnih aktivnosti, ki pa služijo za logistične potrebe (financiranje) islamističnih gibanj na Kavkazu.

Po podatkih avstrijskih medijev, ki so povzemali ameriške vire, se je med avgustom in oktobrom 2005 v Al Kajdinem centru v Pakistanu urila skupina petih oseb arabskega in turškega porekla, s prebivališčem v Avstriji. Vodja t. i. avstrijske celice Al Kajde, Abdulrahmen Hussein, rojen leta 1983 v Mödlingu, Avstrija, je bil ubit na afganistansko-pakistanski meji, še en član celice pa v Afganistanu. Ostali trije naj bi se nahajali v tujini.

Marca 2007 je Globalna islamska medijska fronta (GIMF), ki naj bi veljala za propagandno vejo Al Kajde, objavila videoposnetek, v katerem so zagrozili s terorističnimi napadi v Avstriji in Nemčiji, če ne bodo umaknili vojaškega osebja iz Afganistana. Videoposnetek GIMF je hkrati povečeval džihad in pozival k napadom v času evropskega nogometnega prvenstva, ki sta ga leta 2008 organizirali Avstrija in Švica. Po uspešno izvedeni preiskavi avstrijskih in nemških varnostnih organov so konec leta 2007 aretirali dva člana GIMF v Avstriji in konec leta 2008 še dva v Nemčiji. Preiskava je pokazala, da je bila GIMF projekt skupine islamskih skrajnežev v Nemčiji in Avstriji, ki so izrabljali možnosti interneta za širjenje džihadistične ideologije.

Februarja 2008 sta bila v Tuniziji ugrabljeni dva avstrijska turista. Odgovornost za ugrabitev je prevzela Al Kajda v islamskem Magrebu, ki je sprva zahtevala plačilo 5 milijonov evrov odkupnine. Ugrabljeni turista sta bila izpuščena konec oktobra istega leta v Bamaku, Mali. Avstrijske oblasti so ob tem zavrnilo vse namige, da je Avstrija plačala odkupnino ugrabiteljem.

Pristaši PKK so bili vpleteni v številna nasilna dejanja proti turškim ciljem v Avstriji. Med drugim naj bi bili leta 2008 vpleteni v požig turškega konzulata v Salzburgu in turških združenj na Dunaju in Gradcu.

4.1.2 Protiteroristična politika

Avstrija daje velik poudarek boju proti terorizmu. Njeno protiteroristično politiko oblikujejo spoštovanje človekovih pravic, učinkoviti organi pregona in aktivno mednarodno sodelovanje. Ker protiterorizem vključuje širok niz aktivnosti, je po mnenju Avstrije potrebno zagotoviti, da so sprejeti potrebni ukrepi koordinirani in da se dopolnjujejo. Velik pomen se daje preventivnim aktivnostim za zaščito civilistov in drugih potencialnih terorističnih tarč. V tej povezavi je še posebej pomembna zaščita kritične infrastrukture in pa uporaba finančnih mehanizmov, s katerimi se lahko preprečijo napadi oziroma samo financiranje terorizma. Ker so bili teroristični napadi islamskih skrajnežev v različnih državah v zadnjem desetletju izvedeni s pomočjo in sodelovanjem članov lokalnih skupnosti, je za Avstrijo še posebej pomembno razvijati dobre odnose med različnimi skupnostmi, ki tam živijo, jih še naprej integrirati in preprečiti odtujitev nacionalnih, etničnih ali religioznih skupin. Zato se zavzemajo za medkulturni dialog in zahtevajo zavezo vseh skupnosti k evropskim demokratičnim načelom (CODEXTER: Austria 2005, 1).

4.1.3 Protiteroristična zakonodaja

Avstrija ni sprejela posebne teroristične zakonodaje. Leta 2002 so bila sprejeta dopolnila kazenske zakonodaje, ki so organom pregona omogočila učinkovit boj proti terorizmu. Dopolnila so se nanašala tako na izvrševanje jurisdikcije kot na različna kazniva dejanja, povezana s terorizmom (npr. pranje denarja). Po avstrijski kazenski zakonodaji se poleg konkretnih terorističnih dejanj med kazniva dejanja šteje tudi financiranje, načrtovanje ali podpiranje terorističnih aktivnosti. Prav tako se kaznuje vodenje ali sodelovanje v teroristični skupini.

Zaradi vse več primerov državljanov evropskih držav, ki odhajajo na krizna žarišča in se tam udeležujejo džihadističnih aktivnosti ali pa terorističnih urjenj, ter vse večje grožnje, ki izvira od takšnih oseb, je avstrijski parlament konec novembra 2010 implementiral zakonodajo, po kateri je udeležencem terorističnega urjenja zagrožena zaporna kazen do 5 let. Če pa bi avstrijski državljani znanje ali veščine, pridobljene na terorističnih urjenjih, uporabili za izvedbo terorističnih napadov, jim je zagrožena zaporna kazen do 10 let.

4.1.4 Nosilci protiterorističnih aktivnosti

Glavni nosilec protiterorističnih aktivnosti v Avstriji je Zvezni urad za zaščito ustave in boj proti terorizmu (Bundesamt für Verfassungsschutz und Terrorismusbekämpfung - BVT), ki je tipična policijska varnostno-obveščevalna služba. Služba BVT je nastala leta 2002 iz državne policije, posebnega oddelka za boj proti terorizmu (EBT) in posebne enote za boj proti organiziranemu kriminalu (EDOK), ki so bili - tako kot današnji Zvezni urad - neposredno podrejeni Zveznemu ministrstvu za notranje zadeve (BMI). To se je zgodilo kot odziv na naraščajočo ogroženost javne varnosti zaradi groženj mednarodnega terorizma. Spričo dogodkov po terorističnih napadih 11. septembra 2001 je notranji minister Ernst Strasser naročil prestrukturiranje avstrijske obrambe pred terorizmom. Za direktorja tega organa je bil najprej imenovan Gert-René Polli, oficir vojaškega obveščevalnega urada. Pollijev naslednik je po njegovem odstopu oktobra 2007 postal Peter Gridling, ki je pred tem že vodil EBT in je bil pri Europolu pristojen za analize s področja terorizma. V BVT naj bi bilo zaposlenih okoli 500 uradnih oseb, proračun službe pa iz varnostnih razlogov ni nikjer naveden (Wetz 2010).

BVT varuje ustavne ustanove Republike Avstrije in njihovo delovanje. BVT je po značaju varnostni organ. Pristojen je za sodelovanje s tujimi varnostnimi organi in obveščevalnimi službami. Organizacijsko je del generalne direkcije za javno varnost pri Zveznem ministrstvu za notranje zadeve. Sestavljajo ga vodstvo (direktor, namestnik, urad za mednarodne odnose in referat za informacijski menedžment) ter trije oddelki. Urad je podrejen generalnemu direktorju za javno varnost ter se deli na BVT ter devet deželnih uradov za varstvo ustavnega reda in boj proti terorizmu (LVT). Temeljna naloga BVT je identifikacija potencialnih dejavnikov ogrožanja, njihovo analiziranje, izvajanje policijskih preiskav in informiranje političnega vodstva o omenjenih grožnjah. Uradne osebe prihajajo pretežno iz nekdanje posebne enote za boj proti terorizmu. Večina jih je bila zaposlena pri kriminalistični policiji. Nekateri preiskovalci so začeli kot uniformirane osebe v žandarmeriji, nekateri pa prihajajo iz pravosodja (ibid).

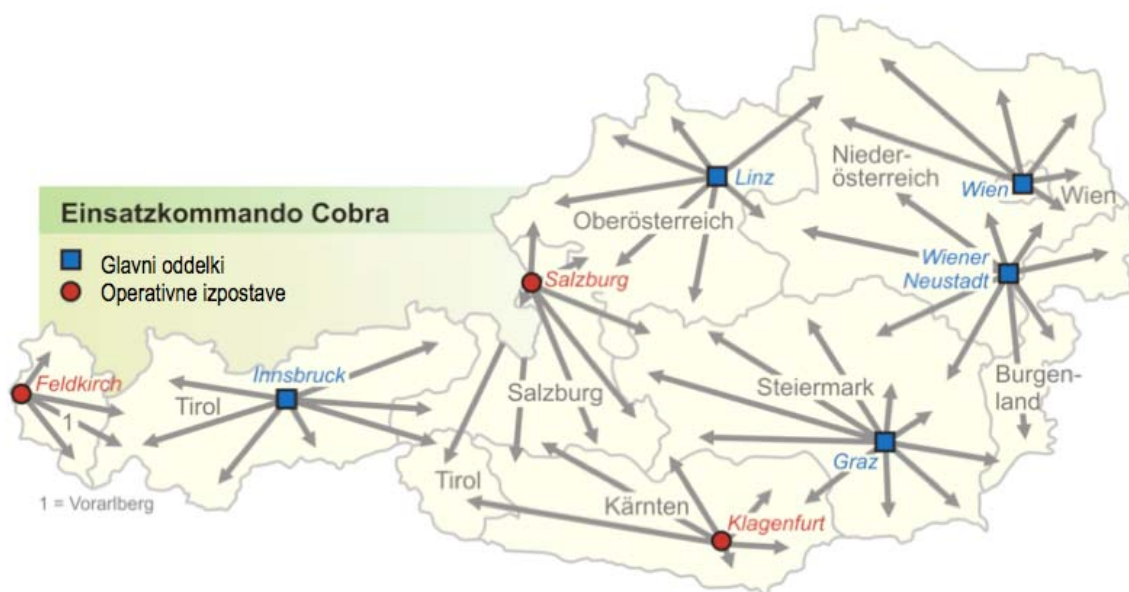
Njegove naloge so precej raznolike: v središču je obramba pred terorizmom (tudi v povezavi s tujino) in ekstremističnimi prizadevanji (levi, desni in islamski ekstremizem). Razen tega se ukvarja tudi s protiobveščevalno dejavnostjo. Med naloge BVT sodi tudi

varovanje objektov in oseb. Opazovanje militantnih aktivistov za varstvo živali ter tihotapljenje orožja in jedrskih materialov so prav tako področja, za katera je pristojen BVT. Ukvarjanje z islamskim terorizmom se je po napadih leta 2001 drastično povečalo. Trenutno naj bi bilo okoli 80 odstotkov vseh preiskav povezanih s tem področjem (Stöger 2010). Leta 2009 so na notranjem ministrstvu registrirali 39 primerov „razširjenega preiskovanja nevarnosti“. Tretjina teh se je nanašala na islamske skrajneže, ki so se med drugim udeležili tudi urjenja v terorističnih kampih (Wetz 2010).

BVT je zadolžen za pripravo ocene teroristične ogroženosti Avstrije. Tekoče ocenjevanje stanja in ogroženosti, ki ga opravlja analitični oddelek znotraj BVT, je za strateško vodstvo pomemben temelj za sprejemanje odločitev ter vodenje in usklajevanje ukrepov za varovanje oseb in objektov, ki izhajajo iz tega. Na takšen način je možno preventivno prepoznati potencialne nevarnosti ter hitro in prilagojeno posamezni situaciji sprejeti odločitve za zmanjšanje ogroženosti. Kot edini republiški izvršilni organ sme BVT uporabiti informacije obeh tajnih služb zvezne vojske, ki zbirata informacije brez kakršnega koli sodnega nadzora. Za razliko od ostalih držav pri ocenjevanju grožnje ne uporabljajo lestvice.

EKO Cobra (Einsatzkommando Cobra) je specialna protiteroristična enota. Podrejena je direktno ministru za notranje zadeve, vendar ni del avstrijske zvezne policije. Posebna enota žandarmerije (Gendarmerieeinsatzkommando – GEK), ki je predhodnica EKO Cobra, je bila ustanovljena leta 1978 kot odziv na teroristični napad na izraelske športnike leta 1972 v Münchnu. Leta 2002 se je GEK preimenovala v EKO Cobra. Sedež posebne enote, ki jo sestavlja 450 pripadnikov, je v Wiener Neustadtu, njemu pa so podrejeni še oddelki na Dunaju, Gradcu, Linzu in Innsbrucku ter manjše operativne izpostave v Celovcu, Salzburgu in Feldkirchnu. Vsak oddelek sestavljajo štiri enote, operativne izpostave pa dve enoti. Takšna struktura omogoča namestitev in delovanje EKO Cobra kjerkoli na ozemlju Avstrije v manj kot 70 minutah. Glavno mesto ima poleg oddelka EKO Cobra še svojo posebno protiteroristično enoto WEGA (Wiener Einsatzgruppe Alarmabteilung), ki je prav tako sposobna posredovati v primerih ugrabitev.

Slika 4.1: Lokacije posebnih enot EKO Cobra

(vir: Bundesministerium für Inneres)

4.1.5 Koordiniranje protiterorističnih aktivnosti

V Avstriji ne obstaja medresorsko koordinacijsko telo, ki bi se ukvarjalo s koordiniranjem protiterorističnih aktivnosti ali pa npr. nacionalni analitični organ, ki bi na enem mestu analiziral in ocenjeval podatke o potencialnih terorističnih grožnjah. Za koordinacijo protiterorističnih aktivnosti je zadolžen direktor BVT.

4.2 HRVAŠKA

4.2.1 Zgodovinske izkušnje in percepcija teroristične grožnje

Hrvaška se je v preteklem stoletju, kot del takratne SFRJ, soočala predvsem z grožnjo hrvaških ekstremističnih organizacij iz diaspore, ki so občasno izvajale teroristične napade na jugoslovanske cilje doma in v tujini. S hrvaško osamosvojitvijo je ta grožnja izginila. Če odštejemo teroristično delovanje kot del širših bojnih operacij med vojno na Hrvaškem, je bilo ozemlje Hrvaške po osamosvojitvi samo enkrat prizorišče terorističnega napada. 20. oktobra 1995 je pred policijsko postajo na Reki eksplodiral avto-bomba, odgovornost za napad pa je prevzela egipčanska islamistična skupina al-Gama'a al-Islamiyya (GI). V napadu je umrl napadalec, 29 ljudi je bilo ranjenih, na objektu policije pa je bila povzročena večja škoda. Povod za napad je bilo nepojasnjeno izginotje predstavnika islamske nevladne organizacije International Islamic Relief Organization (IIRO) in vodilnega člana GI Talaata Fouada Qassema septembra 1995 na Hrvaškem, kjer se je ustavil med potjo z Danske v BiH. Kot je bilo kasneje razkrito, so Qassema v Zagrebu aretirali predstavniki hrvaških obveščevalnih služb in ga predali predstavnikom ameriške CIE, ki so ga po zaslišanju izročili Egiptu. Qassem je bil v Egiptu v odsotnosti obsojen na smrt zaradi terorističnih aktivnosti, zato naj bi bil kmalu po prihodu v Egipt usmrčen. V začetku leta 2000 je glavni poveljnik vojaškega krila GI Abu Mujahid Abdulmuti izjavil, da je bil napad z avto-bombo v Reki neuspešen in da bodo prihodnji napadi bolje načrtovani. Novembra istega leta je Muhammad Shawki Al-Islambuli, brat morilca egipčanskega predsednika Anwarja Al-Sadata, Hrvaški zagrozil z novimi napadi.

Poleg omenjenega terorističnega napada je potrebno izpostaviti še napad alžirske Oborožene islamske skupine (GIA), ki je 14. decembra 1993 ubila 12 delavcev hrvaških podjetij, ki so sodelovali pri izgradnji hidroelektrarne v regiji La Chiffa.

V zadnjem desetletju se Hrvaška ni soočala s konkretnimi terorističnimi aktivnostmi na njenem ozemlju. Leta 2000 je bilo prijavljeno in raziskano eno kaznivo dejanje mednarodnega terorizma (po 169. členu hrvaškega kazenskega zakonika), organi pregona pa so leta 2005 prejeli še dve prijavi kaznivih dejanj t. i. protidržavnega terorizma (po 141. členu hrvaškega kazenskega zakonika), vendar sta bili preiskavi končani že v predkazenskem postopku.

4.2.2 Protiteroristična politika

Republika Hrvaška ostro obsoja mednarodni terorizem in je predana boju proti vsem oblikam terorizma na nacionalnem, regionalnem in globalnem nivoju. Zagovarja intenzivno mednarodno sodelovanje za bolj učinkovito zoperstavljanje terorizmu in ima t. i. integralni pristop k preprečevanju in zatiranju terorizma (CODEXTER: Croatia 2009, 1).

27. novembra 2008 je Vlada Republike Hrvaške sprejela Nacionalno strategijo za preprečevanje in zatiranje terorizma (Nacionalna strategija za prevenciju i suzbijanje terorizma, NN 139/2008), katere cilj je bil ustvariti sistemske predpogoje za boj proti terorizmu. Nacionalna strategija je bila odgovor Hrvaške na nove varnostne izzive v povezavi s teroristično grožnjo, z njo pa je želela dati svoj doprinos k nacionalnim in mednarodnim protiterorističnim naporom. Vlada je leto pred njenim sprejemom imenovala medresorsko delovno skupino, kateri je bila zaupana naloga izdelave strategije. Nosilec je bilo ministrstvo za notranje zadeve, v delovni skupini pa so sodelovali še predstavniki Urada predsednika Republike Hrvaške, Urada Sveta za nacionalno varnost, ministrstva za zunanje zadeve, ministrstva za obrambo, ministrstva za finance, ministrstva za pravosodje, ministrstva za morje, turizem, promet in razvoj, Državne uprave za zaščito in reševanje, Varnostno-obveščevalne agencije (SOA) in javnega tožilstva RH. Delovna skupina je bila razdeljena na več delovnih podskupin (Antoliš 2009, 151).

Njena izdelava je bila posledica političnih in strokovnih razlogov. Glavni politični razlogi so bili predvsem pritiski in predlogi mednarodne skupnosti:

- izražen mednarodni interes za vseobsegajočim politično-pravnim pristopom Republike Hrvaške k zatiranju terorizma v povezavi s hrvaškim pristopanjem k EU (24. poglavje - Pravosodje in notranje zadeve),
- zahteve Evropske komisije po izdelavi posebnega strateškega dokumenta, ki bi se ukvarjal z bojem proti terorizmu,
- predlog nadzornega tima VS OZN po obisku leta 2006, da Republika Hrvaška sprejme nov strateški okvir boja proti terorizmu,
- podobna mnenja drugih mednarodnih organizacij (NATO, OVSE idr.) (Antoliš 2009, 150-151).

Strokovni razlogi za njen sprejem pa so bili:

- prispevati k nadaljnji krepitvi nacionalne varnosti Republike Hrvaške na področju boja proti terorizmu z okrepitevijo preventive in vnaprejšnjih reakcij relevantnih teles na mogoče konkretne teroristične napade,
- strategija kot vir smernic za delovanje vseh relevantnih akterjev na državni ravni v vsakodnevnem izvajanju različnih ukrepov za boj proti terorizmu,
- želja po dodatnem oblikovanju političnega stališča Republike Hrvaške, da boj proti terorizmu ni izključno v varnostni domeni policijsko-vojaško-obveščevalnih ukrepov, ampak je treba vključiti še druge ukrepe (npr. reševanje globalnih političnih problemov, umirjanje regionalnih kriznih žarišč, zagotavljanje gospodarske, razvojne in humanitarne pomoči, okrepiti kulturo mirovnega dialoga in strpnosti ter medkulturne in medreligiozne tolerance (Antoliš 2009, 151).

Strategija opredeljuje splošni okvir delovanja Republike Hrvaške v boju proti terorizmu, s tem da daje smernice za izboljšanje obstoječih in razvoj novih ukrepov, mehanizmov in instrumentov preprečevanja in zatiranja terorizma. Opredeljen pristop Hrvaške do boja proti terorizmu odraža razumevanje, da sodobni terorizem ne pozna meja držav ter da se ga v večji meri lahko opredeljuje kot mednarodnega v njegovih ciljih in načinu delovanja, tako da morajo biti tudi odgovori nanj (na njegove vzroke, pojavne oblike in posledice) mednarodni in multilateralni. Z delovanjem na mednarodnem nivoju in prispevanjem k mednarodni varnosti želi Republika Hrvaška okrepiti tudi lastno nacionalno varnost.

Strategija v četrtem poglavju opredeljuje ukrepe za borbo proti terorizmu, ki so razčlenjeni na: preprečevanje terorizma, zatiranje terorizma, zaščite pred terorizmom, saniranje škode in okrevanje po terorističnih napadih ter kazenski pregon in procesiranje.

Preprečevanje terorizma predpostavlja ustvarjanje takšnih političnih, družbenih in ekonomskih okoliščin, ki odpravljajo predpogoje za nastanek in širjenje terorizma v vseh njegovih pojavnih oblikah. Preprečevanje terorizma je usmerjeno k onemogočanju širjenja ideologij, ki so ali bi lahko bile podlaga za teroristično delovanje, odločanje posameznikov za teroristične akcije in pridobivanje novih simpatizerjev in članov, ki bi lahko postali izvajalci terorističnih aktivnosti. Kot posebno področje preprečevanja terorizma se

predvideva spodbujanje raziskovanja, analiziranja ter izmenjave izkušenj in najboljših praks s področja onemogočanja širjenja ekstremističnih ideologij.

Zatiranje terorizma predpostavlja sprejemanje ukrepov in postopkov za preprečevanje ustvarjanja, širjenja in delovanja terorističnih mrež in organizacij. Za učinkovito zatiranje terorizma je potrebno pravočasno odkrivati načrtovanje, pripravljanje, organiziranje in/ali izvajanje aktivnosti z obeležji terorizma. Zaščita pred terorizmom pomeni izgradnjo potrebnih nacionalnih zmožnosti za zaščito kritične nacionalne infrastrukture.

Saniranje škode in okrevanje po terorističnih napadih predpostavlja razvoj vrste organizacijskih in drugih ukrepov, usmerjenih na zmanjševanje posledic potencialne teroristične grožnje, čim hitreje zmanjševanje škode in upravljanje v razmerah, ki lahko izzovejo teroristično delovanje, s čimer se bodo posledice terorističnih namer in aktivnosti minimizirale. Ukrepi, povezani s kazenskim pregonom oseb in subjektov, povezanih s terorizmom, se nanašajo na izvajanje mednarodnih pravnih obvez Hrvaške za zatiranje terorizma, izvajanje kazenskega pregona in procesiranja storilcev, sodelavcev, spodbujevalcev, pomočnikov in drugih oseb, ki so na kakršen koli način povezane s terorističnimi aktivnostmi, onemogočanje obstoja in delovanja pravnih subjektov, povezanih s terorizmom in izvajanje ukrepov blokiranja in zaseganja premoženja fizičnih ali pravnih oseb, povezanih s terorizmom.

Za operacionalizacijo strategije se predvideva izdelava akcijskega načrta (rok izdelave, ki je bil postavljen za december 2009, ni bil uresničen), ki bo opredelil vlogo državnih teles v preprečevanju in zatiranju terorizma, oblike sodelovanja z nevladnimi organizacijami, akademsko in strokovno skupnostjo ter bo vseboval konkretne operativne postopke in procedure. Njegova izdelava bo zaupana Svetu za preprečevanje in zatiranje terorizma, ki bi ga Vlada Republike Hrvaške morala ustanoviti v začetku leta 2009, vendar vse do danes ni bil formiran. Svet za preprečevanje in zatiranje terorizma naj bi po ustanovitvi koordiniral skupne napore za preprečevanje in zatiranje terorizma, analiziral rezultate preprečevanja, predlagal ustrezne spremembe akcijskega načrta ter spremljal celotno izvajanje strategije in o tem poročal vladi in drugim telesom.

Bilandžić (v Horvat 2009, 42) je mnenja, da strategija vsebinsko ni ustrezna, saj opredeljuje le splošni okvir delovanja, konkretni načini konkretnih nacionalnih resursov pa

so zanemarljivo opisani. Tako ne moremo govoriti, da je nacionalna strategija ustvarila nacionalni protiteroristični sistem kot podsistem nacionalne varnosti, ni opredelila sredstva in instrumentov za sistemsko protiteroristično delovanje in uresničevanje protiterorističnih ciljev. Predvideno izdelavo akcijskega načrta, ki bo predstavljal operacionalizacijo strategije, Bilandžić vidi kot normativno podvajanje. Ker do danes še ni bil ustanovljen Svet za preprečevanje in zatiranje terorizma, ki bi moral oblikovati akcijski načrt, je po Bilandžiću nacionalna strategija le mrtva črka na papirju. Bilandžić je kritičen tudi, ker po strategiji ni jasno, katero je vrhovno upravljalno telo Republike Hrvaške za boj proti terorizmu. Postavlja se vprašanje vloge Sveta za nacionalno varnost, ki je najvišje upravljalno telo izvršne oblasti na področju nacionalne varnosti. Prav tako ji očita, da se preveč koncentrira na grožnjo terorističnih aktivnosti, ki izvirajo iz islamističnih krogov, drugim pa se ne daje nikakršne pozornosti, prav tako pa se preveč koncentrira na aktivnosti terorističnih skupin, zanemarja pa še druge vrste terorizma (npr. državni terorizem).

4.2.3 Protiteroristična zakonodaja

Hrvaški Sabor je 18. decembra 2008 sprejel vrsto pomembnih amandmajev Kazenskega zakonika, ki se še posebej nanašajo na protiteroristične predpise. Predhodni členi o domačem in mednarodnem terorizmu so bili združeni, hkrati pa so bila uvedena nova kazniva dejanja, kot je npr. pozivanje k terorizmu, novačenje in teroristično urjenje. Z omenjenimi spremembami so bili direktno inkorporirani predpisi relevantnih mednarodnih in regionalnih pravnih konvencij in protokolov, vključno z zahtevami resolucij VS OZN 1373 (2001) in 1624 (2005) (CODEXTER: Croatia 2009, 5).

Po obstoječem kazenskem zakoniku obstajajo naslednja kazniva dejanja, povezana s terorizmom: kaznivo dejanje terorizma opredeljuje 169. člen, kaznivo dejanje javnega pozivanja k terorizmu opredeljuje 169a. člen, kaznivo dejanje novačenja in terorističnega urjenja opredeljuje 169b. člen, 187b. člen pa opredeljuje kaznivo dejanje združevanja z namenom izvajanja kriminalnih prestopkov proti vrednotam, zaščitnim z mednarodno zakonodajo.

4.2.4 Nosilci protiterorističnih aktivnosti

Nosilci protiterorističnih aktivnosti so Ministrstvo za notranje zadeve (MUP), Ministrstvo za obrambo (MORH), Ministrstvo za finance, Ministrstvo za pravosodje, Varnostno-obveščevalna agencija (SOA) in javno tožilstvo.

Nosilec protiterorističnih aktivnosti ministrstva za notranje zadeve je Oddelek za terorizem, ki deluje v okviru Sektorja za splošno kriminaliteto, terorizem in vojne zločine Uprave kriminalistične policije MUP. Oddelek spremlja ter analizira razmere, trende in pojavne oblike terorizma, neposredno sodeluje v preiskovanju kaznivih dejanj, povezanih s terorizmom, ter pri tem pomaga policijskim upravam, drugim organizacijskim enotam MUP in državnim organom. Določene protiteroristične naloge ima Poveljstvo specialne policije, v okviru katerega deluje Protiteroristična enota Lučko (ATJ Lučko), specialne enote policije v Splitu, Reki in Osijeku, zračna enota in potapljaški center.

Pomembno vlogo na področju boja proti terorizmu ima SOA, ki se ukvarja s pridobivanjem in analiziranjem podatkov o posameznikih, skupinah ali organizacijah, ki sodelujejo ali so povezane s terorističnimi aktivnostmi in ekstremističnimi oziroma nasilnimi aktivnostmi, ki bi lahko ogrozile demokratično ureditev ali temeljne človekove pravice in svoboščine. Pri izvajanju predpisanih postopkov in protokolov na področju boja proti terorizmu sodeluje z mednarodnimi in tujimi nacionalnimi institucijami. Uradno število uslužbencev hrvaške obveščevalne skupnosti ni nikjer navedeno. Na podlagi sprejetih proračunov Republike Hrvaške je razvidno gibanje proračunskih sredstev za potrebe obveščevalno-varnostnih struktur. Proračun Obveščevalne agencije (OA) za leto 2003 je znašal 49.118.695 KN in za Protiobveščevalno agencijo (POA) 105.000.000 KN (skupno 154.118.695 KN). Leta 2004 je OA prejela malenkost nižjo vsoto proračunskih sredstev (48.104.854 KN), proračun POA pa se je povečal skoraj za 50 odstotkov na 153.401.683 KN (skupno 201.506.537 KN). Leta 2005 je OA prejela 53.514.672 KN, POA pa 167.556.000 KN (skupno 221.070.672 KN). Leta 2006 je OA prejela 57.125.449, POA pa 210.809.000 KN (skupno 267.934.449 KN). Istega leta sta se obe službi združili v SOA, ki je leta 2007 prejela 295.446.000 KN, leta 2008 322.086.655 KN in leta 2009 359.499.119 KN. Proračun SOA za leto 2010 se je zaradi gospodarske krize zmanjšal na 330.220.000 KN (okoli 58,6 milijonov EUR). Kljub temu pa projekcije hrvaškega

finančnega ministrstva za naslednji dve leti predvidevajo nova povišanja proračunskih sredstev SOA (leta 2011 371.440.000 KN in 2012 384.440.000 KN) (www.mfin.hr).

V okviru MORH je potrebno izpostaviti Bataljon za specialno delovanje (BSD), ki je med drugim zadolžen tudi za protiteroristične aktivnosti. BSD, ki je bil ustanovljen 8. septembra 2000 z združitvijo Centra za posebne borbene veščine Šepurine in izbranih pripadnikov 1. gardne brigade z bojnimi izkušnjami iz hrvaške osamosvojitvene vojne, je podrejen neposredno Generalnemu štabu Oboroženih sil RH.

Nosilec boja proti pranju denarja in financiranju terorizma je Urad za preprečevanje pranja denarja, ki je samostojna notranja enota Ministrstva za finance. Zakonska podlaga za delovanje urada in drugih institucij, ki predstavljajo sistem boja proti pranju denarja in financiranju terorizma, je Zakon o preprečevanju pranja denarja.

4.2.5 Koordiniranje protiterorističnih aktivnosti

Republika Hrvaška je po terorističnih napadih 11. septembra 2001 v ZDA ustanovila Medresorsko delovno skupino za spremljanje implementacije resolucije VS OZN 1373 (2001). 21. aprila 2005 je Vlada Republike Hrvaške sprejela odločitev o ustanovitvi nove Medresorske delovne skupine za zatiranje terorizma, katera je bila zadolžena za spremljanje implementacije resolucij VS OZN 1267 (1999), 1373 (2001), 1566 (2004) in ostalih relevantnih mednarodnih protiterorističnih dokumentov in iniciativ znotraj EU, Nato, Sveta Evrope in OVSE. Medresorski delovni skupini za zatiranje terorizma predseduje minister za zunanje zadeve in evropske integracije, ki koordinira delo relevantnih vladnih teles, ki sodelujejo v delovni skupini. Nacionalna strategija za preprečevanje in zatiranje terorizma, ki je bila sprejeta leta 2008, predvideva ustanovitev novega koordinacijskega telesa, Sveta za preprečevanje in zatiranje terorizma, ki bi poleg izdelave Akcijskega načrta za preprečevanje in zatiranje terorizma skrbel še za koordinacijo na tem področju. Svet kljub drugačnim napovedim (z delom bi po načrtih hrvaške politike začel v začetku leta 2009) še do danes ni zaživel, prav tako pa, kot je to že izpostavil Bilandžić, ni jasno, katero telo je dejansko vrhovno za koordinacijo boja proti terorizmu in tudi kakšna so razmerja med različnimi telesi znotraj obstoječega nacionalnovarnostnega sistema (Horvat 2009).

4.3 NEMČIJA

4.3.1 Zgodovinske izkušnje in percepcija teroristične grožnje

Nemške izkušnje s terorizmom so večinoma povezane s skrajno levičarsko teroristično skupino Frakcija rdečih brigad (Rote Armee Fraktion – RAF) oziroma skupino Baader-Meinhof, ki je delovala v letih 1970 in 1998, še posebej pa je bila aktivna v drugi polovici sedemdesetih let prejšnjega stoletja (t. i. nemška jesen). V omenjenem obdobju se je Nemčija v manjšem obsegu srečevala še s terorizmom skrajnih desničarjev in s t. i. uvoženim terorizmom, ko so tuji skrajneži izvajali teroristične napade na tuje cilje v Nemčiji (npr. aktivnosti Kurdske delavske stranke - PKK proti turškim ciljem). V obdobju po terorističnih napadih 11. septembra 2001 v ZDA pa se Nemčija sooča predvsem s teroristično grožnjo islamističnih terorističnih skupin, kot so Al Kajda in z njo ideološko povezane skupine.

Nemčija se je v sedemdesetih letih srečevala še s terorističnimi aktivnostmi drugih domačih levičarskih terorističnih skupin, povezanih z RAF, kot je npr. Gibanje 2. junija (Bewegung 2. Juni), Revolucionarne celice (Revolutionären Zellen – RZ) idr., v devetdesetih pa Anti-imperialistična celica (Antiimperialistische Zelle – AIZ) in Anti-imperialistična skupina svoboda za Mumio Abu Jamala (Antiimperialistische Gruppe Freiheit für Mumia Abu-Jamal). Nemčija je bila tudi prizorišče aktivnosti drugih evropskih skupin, kot so Baskovska domovina in svoboda (Euskadi Ta Askatasuna - ETA), severnoirski Začasna irska republikanska armada (Provisional Irish Republican Army - PIRA) in Irska nacionalna osvobodilna vojska (Irish National Liberation Army - INLA).

Med bolj aktivne izven evropske skupine lahko prištejemo palestinske teroristične organizacije Al-Fatah, Črni september, Organizacija za osvoboditev Palestine 15. maj, Ljudska fronta za osvoboditev Palestine (PFLP) in Ljudska fronta za osvoboditev Palestine – Glavno poveljstvo (PFLP-GC), libanonsko gibanje Amal, turške Revolucionarne levice (Dev Sol), Turške komunistične partije/marksisti-leninisti (Türkiye Komünist Partisi/Marksist-Leninist - TKP-ML) in Fronta islamskih napadalcev velikega vzhoda (İslami Büyükdoğu Akıncılar Cephesi - IBDA-C) in organizacij iz drugih območij, kot so npr. kurdska PKK, Eritrejska osvobodilna fronta (ELF), Arabska osvobodilna fronta (ALF), Armenska tajna vojska za osvoboditev Armenije (ASALA) idr. Določene aktivnosti so izvajale tudi nekatere južnoameriške skupine, kot sta bolivijska Nacionalna

osvobodilna vojska (Ejercito de Liberacion Nacional – ELN) in čilska Proletarska akcijska skupina (Grupo de Acción Proletaria – AP).

Mednarodno najbolj odmeven teroristični napad je 5. septembra 1972 izvedla palestinska teroristična organizacija Črni september, ki je napadla izraelske udeležence letnih olimpijskih iger v Münchnu. Po spodleteli akciji nemških varnostnih organov je bila končna statistika napada 11 ubitih Izraelcev in eden nemški policist.

24. aprila 1975 so pripadniki teroristične organizacije Frakcija rdečih brigad (RAF) zasedli zahodnonemško veleposlaništvo v Stockholmu in ga pred predajo švedskim varnostnim silam razstrelili. 7. aprila 1977 sta v napadu RAF bila ubita javni tožilec Siegfried Buback in njegov voznik. 30. junija 1977 so pripadniki RAF v spodletelem poskusu ugrabitve ubili vodjo banke Dresdner Bank Jürgena Ponta. 5. septembra so pripadniki RAF v Kölnu ugrabili Hannsa Martina Schleyerja, vodjo nemških delodajalcev in industrialcev, ki je med 2. svetovno vojno bil pripadnik SS in nacistične stranke. Ob ugrabitvi sta bila ubita dva policista iz Schleyerjevega spremstva, Schleyerjev voznik in varnostnik. V sodelovanju z RAF in njihovo zahtevo po izpustitvi zaprtih pripadnikov RAF (med njimi vodilnih članov Andreasa Baaderja in Gudrun Ensslin), so štirje pripadniki Ljudske fronte za osvoboditev Palestine (PFLP) 13. oktobra 1977 ugrabili letalo Lufthanse na letu iz Frankfurta do Palme de Mallorce in ga preusmerile do Mogadiša, Somalija. 18. oktobra so bili v spektakularni akciji pripadnikov nemške posebne enote GSG9 osvobojeni vsi ugrabljeni potniki in člani posadke, napadalci pa ubiti. Ko so zaprti člani RAF izvedeli za neuspešno akcijo PFLP, so Andreas Baader, Gudrun Ensslin in Jan-Carl Raspe izvedli samomor, Irmgard Möller pa je bil huje poškodovan. Po objavi novice o samomoru zaprtih pripadnikov RAF je bil 19. oktobra Schleyer ubit.

26. septembra 1980 so nemški neonacisti izvedli bombni napad na prizorišču Oktoberfesta v Münchnu, v katerem je bilo ubitih 12 oseb, vključno z napadalcem Gundolfom Kohlerjem, ranjenih pa 213 oseb.

31. julija 2006 sta bila na vlakih blizu Dortmunda in Koblenza odkrita dva kovčka z improviziranima eksplozivnima napravama, ki pa se nista sprožili zaradi napake pri njuni

sestavitev. Na podlagi videoposnetkov nadzornih kamer na železniški postaji v Kölnu, kjer sta bili bombi postavljeni na vlaka, so nemški varnostni organi identificirali in aretirali libijska študenta Youssefa al-Hajdiba in Jihada Hamada, ki sta bila odgovorna za neuspeli poskus terorističnega napada. Kasneje so identificirali še tri domnevne sosterilce v Libanonu.

4. septembra 2007 so nemški varnostni organi aretirali tri osebe, dva nemška konvertita v islam Fritza Gelowicza in Daniela Schneiderja ter Adema Yilmaza², nemškega državljana turškega porekla, ki so bili osumljeni načrtovanja in priprave terorističnih napadov na ameriško oporišče Ramstein, letališče v Frankfurtu in druga javna mesta. V napadih so nameravali uporabiti improvizirane eksplozivne naprave (v najeti hiši so ob aretaciji imeli 700 kg vodikovega peroksida in vojaške detonatorje).

4.3.2 Protiteroristična politika

Nemčija daje velik poudarek boju proti terorizmu, še posebej pa učinkovitemu kazenskemu pregonu in uspešnemu preprečevanju terorističnih aktivnosti. Proti terorizmu se bori s klasičnimi orodji, ki so jim na voljo v kazenskem zakoniku. Nemčija zaenkrat še ni sprejela posebnega zakona za boj proti terorizmu, ampak je v zadnjih letih z več ločenimi sklopi protiterorističnih ukrepov dopolnila ali spremenila nekatere določbe obstoječe zakonodaje (CODEXTER: Germany 2009, 1).

Po letu 2001 je nemška protiteroristična politika določala pet glavnih ciljev:

- uničenje terorističnih struktur, tako da so nad teroristi in terorističnimi skupinami izvajali močne pritiske (preiskave),
- preprečevanje razvoja terorizma z nadzorovanjem ekstremizmov, ki so ga izvajali s prepovedovanjem radikalnih organizacij ter s striktnim imigracijskim in mejnim nadzorom,
- povečevanje mednarodnega sodelovanja in izmenjave podatkov o sumljivih imigrantih in teroristih,

² Gelowicz, Schneider in Yilmaz so se spoznali med terorističnim urjenjem v kampu Islamske džihadistične unije (IJU) v Pakistanu. IJU je nastala z odcepitvijo od Islamskega gibanja Uzbekistana (IMU).

- zaščita ljudi in kritične infrastrukture skozi stalni nadzor in analize grožnje ter z zagotavljanjem intenzivnih varnostnih ukrepov,
- odstranjevanje vzrokov terorizma s sodelovanjem v misijah, ki prispevajo k mednarodnemu miru in stabilnosti (Neve et al 2006, 17).

Omenjena politika se je najbolj odsevala v novi zakonodaji, ki je ne predstavljajo le dopolnitve obstoječih zakonov, ampak tudi razporeditev proračunskih sredstev in organizacijski ukrepi.

4.3.3 Protiteroristična zakonodaja

Ker se je Nemčija že v preteklosti srečevala s terorističnimi aktivnostmi na svojih tleh, po terorističnih napadih 11. septembra 2001 ni sprejemala posebne protiteroristične zakonodaje. Nemška zakonodaja kriminalizira teroristične aktivnosti kot hujša kriminalna dejanja in jih kot taka opredeljuje v kazenskem zakoniku. Nemške oblasti so v letih po 11. septembru 2001 v nekaterih delih dopolnile zakonodajo, ki se nanaša na boj proti terorizmu. V preteklih letih so bili sprejeti trije t. i. protiteroristični paketi.

Cilj prvega paketa amandmajev (znan tudi kot varnostni paket I), ki so bili sprejeti neposredno po napadih 11. septembra 2001 v ZDA, je bil usmerjen k povečanju imigracijskega nadzora nad osebami iz arabskih držav. Povezan je bil z delovanjem in vlogo t. i. Hamburške celice (Mohamed Atta) v terorističnih napadih na ZDA. V skladu z Zakonom o društvih, ki je bil sprejet 8. decembra 2001, so omejitve, ki so do takrat veljale za društva, razširili tudi na religiozne skupnosti in filozofska društva, če so njihovi cilji ali aktivnosti usmerjene na izvrševanje kaznivih dejanj, če so bile usmerjene proti ustavni ureditvi ali proti konceptu t. i. sožitja med ljudmi. S temi spremembami so nemški organi lahko ukrepali proti ekstremističnim religioznim skupnostim, kar jim je bilo do takrat onemogočeno. V sklopu prvega paketa sta bili najavljeni tudi okrepitev oboroženih sil in nabava specialnih orožij za potrebe boja proti terorizmu (Neve 2006, 17). Januarja 2002 je bil sprejet Zakon o boju proti terorizmu (TBG), ki vsebuje določbe za boj proti terorizmu z notranjim in zunanjim učinkom. Nastal je kot del protiterorističnega paketa in vsebuje številne spremembe drugih zveznih zakonov. Pri tem so bila predvsem razširjena

pooblastila tajnih služb, dodatno je bila omejena osnovna pravica tajnosti poštnih pošilk in telekomunikacij, poostreni so bili pogoji za uvedbo identifikacijskih dokumentov z biometričnimi podatki in predpisi, ki urejajo pravice tujcev. Z zakonom so bile določene osrednje pristojnosti Zveznega kriminalnega urada v boju proti terorizmu in razširjene pravice do pridobivanja podatkov s pomočjo upravnih organov. Časovna omejitev Zakona o boju proti terorizmu, ki je veljala do januarja 2007, je bila z Dopolnilnim zakonom o boju proti terorizmu (TEBG) z 11. januarja 2007 podaljšana za nadaljnjih pet let, ko naj bi bile -s ponovno evalvacijo- izvedene izboljšave.

Drugi paket amandmajev (varnostni paket II), znan tudi kot Zakon o boju proti mednarodnemu terorizmu, je stopil v veljavo 1. januarja 2002 in je bil sestavljen iz različnih sklopov dopolnil obstoječe zakonodaje, s katerimi se je izboljšalo mednarodno sodelovanje med različnimi preiskovalnimi in varnostnimi službami.

Sprejete so bile spremembe zveznih zakonov, ki določajo delovanje obveščevalnih in varnostnih služb, Zakona o tujcih in še druge zakonodaje, ki se nanašajo na tuje državljane, s ciljem:

- podeliti varnostnim organom potrebna zakonska pooblastila,
- povečati potreben tok podatkov med različnimi državnimi organi,
- preprečiti vstop teroristov v državo,
- izboljšati ukrepe za zagotovitev identitet v postopkih za pridobitev vizumov,
- dovoliti namestitev oboroženih pripadnikov Zvezne mejne policije (Bundesgrenzschutz) na nemških potniških letalih,
- izboljšati sredstva za izvajanje mejnega nadzora,
- identificirati ekstremiste, ki so že vstopili v državo.

Pomladi 2005 je Zvezno ministrstvo za notranje zadeve pripravilo osnutek tretjega protiterorističnega paketa. Njegova dopolnila so se nanašala predvsem na nova pooblastila oziroma izboljšanje preventivnih aktivnosti Zvezne kriminalistične policije (Bundeskriminalamt - BKA), ustanavljanje novih informacijskih sistemov za boj proti terorizmu ter boljšo komunikacijo in sodelovanje med varnostnimi agencijami. Po terorističnih napadih julija istega leta v Londonu je med vladajočo koalicijo in opozicijo

obstajal konsenz o potrebi po sprejetju tretjega paketa protiterorističnih dopolnil, vendar pa se je proces njihovega sprejemanja zaustavil po volitvah konec leta 2005 (Albrecht 2006).

Nemška kazenska zakonodaja zagotavlja več metod za jurisdikcijo nad osebami, ki so izvršile teroristična dejanja. Med drugim določa, da so vse osebe, tudi tuji državljani, ki so vpletene v teroristične aktivnosti in prijete na ozemlju Nemčije, podvržene nemški jurisdikciji, ne glede na kraj izvršitve terorističnega dejanja.

4.3.4 Nosilci protiterorističnih aktivnosti

Z bojem proti terorizmu se v Nemčiji ukvarjajo različni državni organi in službe. Za sodni pregon terorističnih aktivnosti so zadolženi Zvezno vrhovno tožilstvo (Generalbundesanwalt – GBA), Višja regionalna sodišča (Oberlandesgerichte – OLG) in Zvezno sodišče (Bundesgerichtshof – BGH). Podporo jim zagotavljajo Urad zvezne kriminalistične policije (Bundeskriminalamt – BKA) in Deželni uradi kriminalistične policije (Landeskriminalämter – LKÄ). BKA, LKÄ in Zvezna mejna policija (Bundesgrenzschutz – BGS) izvajajo še preventivne naloge znotraj okvira boja proti terorizmu. Zvezna pisarna za finančni nadzor (Bundesanstalt für Finanzdienstleistungsaufsicht – BaFin) in Urad za sumljive transakcije (Zentralstelle für Verdachtsanzeigen), ki je del BKA, sta odgovorna za naloge na področju preprečevanja financiranja terorizma. Določene naloge pri preprečevanju financiranja terorizma ima tudi Carinski kriminalistični urad (Zollkriminalamt – ZKA), ki deluje v okviru zveznega finančnega ministrstva (CODEXTER: Germany 2009).

Pomemben del protiterorističnih nalog je dodeljen tudi obveščevalno-varnostnim službam. Zvezna obveščevalna služba (Bundesnachrichtendienst – BND) je med drugim zadolžena za zbiranje obveščevalnih podatkov o morebitnih terorističnih grožnjah nemškim interesom v tujini, Zvezni urad za zaščito ustavne ureditve (Bundesamt für Verfassungsschutz – BfV) se med drugim ukvarja s spremljanjem terorističnih in ekstremističnih skupin doma, določene naloge v povezavi s protiteroristično zaščito obrambnega sistema pa opravlja še Vojaška protiobveščevalna služba (Millitärischer

Abschirmdienst – MAD). Vse obveščevalne službe nadzoruje parlamentarni nadzorni gremij.

BND s sedežem v Pullachu pri Münchnu in v Berlinu je zunanja nemška obveščevalna služba, kar pomeni, da je pristojna za pridobivanje spoznanj iz tujine oz. o tujini, pomembnih z vidika varnosti in zunanje politike (2. odstavek 1. člena Zakona o BND). Za razliko od zunanjih obveščevalnih služb v nekaterih drugih državah, BND v skladu z 2. členom Zakona o BND nima policijskih izvršilnih pooblastil in ji torej ni dovoljeno izvajati aretacij. BND sodi pod zvezni kanclerjev urad, v katerem je za BND pristojen 6. oddelek, katerega vodja je hkrati tudi koordinator tajnih služb.

BND je razdeljena na dvanajst oddelkov, ki se ukvarjajo z različnimi nalogami. S terorizmom se ukvarja oddelek za mednarodni terorizem in mednarodni organiziran kriminal (TE), ki je pristojen za pridobivanje informacij o čezmejnih grožnjah mednarodnega terorizma in mednarodnega organiziranega kriminala. V ta namen se operativno pridobivajo in vrednotijo informacije o tako imenovanih “asimetričnih grožnjah”, ki jih v čim krajšem času posredujejo zvezni vladi. Imenovani problemi predstavljajo poseben izziv za varnostne organe, saj lahko storilci izkoriščajo prepletenost svetovnega gospodarstva in moderne tehnične možnosti povezovanja. Po ocenah BND je grožnja terorizma in drugih t. i. asimetričnih groženj v Nemčiji danes večja kot pa je bila grožnja konvencionalnega oboroženega napada v času hladne vojne. Uspešno delo na teh tematskih področjih je odvisno tudi od raznovrstnega sodelovanja. Oddelek TE s tem namenom tesno sodeluje z domačimi in tujimi partnerskimi službami, varnostnimi organi ter znanstvenimi ustanovami (www.verfassungsschutz.de).

BfV je notranja obveščevalna služba, katere glavna naloga je nadzor prizadevanj, usmerjenih proti svobodni demokratični temeljni ureditvi Zvezne republike Nemčije. Služba nima policijskih pooblastil. BfV je podrejen Zveznemu notranjemu ministrstvu in ga vodi predsednik. Glavni sedež Urada je v Kölnu.

V okviru BfV se z aktivnostmi, povezanimi z ekstremizmi in terorizmom ukvarjajo:

- 2. oddelek (nemški desni ekstremizem in terorizem / nemški levi ekstremizem in terorizem),
- 5. oddelek (varnostne grožnje in ekstremistična aktivnost tujcev in takšne aktivnosti iz tujine, razen islamizma),
- 6. oddelek (islamski ekstremizem in islamistični terorizem).

Shema 4.1: Organizacija Zveznega urada za zaščito ustavne ureditve

Predsednik
Podpredsednik
Oddelek Z
Osrednji oddelek
Oddelek IT
Informacijska in ostala tehnika
Oddelek 1
Centrala za strokovna vprašanja in podporne službe
Oddelek 2
Nemški desni ekstremizem/terorizem in nemški levi ekstremizem/terorizem
Oddelek 4
Protiobveščevalni oddelek ter varstvo pred tajnimi službami in sabotžam
Oddelek 5
Varnostne grožnje in ekstremistične aktivnosti tujcev in takšne aktivnosti iz tujine (razen islamizma)
Oddelek 6
Islamski ekstremizem in islamistični terorizem

(vir: Bundesamt für Verfassungsschutz)

Nemški BfV je leta 2001 zaposloval 2097 uslužbencev, njegov proračun pa je znašal 115.270.837 EUR. Leta 2009 je BfV zaposloval 2579 uslužbencev, proračun pa je znašal 158.101.808 EUR. Tako se je v preteklem desetletju število uslužbencev povečalo za okoli 22 odstotkov, višina proračunskih sredstev pa za 37 odstotkov. Razlog za dodatne zaposlitve in proračunska sredstva so povečane protiteroristične aktivnosti BfV. Letni

proračun zunanje službe BND, ki po ocenah iz leta 2005 zaposluje okoli 6000 uslužbencev, znaša več kot 430 milijonov evrov.

Omeniti je potrebno še specialno protiteroristično enoto GSG9 (Grenzschutzgruppe 9)³, ki deluje v okviru Zvezne policije (Bundespolizei – BPOL), predhodno pa v okviru BGS⁴. GSG9, s sedežem v Sankt Augustin-Hangelarju pri Bonnu, je bila ustanovljena 17. aprila 1973, njen nastanek pa je povezan z neuspešnim posredovanjem varnostnih sil ob napadu pripadnikov palestinskega Črnega septembra na izraelske športnike, udeležence olimpijade v Münchnu. Odločitev, da se posebna enota oblikuje znotraj policije in ne znotraj oboroženih sil, kot je model podobnih posebnih enot drugod po svetu, je temeljila na nemški zakonodaji, ki prepoveduje uporabo oboroženih sil proti civilnemu prebivalstvu.

Zvezna vojska lahko v določenih okoliščinah v obliki uradne pomoči nudi podporo policiji. Vojsko se lahko v skladu z nemškimi zakoni o izjemnem stanju angažira »pri zaščiti civilnih objektov in pri boju proti organiziranim in oboroženim upornikom« (87a. člen ustavnega zakona, točka 4). Zvezna vojska lahko v skladu z Zakonom o zračni varnosti stopi v akcijo v primeru, če teroristi ugrabijo letalo. Toda Zvezno ustavno sodišče je neposredno posredovanje z oborožitvijo, torej sestrelitev letala, po 3. Odstavku 14. člena Zakona o zračni varnosti razglasilo za protiustavno (BverfGE v. 15. februarja 2006 I 466, 1 BvR 357/05).

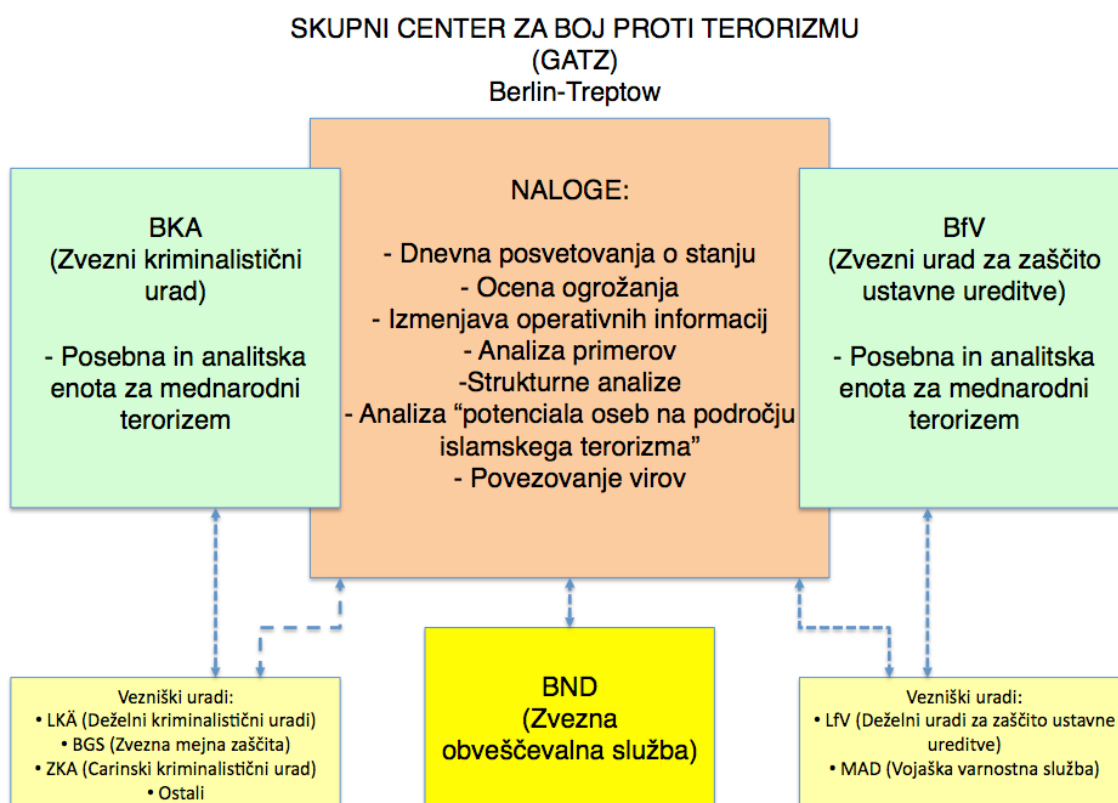
4.3.5 Koordiniranje protiterorističnih aktivnosti

Nemške oblasti so decembra 2004 ustanovile Skupni center za boj proti terorizmu (Gemeinsamen Terrorismusabwehrzentrum – GATZ). V centru, ki predstavlja neke vrste medresorski organ za boj proti terorizmu, je zaposlenih 220 uslužbencev različnih državnih organov in služb (BKA, BfV, BND, ZKA in MAD) ter predstavniki LKÄ, BPOL, Zveznega urada za migracije in begunce (Bundesamt für Migration und Flüchtlinge - BAMF). Cilj GATZ je hitra izmenjava informacij in zagotavljanje analiz groženj, na podlagi katerih se lahko sprejemajo določeni operativni ukrepi.

³ Ime GSG9 izvira iz takratne organizacije BGS, ki jo je ob ustanovitvi posebne enote sestavljalo osem ločenih mejnih skupin.

⁴ BGS se je v BPOL preimenovala leta 2005.

Shema 4.2: Naloga in sestava Skupnega centra za boj proti terorizmu

Naloga GATZ so naslednje:

- Dnevno pripravljane poročila o stanju in posvetovanja: namenjena so izmenjavi dnevno aktualnih policijskih in obveščevalnih spoznanj o stanju ter pripravi prvih vrednotenj kakor tudi pripravi ustreznega seznama ukrepov, kadar je to potrebno.
- Analiza in vrednotenje ogroženosti: nemudoma se analizira in ovrednoti mnogo podrobnih informacij in spoznanj. Izsledki morajo podati zanesljivo ovrednotenje morebitne potrebe po delovanju in stanja ogroženosti.
- Strukturno določena operativna izmenjava informacij s ciljem hitrega in ustreznega posredovanja, kadar je to potrebno.
- Skupno in centralizirano obravnavanje vseh vidikov terorističnih aktivnosti (vključno s kaznivimi dejanji, ki so s tem povezana, kot so ilegalno pridobivanje in ponarejanje dokumentov, nabava orožja in eksplozivnih sredstev) in priprava ustreznih zasnov za pregon in preprečevanje.

- Skupna in centralizirana strukturna analiza za prepoznavanje in umestitev dolgoročnih vidikov načina dela in metod mednarodno delujočih terorističnih skupin in osumljencev.
- Ugotavljanje islamsko-terorističnega potenciala oseb za ugotavljanje pomembnih skupin ljudi in potencialnih struktur za rekrutiranje in podporo.
- Analiza in izkoriščanje morebitnih sinergijskih učinkov v uradniških združevanjih virov, še posebej na področju raziskovanja interneta islamskih posvetovalnih in prevajalskih kapacitet.
- Usklajevanje podatkov in analiza za zgodnje odkrivanje z zakonom dovoljenih možnih preventivnih ukrepov na področju pravic tujcev in azilantov (preverjanje, ali je nakazan izgon) (http://de.wikipedia.org/wiki/Gemeinsames_Terrorismusabwehrzentrum).

V letu 2005 se je informacijski in analitični center »mednarodni terorizem« povečal za 35 ljudi, ki so prišli iz Urada za zaščito ustavne ureditve. Zvezni kriminalni urad in Urad za zaščito ustavnega reda sta v Berlinu na ozemlju vojašnice Am Treptower Park odprla dve, organizacijsko povsem neodvisni izpostavi, v kateri so vključeni tudi drugi uradi. Zbrane informacije iz domovine in tujine se tukaj stekajo za izoblikovanje slike o situaciji. Pomemben pripomoček pri tem je tako imenovana protiteroristična baza podatkov (ibid).

V začetku leta 2007 je bil ustanovljen Skupni internetni center (Gemeinsame Internetzentrum - GIZ), kjer GTAZ dobiva kapacitete in pristojnosti za raziskovanje na internetu.

Za bolj učinkovito zoperstavljanje terorizmu je bila ustanovljena skupna protiteroristična baza podatkov (Antiterrordatei) 38 različnih nemških preiskovalnih organov, ki doslej načeloma niso sodelovali, med njimi notranje in zunanje tajne službe ter policijski organi:

- Zvezni kriminalni urad,
- Zvezna policija,
- Zvezni urad za zaščito ustavne ureditve,
- Vojaška varnostna služba,
- Carinski kriminalni urad,
- Zvezna obveščevalna služba,

- 16 deželnih kriminalnih uradov,
- 16 deželnih organov za zaščito ustavne ureditve (<http://de.wikipedia.org/wiki/Antiterrordatei>).

Baza podatkov je označena s stopnjo zaupnosti tajno. Strojna oprema za to bazo podatkov (server za banko podatkov) je nameščena pri BKA. Cilj baze podatkov je, da bi mnogo prej ugotovili, ali je obnašanje neke osebe podobno tipičnemu obnašanju potencialnega napadalca ter zapolniti luknje, ki se lahko zaradi delitve oblasti načeloma pojavijo v demokratičnih državah, in ki eventualno povzročijo, da nek organ nekoga preganja, drug pa ga tolerira ali celo podpira (ibid).

Pri protiteroristični bazi podatkov ločimo med odprtim in skritim shranjevanjem. Kadar je zapis, ki ga nekdo išče, shranjen v odprtem delu, se ta zapis oz. podatek izpiše osebi, ki išče. Kadar pa je zapis shranjen v skritem delu, dobi oseba, ki išče, odgovor, da ni zadetkov. Namesto tega pa dobi podatek o tem zadetku urad, ki je zadolžen za shranjevanje in se lahko po lastnih pristojnostih odloči, ali bo navezal stik z osebo, ki je iskala ta zadetek. Domnevno policijski organi shranjujejo podatke na odprt način, tajne službe pa se praviloma odločajo za skritega (ibid).

Zbirajo se vsi podatki o osebah, za katere zaradi navzkrižnih opozoril obstaja sum, da bi lahko podpirale načrtovane napade. Po sklepu 181. seje Stalne konference deželnih notranjih ministrov in senatorjev septembra 2006 so to:

- pripadnost terorističnim združbam,
- posedovanje orožja,
- telekomunikacijski in internetni podatki,
- bančne povezave in sefi,
- šolska in poklicna izobrazba,
- delovno mesto,
- zakonski stan,
- verska pripadnost,
- izguba identifikacijskih dokumentov,
- potovanja in znano zadrževanje na krajih s terorističnim ozadjem (npr. kampi za urjenje) (ibid).

Protiteroristična baza podatkov je zaključena kot razširjena indeksna baza podatkov. Vsebuje namreč zgolj pregled – seznam (indeks) – podatkov, ki pa so shranjeni v drugih podatkovnih bankah, torej ne vsebuje samih podatkov. V nasprotju s tem vsebuje tekstna datoteka zbrane podatke vseh policijskih bank podatkov in bank podatkov tajnih služb. Poseganje po podatkih vseh preiskovalnih organov in obveščevalnih služb (tekstovne datoteke) je možno samo na zaprosilo, v nujnih primerih pa je možen tudi takojšen dostop (ibid).

Doslej objavljena zakonska ureditev temelji na »Zakonu za postavitve skupnih baz podatkov policijskih organov in zveznih ter deželnih obveščevalnih služb« (Zakon o skupnih bazah podatkov) z 22. decembra 2006 (BGBl I S. 3409), ki je stopil v veljavo 31. decembra 2006 (ibid).

Na dan razglasitve osnovne različice protiteroristične baze podatkov 30. marca 2007, mesec dni po zagonu baze, se je v bazi podatkov že nahajalo 15.000 datotek, razdeljenih na 334 datotek bank podatkov in 511 datotek o zapisih pri okoli 13.000 zajetih osebah v bazi podatkov. Večji del zajetih oseb je nesumljivih – le majhen del jih ima oznako »oseba, ki predstavlja akutno nevarnost«. Več kot tri četrtine teh osumljenih oseb naj ne bi živelo v Nemčiji. Po ocenah iz osnutka zakona s 16. oktobra 2006 znašajo zgolj finančni uvodni stroški 15,3 milijone evrov in letno delovanje 6,4 milijone evrov (ibid).

4.4 NIZOZEMSKA

4.4.1 Zgodovinske izkušnje in percepcija teroristične grožnje

Na Nizozemskem so bile predvsem v sedemdesetih in osemdesetih letih prejšnjega stoletja aktivne tuje organizacije kot so PFLP, Al-Fatah, Črni september, Abu Nidal, Židovska obrambna liga (Jewish Defense League - JDL), Japonska rdeča armada (Nihon Sekigun - JRA), severnoirska PIRA, italijanske Rdeče brigade (BR), turška Revolucionarna levica (Devrimci Sol - Dev Sol), baskovska ETA in različne armenske ekstremistične organizacije.

Nizozemska se je v sedemdesetih letih prejšnjega stoletja srečevala s terorističnimi napadi Južnih Molučanov⁵, ki so z omenjenimi aktivnostmi poskušali opozoriti na njihov nevdzržen položaj na Nizozemskem in na vprašanje avtonomije otočja Moluki (Republike Južnih Molukov) v Indoneziji. Prvi napad je gibanje RMS izvedlo leta 1970 in sicer so napadli rezidenco indonezijskega veleposlanika v Wassenaarju. V napadu je bil ubit nizozemski policist. 2. decembra 1977 so teroristi RMS ugrabili potniški vlak pri vasi Wijster, dva dni kasneje pa so zavzeli še indonezijski konzulat v Amsterdamu. Prva skupina se je predala 14., druga pa 19. decembra. Na ugrabljenem vlaku so teroristi RMS ubili tri talce, med zavzetjem konzulata pa se je med begom smrtno ponesrečil en talec. Ugrabitelji vlaka so bili obsojeni na 14-letne zaporne kazni, ugrabitelji konzulata pa na 7-letne zaporne kazni. 23. maja 1977 so teroristi RMS izvedli simultani ugrabitvi vlaka pri kraju De Punt in osnovne šole s 105 učenci in 5 učitelji v kraju Bovensmilde. 11. junija so posebne protiteroristične enote Bijzondere Bijstands Eenheid (BBE) izvedle napad na ugrabljen vlak in pri tem ubile 6 od 9 ugrabiteljev ter na zavzeto poslopje šole, kjer so se ugrabitelji predali brez boja. Zadnji teroristični napad gibanja RMS je bilo zavzetje sedeža pokrajinskih oblasti v Assnu, ki so ga naslednji dan s posredovanjem končale enote BBE.

⁵ Otočje Južnih Molukov je bilo v preteklosti del nekdanje kolonije Nizozemske Indonezije. Po razglasitvi indonezijske neodvisnosti leta 1945 je bilo otočje Južnih Molukov del neodvisne Republike Indonezije. Demobilizirani nekdanji člani Nizozemske vzhodno indijske vojske so se 25. aprila 1950 uprli indonezijski revolucionarni oblasti in razglasili Republiko Južni Moluki (Republik Maluku Selatan - RMS). 17. avgusta istega leta so indonezijske sile zadušile upor, gverilske aktivnosti Južnih Molučanov pa so se nadaljevale do leta 1962. Po padcu RMS se je na Nizozemsko umaknilo 12.000 nekdanjih vojakov Nizozemske vzhodno indijske vojske s svojimi družinami, kjer so ustanovili vlado RMS v izgnanstvu.

Nizozemsko je leta 2004 pretresel krut umor režiserja in producenta Thea van Gogha. Povod za umor je bil njegov film z naslovom Podreditev (Submission)⁶, v katerem je kritiziral odnos islama do žensk. V svojih izjavah in časopisnih kolumnah po napadu na ZDA 11. septembra 2001 je imame označil za sovražnike žensk in se norčeval iz preroka Mohameda. Van Gogha je v Amsterdamu 2. novembra 2004 umoril islamski skrajnež Mohamed Boujeri, nizozemski državljani maroškega porekla. Van Gogha je ustrelil s sedmimi strelji, potem mu je prerezal grlo (po nekaterih podatkih naj bi ga poskušal obglaviti) in mu z nožem na telo pritrdil pismo, namenjeno političarki Ayaan Hirsi Ali. Boujeri je na prizorišču zločina pričakal policiste, na katere je streljal in pri tem enega ranil. Boujer je želel v spopadu umreti kot mučenik (šehid). Junija 2005 je bil obsojen na dosmrtno ječo.

Boujeri naj bi bil domnevni vodja islamistične mreže Hofstad, ki so jo sestavljali mladi Nizozemci maroškega porekla. Skupina islamskih skrajnežev je pripravljala napade na nizozemske politike in na sedež nizozemske Glavne obveščevalne in varnostne službe (Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst - AIVD).

4.4.2 Protiteroristična politika

Nizozemska daje velik pomen nacionalnim in mednarodnim aktivnostim na področju boja proti terorizmu. V teh aktivnostih pa ima pomembno vlogo mednarodno sodelovanje. Nizozemska zagovarja širok pristop k zoperstavljanju terorizmu, v okviru katerega se ne ukvarja zgolj z nasilnimi terorističnimi dejanji, ampak tudi z vzroki, ki sprožijo nasilje. Glavni motiv je pravočasno ukrepanje in s tem preprečevanje možnosti razvoja terorizma. Protiteroristične aktivnosti so zadolžene obveščevalnim in preiskovalnim službam (CODEXTER: Netherlands 2008, 1).

⁶ Theo van Gogh je film Podreditev posnel skupaj z Ayaan Hirsi Ali, nizozemsko poslanko somalijskega rodu. Zaradi groženj radikalnih islamistov, da bo tudi ona umorjena, ji je bilo dodeljeno 24-urno osebno varovanje. Hirsi Ali je še vedno aktivna kritičarka islama in njegovega odnosa do žensk. Pri tem sodeluje z desničarskim politikom Geertom Wildersom.

4.4.3 Protiteroristična zakonodaja

Nizozemske oblasti so po terorističnih napadih 11. septembra 2001 v ZDA in 13. marca 2004 v Madridu sprejele več sprememb nacionalne zakonodaje, s katerimi so želele omogočiti lažje zoperstavljanje teroristični grožnji doma. Med najbolj pomembne ukrepe na zakonodajnem področju sodi sprejetje Zakona o terorističnih kaznivih dejanjih. Zakon, ki je stopil v veljavo 10. avgusta 2004, predstavlja implementacijo EU direktiv za boj proti terorizmu. Po določbah zakona za uporabo posebnih metod in sredstev, kot so tajno opazovanje, infiltracija, tajni odkup predmetov in prisluh, ni več zahtevan utemeljen sum o kaznivem dejanju. Za uporabo posebnih metod in sredstev zadostuje že indic, da se pripravlja teroristični napad. Uporabo prisluha lahko odredi preiskovalni sodnik, uporabo ostalih posebnih metod in sredstev pa javni tožilec. Slednji lahko policiji odredi tudi izvedbo preventivnih pregledov oseb, vozil in objektov na določenih območjih (ibid).

Nizozemske oblasti so avgusta 2004 sprejele tudi dopolnila kazenskega zakonika, s katerimi so kot kazniva dejanja opredelili novačenje za džihad in zaroto za izvedbo terorističnega kaznivega dejanja. Hkrati so se povečale maksimalne kazni (povprečno za 50 odstotkov) za kazniva dejanja, ki so izvedena s terorističnim namenom. Z januarjem 2006 so bila uvedena tudi nova preiskovalna pooblastila, februarja 2007 pa je v veljavo stopil nov zakon, ki je omogočil večje možnosti za preiskovanje in kazenski pregon terorističnih kaznivih dejanj. Z zakonom je postalo kaznivo ustanavljanje terorističnih organizacij, prav tako pa tudi sodelovanje ali vodenje teroristične organizacije.

Novi amandmaji kazenskega zakonika iz julija 2009 so kot kaznivo dejanje opredelili sodelovanje oziroma udeležbo na terorističnih urjenjih in s tem pridobitev veččin za izvedbo terorističnih napadov. Kazenski pregon je mogoče sprožiti tudi v primeru, da takšno urjenje poteka v tujini, če je cilj urjenja izvedba terorističnih dejanj na Nizozemskem. Dopolnitve v povezavi s terorističnimi vadbenimi centri so bile sprejete v skladu s 7. členom Evropske konvencije o preprečevanju terorizma, ki je bila sprejeta maja 2005 v Varšavi in ki od članic zahteva, da urjenje za potrebe terorizma v nacionalni zakonodaji opredelijo kot kazniva dejanja.

4.4.4 Nosilci protiterorističnih aktivnosti

Na Nizozemskem je v protiteroristične aktivnosti vpletenih skoraj 20 različnih organizacij. Pri pravočasnem pridobivanju in posredovanju (obveščevalnih) podatkov politikom, da lahko pravočasno sprejmejo ustrezne odločitve, imajo najbolj pomembno vlogo obveščevalne in varnostne službe. Zadolžene so za spremljanje posameznikov, ki so vpleteni v teroristične aktivnosti in za izdajanje pravočasnih opozoril. Obveščevalne informacije zbirata Glavna obveščevalna in varnostna služba (AIVD) in Vojaška obveščevalna in varnostna služba (Militaire Inlichtingen- en Veiligheidsdienst - MIVD). AIVD je podrejena notranjemu, MIVD pa obrambnemu ministru. Informacije, ki bi lahko bile relevantne pri preiskovanju in preganjanju terorističnih kaznivih dejanj, delita z javnim tožilstvom (ibid, 4).

Leta 2001 je nizozemska AIVD (takrat BVD) zaposlovala 749 uslužbencev. Po terorističnih napadih 11. septembra 2001 v ZDA so v AIVD začeli zaposlovati nove uslužbence, da bi s tem okrepili delo na protiterorističnem področju. Leta 2008 je bilo v AIVD zaposlenih 1393 uslužbencev, kar je pomenilo, da se je njihovo število v primerjavi z 2001 že podvojilo. Podobno velja za proračunska sredstva AIVD. Leta 2001 so znašala 59,6 milijonov EUR (57,7 milijonov za splošne izdatke in 1,9 milijona za tajne izdatke), leta 2007 pa že preko 170 milijonov EUR (170,5 milijonov za splošne izdatke in 4,1 milijonov za tajne izdatke) (www.aivd.nl).

AIVD je poleti 2010 najavila, da bo v svojih aktivnostih za boj proti terorizmu in pridobivanje obveščevalnih podatkov v tujini začela izvajati strategijo t. i. zunanje obrambe. S tem je mišljeno, da AIVD ne bo pozorna le na grožnje v državi, ampak tudi na grožnje, ki izvirajo iz tujine in pa na grožnje nizozemskim interesom v tujini. Hkrati se s tem poskuša zmanjšati odvisnost AIVD od informacij tujih partnerskih služb. AIVD največ pozornosti namenja spremljanju grožnje t. i. džihadističnega terorizma.

Za razrešitev situacij, ko so ogrožena življenja ali za aretacije posameznikov, ki so oboroženi in nevarni ter so osumljeni terorizma in ekstremnega nasilja, se praviloma uporabljajo specialne enote. Sistem specialnih enot je bil v preteklih letih reorganiziran z namenom boljše povezanosti in zagotavljanja najboljšega zoperstavljanja trenutnim

pojavnim oblikam terorizma. Za doseg te ciljev je bila v okviru nacionalne policije ustanovljena nova krovna agencija Specialna intervencijska služba (Dienst Speciale Eenheden - DSI), ki predstavlja skupni operativni center za domače protiteroristične operacije posebnih enot. DSI je odgovorna za operativno upravljanje specialnih enot v njihovih aktivnostih proti terorizmu, v primerih ekstremnega nasilja in drugih posebnih situacijah. O njeni uporabi odloča pravosodni minister. V okviru DSI delujejo posebne enote obrambnega in pravosodnega ministrstva: Intervencijska enota mornariške pehote (Unit Interventie Mariniers - UIM)⁷, Specialna zaščitna brigada (Brigade Speciele Beveiligingsopdrachten - BSB) nizozemske žandarmerije in Posebna enota nizozemske policije (Arrestatieteam - AT).

4.4.5 Koordiniranje protiterorističnih aktivnosti

Nizozemska je po terorističnih napadih 11. marca 2004 v Madridu začela razmišljati o načinih za izboljšanje koordinacije protiterorističnih aktivnosti. Na podlagi analize je bilo ugotovljeno, da različni akterji delujejo dobro, pomanjkljivosti pa so predvsem v njihovem upravljanju in koordinaciji. Da bi izboljšali upravljanje in koordinacijo protiterorističnih aktivnosti, je bil v začetku leta 2005 ustanovljen Urad nacionalnega koordinatorja za protiterorizem (NCTb), ki deluje v okviru dveh ministrstev: pravosodnega in notranjega ministrstva.

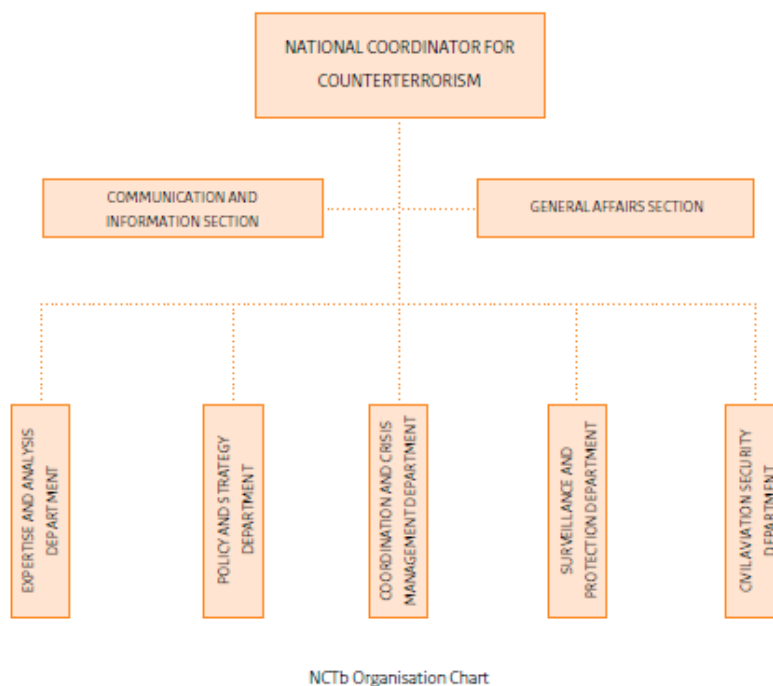
V letih po terorističnih napadih 11. septembra 2001 v ZDA so nizozemske oblasti 11. marca 2004 v Madridu in 7. julija 2005 v Londonu povečevale ukrepe za boj proti terorizmu. Oblikovali in sprejeli so novo zakonodajo, ki jim je olajšala pregon oseb, ki so vpletene v teroristične aktivnosti. Največ pozornosti se je namenilo povečanju zmožnosti obveščevalnih in varnostnih služb ter izboljšanju izmenjave podatkov med njimi. Trenutno se z različnimi vidiki boja proti terorizmu ukvarja okoli 20 različnih državnih organizacij. Njihove aktivnosti koordinira leta 2004 ustanovljen Urad nacionalnega koordinatorja za protiterorizem (NCTb) (NCTb 2010, 2).

⁷ UIM je nastala leta 2005 iz Specialne podporne enote - enota za hitro posredovanje (Bijzondere Bijstandseenheid - Snelle Interventie Eenheid - BBE-SIE), ki je bila v preteklosti glavna nizozemska specialna protiteroristična enota.

Cilj NCTb je zmanjšati možnost terorističnih napadov v državi in sprejetje predhodnih ukrepov, ki bi zmanjšali potencialne posledice terorističnih dejanj. NCTb je odgovoren za osrednjo koordinacijo protiterorističnih aktivnosti in zagotavljanje visokega nivoja sodelovanja med različnimi subjekti, ki so vključeni v protiteroristične aktivnosti. V ta namen NCTb zbira in analizira informacije obveščevalnih služb, akademske skupnosti, vladnih in drugih virov ter jih uporablja pri pripravi analiz, ocen groženj in drugih izdelkov. NCTb je prav tako zadolžen za pripravo protiteroristične politike, koordinacijo aktivnosti na sistemski ravni in ob posameznih incidentih, vzdrževanje, implementacijo in modernizacijo nacionalnih nadzorstvenih in zaščitnih sistemov ter nadzor varnosti v civilnem letalstvu (ibid, 3).

NCTb v organizacijskem smislu deluje v okviru ministrstva za pravosodje (vodja NCTb ima naziv generalnega direktorja), njegovo delovanje pa je tesno povezano še z ministrstvom za notranje zadeve. Celotni urad NCTb šteje okoli 100 uradnikov in je razdeljen na pet oddelkov in dve podporni enoti (ibid, 4).

Shema 4.3: Organizacijska shema Urada nacionalnega koordinatorja za protiterorizem

(vir: NCTb 2010, 4)

Ekspertni in analitični oddelek, ki je odgovoren za zbiranje, analiziranje in pripravljanje izdelkov o radikalizaciji in terorizmu za zunanje naročnike, je hkrati nacionalni protiteroristični informacijski center. Eden od glavnih izdelkov ekspertnega in analitičnega oddelka je četrletna nacionalna ocena teroristične ogroženosti (ibid, 5).

Pri izdelavi ocene uporabljajo štiristopenjsko lestvico, ki služi ilustraciji trenutne teroristične ogroženosti države z vidika aktivnosti domačih ali mednarodnih (tujih) terorističnih organizacij.

Tabela 4.1: Štiristopenjska lestvica teroristične ogroženosti Nizozemske

Stopnja ogroženosti	Kriterij za opredelitev grožnje
MINIMAL (nizka)	<ul style="list-style-type: none"> - nacionalne in mednarodne teroristične mreže so komaj prisotne, - možnost načrtovanja terorističnih napadov je malo verjetna.
LIMITED (omejena)	<ul style="list-style-type: none"> - ni prisotnih novih trendov ali fenomenov, ki bi utemeljevali grožnjo, - aktivnosti terorističnih mrež so omejene, - Nizozemska se redko ali nikoli omenja v izjavah terorističnih mrež, ki predstavljajo resno grožnjo.
SUBSTANTIAL (resna)	<ul style="list-style-type: none"> - odkriti so novi trendi in fenomeni, ki lahko predstavljajo grožnjo, - možnost, da bo prišlo do terorističnega napada na ozemlju Nizozemske, je realna, - teroristični napadi se dogajajo v državah, ki so primerljive z Nizozemsko, - potek radikalizacije in novačenja v večjem obsegu, - Nizozemska se pogosto omenja v izjavah terorističnih mrež, ki predstavljajo resno grožnjo.
CRITICAL (kritična)	<ul style="list-style-type: none"> - obstajajo resni indici, da bo prišlo do terorističnega napada na Nizozemskem, - prišlo je do terorističnega napada na Nizozemskem, hkrati pa obstaja velika možnost nadaljnjih napadov, - Nizozemska se pogosto omenja v izjavah terorističnih mrež, ki predstavljajo resno grožnjo. Izjave, ki vsebujejo grožnje proti konkretnim tarčam, je potrebno resno obravnavati.

(vir: Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding)

Politični in strateški oddelek je zadolžen za koordinacijo aktivnosti na področju protiteroristične politike in strategije. Politični in strateški oddelek med drugim pripravlja strateške okvire za nove protiteroristične ukrepe. Pri tem se v večji meri naslanja na analize in ocene, ki jih pripravlja ekspertni in analitični oddelek. Politični in strateški oddelek skrbi

tudi za pripravo dokumentov za predstavniki dom in senat, skrbi za promocijo protiteroristične politike v notranjem političnem področju ter predstavlja nizozemske protiteroristične interese na mednarodnem nivoju in se povezuje z relevantnimi tujimi organizacijami (ibid, 6).

Oddelek za koordinacijo in krizno upravljanje skrbi za koordinacijo aktivnosti vpletenih organov na sistemski ravni in ob posameznih terorističnih incidentih. Njegov pristop je t. i. programsko orientiran in se ukvarja s programi kot so internet in protiterorizem, CBRN, varnostne izboljšave, video nadzor ipd. V primeru teroristične grožnje ali napada podpira delovanje nacionalne infrastrukture za krizno upravljanje in zagotavlja delovanje vseh potrebnih mehanizmov odločanja (ibid, 7).

Oddelek za nadzor in zaščito skrbi za koordinacijo nadzornih in zaščitnih sistemov ter v tem obziru nosi posebno odgovornost za določene objekte, organizacije in osebe, katerih delovanje mora biti varno in nemoteno. Oddelek za nadzor in zaščito dodatno zagotavlja svetovanje lokalnim oblastem in regionalnim policijam pri nadzoru in varovanju drugih oseb, objektov ali aktivnosti. Za implementacijo ukrepov, ki jih predlaga oddelek za nadzor in zaščito, so odgovorni drugi državni organi (npr. posebne policijske agencije, oddelek za kraljevo in diplomatsko zaščito, specialne enote regionalne policije ipd.) (ibid, 8).

Oddelek za varnost civilnega letalstva je odgovoren za zagotavljanje varnosti nizozemskega civilnega letalstva z vidika terorističnih dejanj, kot so bombni napadi na civilna letala in letališča, ugrabitve letal ipd. Letalski prevozniki in letališča so odgovorni za implementacijo varnostnih ukrepov, katerih izvajanje nadzoruje kraljeva vojaška in mejna policija v sodelovanju s pravosodnim ministrstvom (ibid, 9).

Komunikacijska sekcija je odgovorna za informiranje nizozemske javnosti in podjetij o terorizmu in protiterorizmu ter za odnose z mediji. V ta namen razvija komunikacijske strategije in načrte ter svetuje oddelkom NCTb. Sekcija za splošne zadeve je odgovorna za podporo delovanja NCTb (kadrovske zadeve, materialna in finančna podpora ipd.) (ibid, 10).

4.5 VELIKA BRITANIJA

4.5.1 Zgodovinske izkušnje in percepcija teroristične grožnje

Velika Britanija je trenutno ena najbolj ogroženih evropskih držav. Na njenem ozemlju že desetletja delujejo severnoirske teroristične skupine oziroma skupine, ki izvirajo iz severnoirskega konflikta. V preteklosti so največjo teroristično grožnjo britanski nacionalni varnosti predstavljale teroristične skupine kot je Irska republikanska armada (IRA) oziroma skupine, ki so izšle iz nje, npr. Začasna IRA (PIRA), Prava IRA (RIRA), Stalna IRA (CIRA) in njihove protestantske nasprotnice -Ulsterske prostovoljne sile (Ulster Volunteer Force - UVF), Ulsterska obrambna zveza (Ulster Defence Association - UDA), Lojalistične prostovoljne sile (Loyalist Volunteer Forces - LVF) idr.

Med najbolj smrtonosnimi napadi severnoirskih skrajnežev je nedvomno napad v Omaghu, Severna Irska. 15. avgusta 1998 je v eksploziji avto-bombe (po ocenah naj bi bilo v avtomobilu nameščenega okoli 250 kilogramov improviziranega eksploziva), ki so jo podstavili člani RIRA, umrlo 29 ljudi, prek 200 pa je bilo ranjenih. Napadalci so pred napadom sicer posvarili na napad in podstavljeno bombo v Omaghu, vendar pa niso bili precizni, zato so lokalne varnostne sile blokirale in evakuirale napačno ulico. Brutalnost in posledice napada so sprožile negativno mednarodno in lokalno reakcijo na aktivnosti RIRE, ki je pod pritiski privolila v severnoirski mirovni proces.

V sedemdesetih in osemdesetih letih je bila Velika Britanija prizorišče t. i. uvoženega terorizma, ki so ga proti tujim ciljem izvajale različne palestinske (Palestinski islamski džihad, Ljudska fronta za osvoboditev Palestine, Organizacija Abu Nidal, Al-Fatah, Črni september, Hamas idr.), libanonske (Hezbollah in Amal), iranske, turške (npr. Dev Sol), armenske (Armenska tajna vojska za osvoboditev Armenije in Novi armenski upor) idr. teroristične skupine in organizacije.

Med bolj odmevnimi napadi je potrebno omeniti zasedbo iranskega veleposlaništva v Londonu, ko je šest Irancev iz province Khuzistan, ki naj bi bili člani Mučeniške skupine, 30. aprila 1980 vdrlo v prostore veleposlaništva in tam šest dni zadrževalo 26 talcev.

Teroristi so zahtevali avtonomijo province in izpustitev 91 ujetnikov, ki so bili zaprti v Khuzistanu. 5. maja so ubili prvega talca in napovedali nove žrtve vsake pol ure, dokler ne bodo izpolnjene njihove zahteve. Britanske oblasti so ukazale takojšnje posredovanje posebnih enot SAS. V posredovanju, ki ga je v živo prenašala britanska televizija, je bilo ubitih pet teroristov in en talec.

21. decembra 1988 je nad Lockerbijem, na Škotskem, eksplodiralo letalo ameriške družbe Pan Am let 103, na poti iz Frankfurta preko Londona v New York. Umrlo je 259 potnikov letala in še 11 prebivalcev naselij okoli vasi, kamor so padli ostanki letala. Čeprav je odgovornost za napad takoj prevzela iranska ekstremistična organizacija Varuhi islamske revolucije, so preiskovalci za napad osumili palestinsko organizacijo PFLP-GC in libijski režim. Libija je oktobra 2002 pristala na plačilo kompenzacije za žrtve napada, aprila 2003 pa tudi formalno prevzela odgovornost za napad.

Po terorističnih napadih 11. septembra 2001 pa so se okrepile aktivnosti lokalnih islamističnih terorističnih skupin. Slednje je neposredno povezano z vpletenostjo Velike Britanije v t. i. vojno proti terorizmu, saj je sodelovanje v vojaških operacijah v Afganistanu in Iraku vzpodbudilo porast militantnega islama in terorizma, povezanega z njim. Trenutno tako največjo grožnjo britanskim interesom doma in v tujini predstavljajo Al Kajda in z njo ideološko povezane domače skrajne islamistične skupine. V povezavi z aktualno grožnjo islamskih skrajnežev je potrebno še posebej izpostaviti problem fenomena t. i. »homegrown« ali domačega terorizma, ki je povezan z veliko pakistansko populacijo in je daleč najbolj pereč v Evropi.

7. julija 2005 je bilo v simultanih samomorilskih napadih britanskih pripadnikov Tajne organizacije Al Kajde v Evropi na londonski javni prevoz, ubitih 56 ljudi (vključno s štirimi samomorilskimi napadalci), ranjenih pa okoli 700 oseb. Napadalci Hasib Hussain, Mohammad Sidique Khan, Germaine Lindsay in Shehzad Tanweer, so se v jutranji konici razstrelili na treh podzemnih vlakih in avtobusu. Napad so izvedli z improviziranimi eksplozivnimi napravami, skritimi v nahrbtnike.

Dva tedna kasneje, 21. julija 2005, so domači islamski skrajneži izvedli podoben, tokrat neuspešen samomorilski napad na londonski javni transport. Samomorilski napadalci so

sprožili improvizirane eksplozivne naprave na treh podzemnih vlakih in avtobusu, vendar so zaradi napake pri sestavi improviziranih eksplozivnih naprav eksplodirali le detonatorji. Peti napadalec je odvrigel improvizirano eksplozivno napravo, ne da bi jo prej poskušal detonirati. Napadalci so po neuspešnem napadu pobegnili, vendar pa so jih varnostne sile v nekaj dneh identificirale in aretirale. Muktar Ibrahim, Yassin Omar, Ramzi Mohammed in Hussain Osman so bili v sodnem procesu obsojeni na 40-letne zaporne kazni.

Britanski varnostni organi so 9. avgusta 2006 uspešno preprečili načrtovano teroristično zaroto domačih islamskih skrajnežev, ki so načrtovali simultano razstrelitev 10 letal na čezoceanskih letih iz Velike Britanije v ZDA in Kanado. Napad so nameravali izvesti z improviziranim tekočim razstrelivom, skritim v originalno zaprte plastenke brezalkoholnih pijač. Po tej akciji so vsa letališča v Evropi in Severni Ameriki uvedla omejitev vnosa različnih tekočin na potniška letala, ki še vedno velja.

Domači islamski skrajneži so bili konec junija 2007 vpleteni še v dva neuspešna teroristična napada. V obeh napadih, 29. junija v Londonu in 30. junija na letališču v Glasgowu, je bila načrtovana metoda avtomobil-bomba. V Londonu so varnostni organi pravočasno odkrili dva sumljiva avtomobila in onesposobili improvizirani eksplozivni napravi iz bencina, plinskih jeklenk in žebeljv. Naslednjega dne sta Bilal Abdullah in Kafeel Ahmed s terenskim vozilom Jeep Cherokee, v katerem so bile nameščene jeklenke s propanom in bencin, zapeljala skozi steklena vrata letališča in zažgala vozilo. V napadu ni bilo smrtnih žrtev, razen prej omenjenih samomorilskih napadalcev.

4.5.2 Protiteroristična politika

Velika Britanija v svoji protiteroristični politiki ugotavlja, da so njeni interesi tarča mednarodnih terorističnih skupin, še posebej skupin, (ideološko) povezanih z Al Kajdo. Prav tako jo še naprej ogrožajo aktivnosti severnoirskih terorističnih skupin. Zaradi navedenega imajo učinkoviti protiteroristični ukrepi velik pomen. Velika Britanija je v zadnjem desetletju okrepila svoje protiteroristične zmogljivosti in še naprej išče možnosti za njihovo izboljšavo. Velik pomen je namenjen mednarodnemu sodelovanju v boju proti terorizmu (CODEXTER 2007, 1).

Velika Britanija je v začetku leta 2003 sprejela protiteroristično strategijo »CONTEST« (COuNter TErrorism STRategy)⁸, katere cilj je zmanjšati grožnjo mednarodnega terorizma v državi in njenim interesom v tujini.

Strategija se osredotoča na štiri področja (t. i. štirje P):

- prizadevati si (angl. pursue) – zaustaviti teroristične napade,
- preprečevati (angl. prevent) – ljudem, da bi postali teroristi ali pa da bi podpirali nasilni ekstremizem,
- varovati (angl. protect) – okrepiti zaščito pred terorističnimi napadi,
- pripraviti (angl. prepare) – zmanjšati posledice tam, kjer ni mogoče preprečiti napada.

Navedena področja se med seboj podpirajo in dopolnjujejo. Strategija vključuje aktivnosti na mednarodnem, nacionalnem in lokalnem nivoju. Za zaščito olimpijskih iger 2012 v Londonu so pripravili še paralelno strategijo, ki se osredotoča na vse varnostne grožnje, vključno s terorizmom (www.homeoffice.gov.uk).

4.5.3 Protiteroristična zakonodaja

Velika Britanija je država z najstarejšo protiteroristično zakonodajo. Že leta 1939 je v Veliki Britaniji stopil v veljavo Zakon o preprečevanju nasilja (The Prevention of Violence Act, 1939), s katerim so želeli omejiti aktivnosti IRE. Zakon je prenehal veljati leta 1973, ko je v veljavo stopil Zakon o preprečevanju terorizma (The Prevention of Terrorism Act, 1973), s katerim so se odzvali na takratno nasilje v Severni Irski. Od leta 1974 do leta 1989 se je zakon letno dopolnjeval.

Leta 2000 je bil sprejet nov Zakon o terorizmu (Terrorism Act, 2000), leta 2005 pa še Zakon o preprečevanju terorizma (The Prevention of Terrorism Act, 2005), ki sta nadomestila predhodne zakone s področje protiterorizma. Osrednji zakon britanske protiteroristične zakonodaje je Zakon o terorizmu, ki je bil sprejet leta 2000, da bi z njim zaobjeli vse oblike terorizma. Kot odziv na teroristične napade 11. septembra 2001 v ZDA

⁸ Strategijo so prenovili marca 2009, nova revizija pa se pričakuje do poletja 2011.

je bil konec leta 2001 sprejet Protiteroristični zakon o kaznivih dejanjih in varnosti (Anti-Terrorism Crime and Security Act, 2001), ki je nadgradil obstoječa pooblastila na protiterorističnem področju, da bi vlada imela osnovo za uspešno odvrčanje vseh oblik terorističnih groženj. Leta 2005 sprejet Zakon o preprečevanju terorizma predpisuje nalaganje ukrepov («control-orders») proti osebam, za katere se domneva, da so vpleteni v aktivnosti, povezane s terorizmom. Gre za ukrepe, s katerimi se preprečuje, omejuje ali onemogoča vpletenost oseb v aktivnosti, povezane s terorizmom. Po terorističnih napadih 7. julija 2005 v Londonu je bil leta 2006 sprejet nov Zakon o terorizmu (Terrorism Act, 2006), ki je opredelil nova kazniva dejanja, povezana s terorizmom (spodbujanje k terorizmu, razširjanje terorističnih publikacij, pripravljalna dejanja, prestopki povezani s terorističnim urjenjem, izdelava, zloraba ali posedovanje radioaktivnih naprav in materialov ipd.) (CODEXTER: United Kingdom 2007).

4.5.4 Nosilci protiterorističnih aktivnosti

Glavni nosilec britanske protiteroristične politike je minister za notranje zadeve, njegovo ministrstvo (The Home Office) pa predstavlja osrednjo točko za odzivanje na teroristične grožnje. Minister za notranje zadeve za Severno Irsko je odgovoren za protiteroristično politiko znotraj Severne Irske. Ministrstvo za zunanje zadeve (The Foreign and Commonwealth Office) je odgovorno za zaščito britanskih interesov in državljanov pred terorističnimi grožnjami v tujini. Kabinet predsednika vlade (The Cabinet Office) pa predstavlja koordinatorja vladnih protiterorističnih aktivnosti. Glavni instrument za svetovanje o prioritetah zbiranja obveščevalnih podatkov in za ocenjevanje rezultatov obveščevalnega dela je Združeni obveščevalni komite (Joint Intelligence Committee - JIC), ki je del Kabineta predsednika vlade. JIC zagotavlja ministrom in višjim uradnikom koordinirane medresorske obveščevalne podatke o različnih zadevah, ki imajo takojšnjo ali srednje ročno pomembnost za nacionalne interese, med drugim tudi o terorističnih grožnjah (ibid, 7).

Varnostna služba (Security Service – SS/MI5) je organizacijsko umeščena pod notranje ministrstvo. Z Zakonom o varnostni službi (The Security Service Act, 1989) je odgovorna za zaščito britanske nacionalne varnosti in med drugim še posebej za zaščito pred

terorizmom (mednarodnemu in notranjemu). SS/MI5 zbira, analizira in ocenjuje podatke ter tako pomaga vladi pri ocenjevanju narave tovrstnih nevarnosti in oblikovanju ustreznih ukrepov. Pri preprečevanju nevarnosti sodeluje z ostalimi obveščevalnimi službami in represivnimi organi, saj nima policijskih pooblastil. Svetovalni center za nacionalno varnost Varnostne službe (National Security Advice Centre – NSAC) skrbi za zaščito ključne vladne in kritične nacionalne infrastrukture pred terorističnimi grožnjami (ibid, 8).

Tajna obveščevalna služba (Secret Intelligence Service – SIS/MI6) deluje v okviru ministrstva za zunanje zadeve in se, kot to določa Zakon o obveščevalnih službah (The Intelligence Services Act, 1994), ukvarja z zbiranjem obveščevalnih podatkov v tujini. Med drugim se ukvarja tudi z zbiranjem podatkov za preprečevanje terorističnih aktivnosti proti britanskim interesom po svetu.

Vladna uprava za komunikacije (Government Communications Headquarters – GCHQ) je tako kot SIS podrejena ministrstvu za zunanje zadeve. GCHQ je zadolžena za nadzor komunikacij in drugih elektronskih signalov z namenom preprečevanja vrste groženj nacionalni varnosti, vključno s terorizmom.

V obdobju 2008-2009 se je v britanski BSS zaposlilo 610 novih uslužbencev, kar je v primerjavi z letom 2004 predstavljalo 40 odstotno povečanje. Vodstvo BSS je leta 2010 kljub povečanemu proračunu sprejelo odločitev o odpuščanju določenih kategorij uslužbencev, da bi na tak način sprostili prosta delovna mesta za nove uslužbence in podporno osebje, ki posedujejo nova in uporabna znanja informacijskih tehnologij. S to odločitvijo želi BSS povečati število uslužbencev, ki bi se ukvarjali s protiterorističnimi aktivnostmi, katerih tarče so večinoma islamski skrajneži, mnogi izmed njih pa uporabljajo internet in druge informacijske tehnologije za pripravo ali koordiniranje terorističnih aktivnosti. BSS je tako z letom 2010 zaposlovala 3500 uslužbencev, cilj pa je do leta 2011 povečati število zaposlenih na 4100. Tako se bo število uslužbencev BSS v primerjavi z letom 2001, ko je štela okoli 2000 uslužbencev, v letu 2011 podvojilo (Kirkup 2010).

V obdobju 2008-2009 se je SIS povečal z 2084 na 2252 (8 odstotno povečanje), do konca leta 2010 pa je načrtovano zaposlovanje 2527 uslužbencev, kar pomeni povečanje za dodatnih 12 odstotkov. V obdobju 2008-2009 se je v GCHQ zaposlilo 600 novih

uslužbencev, trenutno pa naj bi bilo v GCHQ zaposlenih preko 5296 ljudi. Denar za BSS, SIS in GCHQ se zbira na enem skupnem računu, t. i. Single Intelligence Account (SIA). Skupna vsota je javno objavljena, podrobna razporeditev denarja med omenjene službe pa zaradi varnostnih razlogov ni razkrita. Po podatkih letnih poročil Obveščevalno-varnostnega komiteja (ISC), ki bdi nad porabo proračunskih sredstev, njihovo politiko in administrativnimi aktivnostmi, je razvidno, da so se njihova proračunska sredstva znatno povečala po letu 2001 (posledica terorističnih napadov 11. septembra 2001 v ZDA in t. i. vojne proti terorizmu, ki jim je sledila). Po neuradnih ocenah naj bi v proračunskem letu 2003-2004 proračunska sredstva za enkrat presegala sredstva, ki so jih službe prejemale v času vrhunca hladne vojne. Višino proračunskih sredstev, ki jih BSS letno namenja protiterorističnim aktivnostim, so leta 2009 ocenjevali na okoli 300 milijonov GBP (okoli 358 milijonov EUR). Od tega je 15 odstotkov namenjenih operacijam proti irskim teroristom (Peacock 2009).

Poleg naštetih je potrebno omeniti še ostale institucije, ki imajo določene protiteroristične zadolžitve. Finančno ministrstvo (HM Treasury) je odgovorno za implementacijo finančnih protiterorističnih ukrepov, Davčna in carinska služba (HM Revenue and Customs) skrbi za odkrivanje prepovedanih materialov pri uvozu ali izvozu, vključno s tistimi, ki bi jih lahko uporabili v teroristične namene, Uprava za varnost transporta pri Ministrstvu za transport (Transport Security Directorate – Transec) je odgovorna za varnost transportne infrastrukture, uporabnikov in zaposlenih, Imigracijska služba (UK Immigration Service) pa nudi podporo policiji, varnostnim in obveščevalnim službam s podatki o osumljencih, ki naj bi bili povezani s terorizmom (ibid, 8).

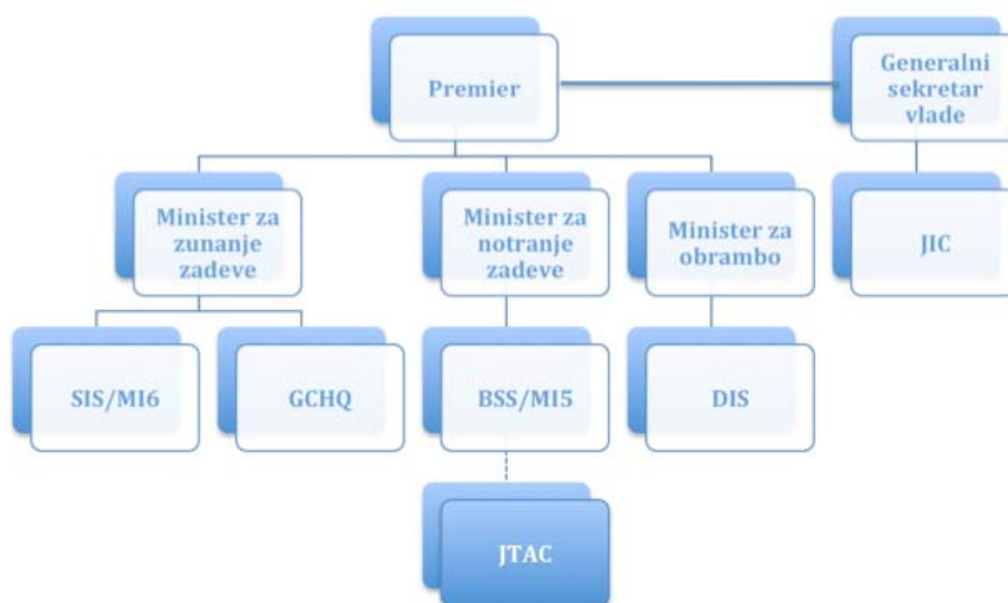
Pomembno vlogo v preiskovanju in preprečevanju terorističnih aktivnosti imajo tudi organi pregona oziroma policija. V primeru terorističnega napada bi aktivnosti policije pomagal koordinirati nacionalni koordinator za teroristične preiskave (National Coordinator for Terrorist Investigations - NCTI). Obveščevalni oddelek metropolitanske policije (The Metropolitan Police Special Branch) in protiteroristični oddelek metropolitanske policije (The Metropolitan Police's Anti-Terrorist Branch) sta se združila in preoblikovala v Protiteroristično poveljstvo (Counter-terrorism Command - CTC), ki je odgovorno za proaktivne in reaktivne preiskave na svojem področju. CTC sestavlja preko 1500 policistov in podpornega osebja ter posamezni preiskovalci, ki delujejo v tujini.

Nacionalna enota za preiskovanje financiranja terorizma (National Terrorist Financial Investigation Unit - NTFIU) je odgovorna za preiskovanje financiranja terorizma v Veliki Britaniji. Pri njihovih aktivnostih jim podpora nudi enota za preiskovanje terorističnih financ Agencije za organizirani kriminal (Serious Organised Crime Agency - SOCA). Določeno vlogo pri policijskih protiterorističnih aktivnostih imata še Nacionalni koordinator obveščevalne službe policije (National Co-ordinator of Special Branch - NCSB) in Nacionalni koordinator pristaniških policij (National Co-ordinator of Ports Policing - NCPP) (ibid, 9).

4.5.5 Koordiniranje protiterorističnih aktivnosti

V okviru SS/MI5 deluje Skupni analitični center za protiterorizem (Joint Terrorism Analysis Centre – JTAC), ki je britanski nacionalni center za analitično spremljanje mednarodnega terorizma in pripravo varnostnih ocen. JTAC je bil ustanovljen junija 2003. Sestavljajo ga predstavniki enajstih vladnih oddelkov in služb. Vodja JTAC je odgovoren generalnemu direktorju SS/MI5, vendar pa JTAC deluje kot samostojni organ.

Shema 4.3: Položaj JTAC v obveščevalnem sistemu Velike Britanije

Velika Britanija je po vzoru ZDA po terorističnih napadih 11. septembra 2001 uvedla svojo petstopenjsko lestvico teroristične ogroženosti. Omenjena lestvica predstavlja verjetnost terorističnih napadov v bližnji prihodnosti, hkrati pa omogoča varnostnim organom, da na njeni podlagi razporejajo svoje sile in aktivnosti. Za določanje stopnje ogroženosti sta zadolženi SS/MI5 in JTAC. Ocena ogroženosti se določa na podlagi aktualnih obveščevalnih podatkov, zbranih doma in v tujini, vzorcev aktivnosti oziroma obnašanja terorističnih skupin v preteklosti in drugih dejavnikov.

Tabela 4.2: Petstopenjska lestvica teroristične ogroženosti Velike Britanije

Stopnja ogroženosti	Verjetnost napada
CRITICAL (kritična)	neizbežna
SEVERE (povečana)	visoko verjetna
SUBSTANTIAL (resna)	zelo verjetna
MODERATE (zmerna)	verjetna
LOW (nizka)	ni verjetna

(vir: The Home Office)

5 SLOVENSKA PROTITERORISTIČNA UREDITEV

5.1 Teroristična ogroženost Slovenije

Slovenija velja za relativno varno državo, sama grožnja terorizma slovenskim interesom doma in po svetu pa je ocenjena kot nizka. Slovenija v preteklosti ni bila žrtev terorističnih napadov, prav tako ni neposredno občutila posledic večjih terorističnih napadov, ki so bili v zadnjem desetletju izvedeni po svetu. Kljub temu pa ni mogoče izključiti možnosti, da bi se varnostne razmere v zelo kratkem času spremenile. Leta 2009 so se slovenski varnostni organi prvič soočili z neposredno grožnjo slovenskemu političnemu vrhu (primer hrvaškega državljana Josipa Zagajskega)⁹, katero je tožilstvo v skladu z obstoječo zakonodajo opredelilo kot kaznivo dejanje terorizma. Čeprav zaenkrat ni zaznati neposrednih terorističnih groženj, pa ni mogoče izključiti možnosti izrabe slovenskega ozemlja za pripravljalne aktivnosti za teroristične napade v sosednjih ali drugih državah ali pa možnosti izvedbe terorističnih napadov na tuje cilje pri nas (npr. diplomatsko-konzularna predstavništva).

5.2 Slovenska protiteroristična politika

Slovenija najostreje obsoja vsakršen terorizem in ga ne opravičuje. Je solidarna z vsemi državami, ki so bile žrtve terorističnih napadov. Ker v mednarodni skupnosti še vedno ni enotnega pogleda na opredelitev terorizma, Slovenija pozdravlja vse pobude in napore, ki bi presegli ta zastoj. Zagovarja boj proti terorizmu na dveh ravneh, in sicer v okviru mednarodnih organizacij na globalni in regionalni ravni ter na nacionalni ravni v obliki ustrezne zakonodaje in njene učinkovite implementacije. Slovenija tudi ocenjuje, da je preprečevanje radikalizacije, ekstremizma in novačenja teroristov eno od pomembnejših področij v okviru preventivnega boja proti terorizmu, kjer pa bi bilo potrebno upoštevati tudi regijske značilnosti in posebnosti. Aktivno sodeluje, podpira in se pridružuje pobudam in ukrepom v boju proti terorizmu v mednarodnih forumih. Pridružuje in izvaja ukrepe, sprejete v okviru OZN, EU, Nato, OVSE in SE. Slovenija je podpisnica številnih

⁹ Hrvaški državljan Josip Zagajski je bil aretiran 10. julija 2009 na vlaku na mejnem prehodu Dobova, ko je v postopku s slovenskimi varnostnimi organi poskušal aktivirati eno od ročnih bomb, s katerimi naj bi želel izvesti atentat na predsednika vlade in na druge državne objekte. Decembra 2009 je bil obsojen na 11-letno zaporno kazen.

dvostranskih in multilateralnih pogodb oziroma konvencij s področja boja proti terorizmu. Iz teh pravno zavezujočih pogodb izhajajo obveznosti, ki jih Slovenija z ustreznimi zakonodajnimi in praktičnimi ukrepi tudi izvaja (CODEXTER: Slovenia 2009, 1 in www.mzz.gov).

Vedno bolj kompleksne grožnje nacionalni varnosti zahtevajo dobro načrtovan, usklajen in učinkovit odziv celotnega sistema nacionalne varnosti. Pri tem morajo svojo vlogo odigrati vsi subjekti, zagotovljena pa mora biti tudi ustrezna podpora ter usklajevanje na operativni ravni. Učinkovit boj proti terorizmu predpostavlja tesno sodelovanje in povezovanje vseh nosilcev aktivnosti na protiterorističnem področju, tako na nacionalni ravni kot v mednarodni skupnosti (Šefić 2006, 944). V Republiki Sloveniji obstaja več mehanizmov, ki zagotavljajo prav to - medresorsko sodelovanje, izmenjavo podatkov, ocen, izkušenj, skupno usposabljanje, enotno in suvereno nastopanje v mednarodnih organizacijah. Da bi zagotovil suverenost Republike Slovenije, sprejema državni zbor ustrezno zakonodajo v zvezi z nacionalno varnostjo, nacionalno varnostno politiko, obveščevalno in varnostno politiko ter nacionalni varnostni program in tako določa strateške smernice njihovega dela. V okviru državnega zbora je ustanovljena tudi komisija, pristojna za nadzor nad zakonitostjo dela varnostnih in obveščevalnih služb. Na podlagi usmeritev državnega zbora določa vlada tem službam prednostne naloge. Poleg tega na podlagi Zakona o Vladi Republike Slovenije in Odloka o Svetu za nacionalno varnost (Ur. l. RS št. 111/08) deluje vladni posvetovalni in usklajevalni organ - Svet za nacionalno varnost (SNAV), ki je pristojen za usklajevanje nacionalnovarnostne politike ter usmerjanje in usklajevanje dejavnosti, ki se izvajajo za uresničevanje interesov in ciljev nacionalne varnosti (CODEXTER: Slovenia 2009).

Slovenija v celoti aktivno podpira in izvaja ukrepe EU in mednarodne skupnosti na področju protiterorističnih aktivnosti. V zvezi s sodelovanjem obveščevalnih služb in organov kazenskega pregona Slovenija podpira prizadevanja za učinkovitejši pretok in lažjo dostopnost do informacij in podatkov med pristojnimi organi, ob strogem spoštovanju standardov glede varstva in zaščite podatkov ter tajnosti. Slovenija ocenjuje, da bo področje radikalizacije in rekrutiranja teroristov eno od pomembnejših v nadaljevanju preventivnega boja proti terorizmu in zato podpira izdelavo enotne EU

strategije za to problematiko, kjer pa bi bilo potrebno upoštevati tudi regijske značilnosti in posebnosti (ibid).

V zvezi s preprečevanjem financiranja terorizma Slovenija načelno podpira sprejem instrumentov, ki omogočajo nadaljnjo harmonizacijo zakonodaje in prakse v EU, s spremembami in dopolnitvami. Na področju preprečevanja pranja denarja Slovenija podpira Direktivo o preprečevanju uporabe finančnega sistema za pranje denarja, vključno s financiranjem terorizma (ibid, 4).

5.2.1 Protiterorizem v Resoluciji o strategiji nacionalne varnosti

Aprila 2010 sprejeta Resolucija o strategiji nacionalne varnosti Republike Slovenije (ReSNV) v marsikaterem pogledu nadomešča zastarelo predhodno resolucijo. Kot je navedeno v uvodu nove ReSNV je le-ta temeljni razvojno-usmerjevalni dokument na področju nacionalne varnosti, ki določa splošen politični okvir (strategijo) zagotavljanja nacionalne varnosti s tem, ko opredeljuje nacionalne interese in nacionalnovarnostne cilje Republike Slovenije, analizira varnostno okolje, vire ogrožanja varnosti in varnostna tveganja države, podaja izhodišča politike odzivanja Republike Slovenije na posamezne varnostne grožnje in tveganja ter določa najširše sistemsko-organizacijske rešitve celovitega delovanja države pri zagotavljanju nacionalne varnosti. Resolucija je izhodišče za pripravo in dopolnjevanje ožjih oziroma posebnih strateških in drugih razvojnih in doktrinarnih dokumentov na področju nacionalne varnosti ter za normativno, organizacijsko in drugo vsebinsko urejanje vprašanj v zvezi z zagotavljanjem nacionalne varnosti Republike Slovenije.

Nova ReSNV izpostavlja, da se v mednarodnem in nacionalnovarnostnem okolju 21. stoletja soočamo z raznovrstnimi viri ogrožanja in tveganja varnosti. Njihovi nosilci pa so praviloma nedržavni subjekti, ki so po naravi kompleksni, pogosto težko predvidljivi in imajo lahko multiplikatorski značaj in učinek. Republika Slovenija je na različne vire ogrožanja in tveganja dodatno občutljiva zaradi svoje geografske raznolikosti, omejenosti naravnih virov in prostora ter ozemeljske prehodnosti. Viri ogrožanja in tveganja

nacionalne varnosti Republike Slovenije se z vidika porekla pojavljajo na globalni, nadnacionalni in nacionalni ravni.

Nadnacionalni viri ogrožanja in tveganja nacionalne varnosti imajo transnacionalno poreklo in čezmejne razsežnosti. Med te vire ogrožanja in tveganja sodijo predvsem terorizem, nedovoljene dejavnosti na področju konvencionalnega orožja, orožij za množično uničevanje in jedrske tehnologije, organizirani kriminal, nezakonite migracije, kibernetске grožnje in zloraba informacijskih tehnologij in sistemov, dejavnost tujih obveščevalnih služb in vojaške grožnje.

Po novi ReSNV je terorizem danes v svetu ena največjih varnostnih groženj in tveganj. Terorizem se povezuje z drugimi varnostnimi grožnjami, zlasti z organiziranim kriminalom, nedovoljenimi dejavnostmi na področju orožij za množično uničevanje in jedrske tehnologije, nezakonitimi migracijami ter trgovino z ljudmi, orožjem in prepovedanimi drogami. Cilji terorističnih groženj in napadov so zlasti kritična infrastruktura, civilno prebivalstvo, državni predstavniki in ustanove, diplomatsko-konzularna predstavništva ter pripadniki mednarodnih sil na mednarodnih operacijah in misijah. Po ReSNV je ogroženost Republike Slovenije s strani delovanja terorističnih organizacij in skupin danes sorazmerno nizka, v prihodnje pa bo močno odvisna od političnega, gospodarskega in varnostnega delovanja Republike Slovenije v mednarodnem okolju.

V povezavi z grožnjo terorizma lahko omenimo še grožnjo nedovoljene dejavnosti na področju konvencionalnega orožja, orožij za množično uničevanje in jedrske tehnologije ter kibernetске grožnje in zlorabo informacijskih tehnologij in sistemov.

Nova ReSNV kot odzivanje na področju boja proti terorizmu navaja, da bo Republika Slovenija tudi v prihodnje zagovarjala popolno nesprejemljivost terorizma kot obliko razreševanja konfliktov in načina uresničevanja interesov. Pri tem se bo v mednarodni skupnosti dosledno zavzemala za spoštovanje vrednot kot so demokracija, človekove pravice in temeljne svoboščine, človeška varnost in vladavina prava, ker je to dolgoročno najučinkovitejši ukrep v boju proti tej nadnacionalni grožnji. Pri oblikovanju politike in

sprejemanju protiterorističnih ukrepov bo dosledno spoštovala določila mednarodnega prava, zlasti prava človekovih pravic, prava beguncev in humanitarnega prava.

Odzivanje Republike Slovenije na področju boja proti terorizmu bo po novi ReSNV tudi v prihodnje temeljilo na integriranem nacionalnem in mednarodnem resornem sodelovanju. Republika Slovenija bo zagotavljala dosledno implementacijo pravnih instrumentov in strategij, sprejetih v okviru OZN, EU in drugih mednarodnih organizacij ter v okviru bilateralnega sodelovanja, še posebej na področju omejevalnih in preprečevalnih ukrepov ter pravosodnega sodelovanja v kazenskih zadevah, povezanih s terorizmom. Z lastnimi omejevalnimi ukrepi bo po potrebi dodatno zaščitila svoje nacionalne interese.

Nove ReSNV predvideva, da bo zaradi učinkovitejšega proaktivnega zoperstavljanja terorizmu Republika Slovenija sprejela nacionalni program zaščite pred terorizmom in nacionalni akcijski načrt za učinkovito zoperstavljanje tej nadnacionalni varnostni grožnji.

5.3 Protiteroristična zakonodaja

Slovenija nima posebne protiteroristične zakonodaje, tako da osnovo za ukrepe proti terorizmu predstavlja Kazenski zakonik Republike Slovenije. Slovenija je leta 2008 sprejela nov Kazenski zakonik (Uradni list Republike Slovenije št. 55, 4. junij 2008), v katerem so bila povsem na novo opredeljena kazniva dejanja v povezavi s terorizmom. Star kazenski zakonik je opredeljeval le terorizem (355. člen), mednarodni terorizem (388. člen) in od leta 2004 še posebno kaznivo dejanje financiranja terorizma (388a. člen). Novi kazenski zakonik je prinesel bolj obširno ureditev terorizma in s terorizmom povezanih kaznivih dejanj. Kazniva dejanja terorizma so opredeljena v 108. (terorizem), 109. (financiranje terorizma), 110. (ščuvanje in javno poveličevanje terorističnih dejanj) in 111. členu (novačenje in usposabljanje za terorizem) Kazenskega zakonika.

Terorizem
108. člen

(1) Kdor z namenom, da bi uničil ali hudo ogrozil ustavne, gospodarske, socialne ali politične temelje Republike Slovenije ali druge države ali mednarodne organizacije, da bi hudo zastrašil prebivalstvo oziroma da bi prisilil vlado Republike Slovenije ali druge države ali mednarodno organizacijo, da nekaj stori ali opusti, stori ali grozi, da bo storil, eno ali več od naslednjih dejanj:

- napad na življenje in telo ali na človekove pravice in svoboščine,
- ugrabitev ali zajetje talcev,
- precejšnje uničenje državnih ali javnih objektov ali predstavništev tujih držav,
- prevoznega sistema, infrastrukture, informacijskega sistema, pričvrščenih ploščadi v epikontinentalnem pasu, javnega kraja ali zasebne lastnine,
- ugrabitev letala, ladje ali javnega prevoznega sredstva,
- proizvodnjo, posest, nakup, prevoz, dobavo ali uporabo orožja, razstreliva, jedrskega, biološkega ali kemičnega orožja,
- raziskovanje in razvoj jedrskega, biološkega ali kemičnega orožja,
- ogrožanje varnosti s spuščanjem nevarnih snovi oziroma povzročanjem požarov, poplav ali eksplozij,
- motnjo ali prekinitev oskrbe z vodo, elektriko ali drugimi za življenje ljudi osnovnimi naravnimi viri, ki lahko ogrozijo življenje ljudi, se kaznuje z zaporom od treh do petnajstih let.

(2) Kdor hoče doseči namen iz prejšnjega odstavka s tem, da uporabi ali grozi z uporabo jedrske ali druge radioaktivne snovi ali naprave, s poškodovanjem jedrskega objekta, tako da izpušča radioaktivno snov ali omogoča njen izpust, z grožnjo ali uporabo sile zahteva jedrsko ali drugo radioaktivno snov, napravo ali jedrski objekt, se kaznuje z zaporom do petnajstih let.

(3) Kdor pripravlja ali pomaga pri pripravljanju kaznivih dejanjih iz prejšnjih odstavkov, tako da protipravno pridobi za storitev teh kaznivih dejanj potrebna sredstva ali z izsiljevanjem pripravi drugega, da pri teh kaznivih dejanjih sodeluje, ali ponaredi uradne ali javne listine, potrebne pri storitvi teh kaznivih dejanj, se kaznuje z zaporom od enega do osmih let.

(4) Če ima dejanje iz prvega ali drugega odstavka tega člena za posledico smrt ene ali več oseb, se storilec kaznuje z zaporom od osmih do petnajstih let.

(5) Če storilec pri storitvi dejanja iz prvega ali drugega odstavka tega člena naklepoma vzame življenje eni ali več oseb, se kaznuje z zaporom najmanj petnajstih let.

(6) Če je dejanje iz prvega ali drugega odstavka tega člena storjeno v hudodelski združbi ali skupini, ki ima namen izvrševati kazniva dejanja (v nadaljevanju teroristična hudodelska združba ali skupina), navedena v teh odstavkih, se kaznuje z zaporom od osmih do petnajstih let.

(7) Kdor sodeluje v teroristični hudodelski združbi ali skupini, ki ima namen storiti kazniva dejanja iz prvega, drugega, četrtega ali petega odstavka tega člena, se kaznuje z zaporom do osmih let.

(8) Kdor ustanovi ali vodi hudodelsko združbo iz prejšnjega odstavka, se kaznuje z zaporom najmanj petnajst let.

Financiranje terorizma
109. člen

(1) Kdor zagotovi ali zbere denar ali premoženje z namenom, da bo deloma ali v celoti uporabljeno za storitev dejanj iz 108. člena tega zakonika, se kaznuje z zaporom od enega do desetih let.

(2) Enako se kaznuje storilec dejanja iz prejšnjega odstavka tudi, če z namenom zagotovljen ali zbran denar ali premoženje ni bil dejansko uporabljen za storitev v prejšnjem odstavku navedenih kaznivih dejanj.

(3) Če je bilo dejanje iz prejšnjih odstavkov storjeno v teroristični hudodelski združbi ali skupini za izvrševanje terorističnih kaznivih dejanj, se storilec kaznuje z zaporom od treh do petnajstih let.

(4) Denar in premoženje iz prejšnjih odstavkov se vzameta.

Ščuvanje in javno poveličevanje terorističnih dejanj
110. člen

- (1) Kdor ščuva k storitvi kaznivih dejanj iz 108. člena tega zakonika s tem da razširja sporočila ali jih daje na razpolago drugim osebam na kakšen drug način z namenom spodbujati teroristična kazniva dejanja in tako povzroči nevarnost za izvršitev enega ali več takih kaznivih dejanj, se kaznuje z zaporom od enega do desetih let.
- (2) Enako se kaznuje, kdor neposredno ali posredno javno poveličuje ali zagovarja kazniva dejanja iz 108. člena ali kaznivo dejanje iz prejšnjega odstavka s tem, da z namenom iz prejšnjega odstavka razširja sporočila ali jih daje na razpolago javnosti in s tem povzroči nevarnost za izvršitev enega ali več takih dejanj.
- (3) Pregon za kazniva dejanja iz prejšnjih odstavkov se začne z dovoljenjem ministra za pravosodje.

Novačenje in usposabljanje za terorizem
111. člen

- (1) Kdor novači za terorizem s tem, da spodbuja drugo osebo k storitvi kaznivih dejanj iz 108. člena tega zakonika ali k sodelovanju pri naročilu takega terorističnega kaznivega dejanja ali k priključitvi k teroristični hudodelski združbi ali skupini za izvrševanje terorističnih kaznivih dejanj, ki jih stori ta hudodelska združba ali skupina, se kaznuje z zaporom od enega do desetih let.
- (2) Enako se kaznuje, kdor usposablja druge za kazniva dejanja iz 108. člena tega zakonika s tem, da priskrbi navodila za izdelavo in uporabo razstreliva, strelno ali drugo orožje, škodljive ali nevarne snovi, jih usposablja za druge posebne metode ali tehnologijo za izvedbo ali sodelovanje pri terorističnem dejanju.

(vir: Kazenski zakonik, Ur. l. RS št. 55/2008)

Vse nove inkriminacije so bile oblikovane na podlagi mednarodnih pravnih aktov, zlasti na podlagi Okvirnega sklepa Sveta Evropske unije o boju proti terorizmu iz leta 2002 (Tičar v Newman in Clarke 2010, 19). Z novim kazenskim zakonikom sta bili tako hkrati v celoti implementirani Konvencija Sveta Evrope o preprečevanju terorizma (ratifikacijski zakon je bil objavljen v Uradnem listu Republike Slovenije št. 84, 27. oktobra 2009) in Resolucija Varnostnega sveta OZN 1373 (2001).

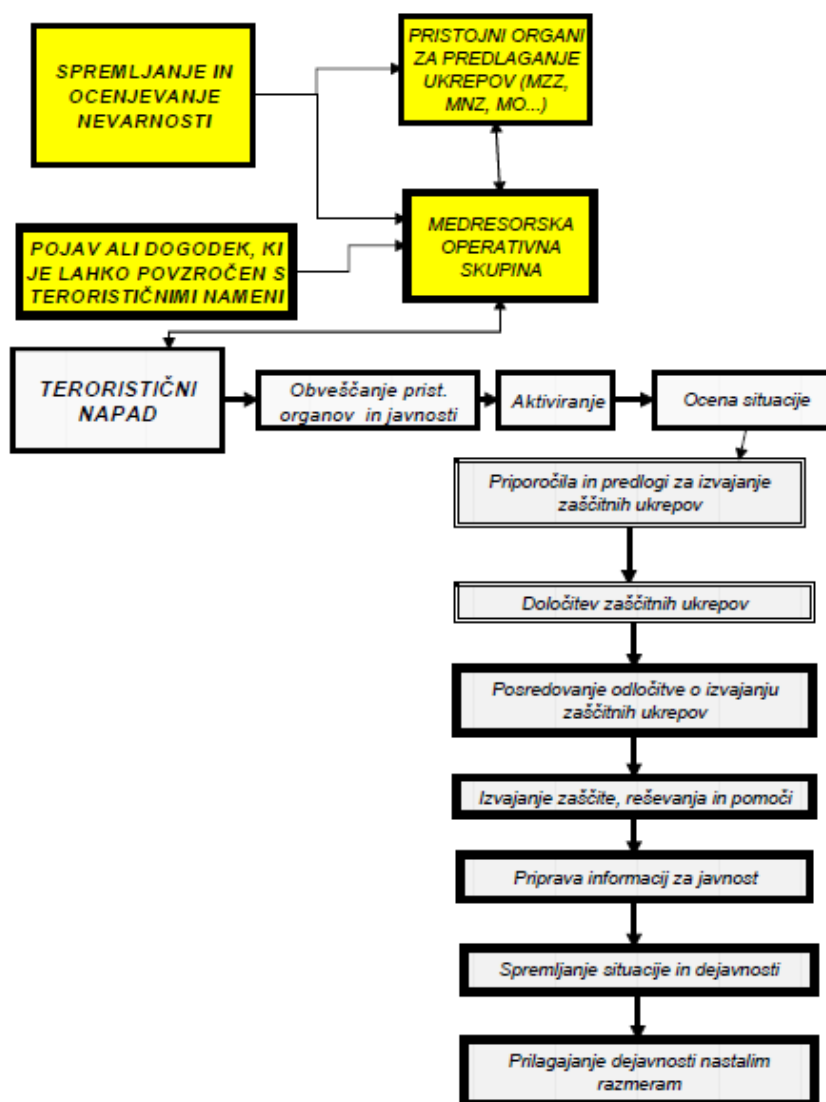
V skladu z Akcijskim načrtom EU o boju proti terorizmu in Deklaracijo o terorizmu, sprejeto 25. marca 2004, je Slovenija sprejela in ratificirala 14 od 16 mednarodnih konvencij in protokolov v zvezi s terorizmom in implementirala več drugih zakonodajnih aktov.

5.4 Nosilci protiterorističnih aktivnosti

V Sloveniji ni formalizirano delovanje nacionalnovarnostnega sistema za preprečevanje terorističnih aktivnosti ali v primeru terorističnega napada, razen aktivnosti v obliki Državnega načrta zaščite in reševanja ob uporabi orožij ali sredstev za množično uničevanje v teroristične namene oziroma ob terorističnem napadu s klasičnimi sredstvi. Državni načrt temelji na Zakonu o varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami (Ur. l. RS, št. 64/94, 33/00, 87/01 in 28/06), uredbi o vsebini in izdelavi načrtov zaščite in reševanja (Ur. l. RS, št. 3/02, 17/02 in 17/06). V načrtu so predstavljene možne posledice uporabe orožja ali sredstva za množično uničevanje v teroristične namene in možne posledice terorističnih napadov s klasičnimi sredstvi. Pod terorističnim napadom s klasičnimi sredstvi se v tem načrtu razume namerno povzročitev eksplozije na javnih mestih, v javnih objektih, povzročitev letalske, železniške ali druge nesreče na prevoznih sredstvih, eksplozije na prometnicah in drugih objektih s ciljem, da se povzročijo človeške žrtve ali materialna škoda oziroma drugo protipravno dejanje z istim ciljem (sabotaža, diverzija in podobno).

V državnem načrtu je sicer opredeljeno opazovanje (spremljanje) nevarnosti terorističnih napadov, posredovanje podatkov ter obveščanje pristojnih organov in služb o povečani nevarnosti terorističnih napadov ter ob samem terorističnem napadu. Nikjer pa ni jasno določena koordinacija državnih organov v zvezi s spremljanjem teroristične grožnje (ni določen organ, ki koordinira aktivnosti v zvezi s spremljanjem terorističnih groženj in operativne ukrepe).

Shema 5.1: Koncept odziva ob terorističnem napadu¹⁰

Ključni nosilci aktivnosti na področju boja proti terorizmu v nacionalnem okvirju so SOVA, Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije (Policija) in Ministrstvo za obrambo Republike Slovenije (v njegovem okvirju OVS). Določeno vlogo in naloge v sistemu boja proti terorizmu imata še Urad Republike Slovenije za preprečevanje pranja denarja in Carinska uprava Republike Slovenije (oba v okvirju Ministrstva za finance Republike Slovenije) (Belgian Standing Committee I 2010, 188).

¹⁰ Državni načrt zaščite in reševanja ob uporabi orožij ali sredstev za množično uničevanje v teroristične namene oziroma terorističnem napadu s klasičnimi sredstvi 2004, 18.

V povezavi s protiterorističnimi aktivnostmi se v uradnih dokumentih in v strokovnih krogih izpostavlja tudi vloga Slovenske vojske (SV) in Uprave Republike Slovenije za zaščito in reševanje (URSZRS). Kljub zelo širokemu naboru aktivnosti v povezavi s protiterorizmom, je težko primerjati vlogo SV z vidika preprečevanja terorističnih aktivnosti z vlogo prej naštetih institucij. Podobno velja za URSZRS, ki nima nobene vloge pri preprečevanju terorističnih aktivnosti, ima pa pomembno vlogo pri odpravljanju posledic terorističnih napadov večjih razsežnosti.

V medresorskih protiterorističnih aktivnostih sodeluje tudi Ministrstvo za zunanje zadeve Republike Slovenije, vendar pa je njena operativna vloga zelo omejena.

V nadaljevanju so bolj podrobno opredeljene naloge in vloga tistih državnih organov in institucij, ki imajo pooblastila in kompetence za odkrivanje in preprečevanje terorističnih aktivnosti v Sloveniji.

5.4.1 Slovenska obveščevalno-varnostna agencija

SOVA je osrednja slovenska civilna obveščevalno-varnostna služba. Med njene temeljne naloge sodi v prvi vrsti delovanje pri zaščiti nacionalnih interesov na varnostnem, političnem in gospodarskem področju oziroma zagotavljanje nacionalne varnosti. Temelj delovanja Sove, samostojne vladne službe, in njen največji vir moči je Zakon o Sovi (ZSOVA), sprejet aprila 1999, dopolnjen z novelo (Zakon o spremembah in dopolnitvah ZSOVA) v novembru 2003 ter dopolnjen in spremenjen junija 2006. Delokrog in pristojnosti agencije, oblike sodelovanja z drugimi državnimi organi ter uveljavljene oblike nadzora nad njenim delom pa celovito zaokroži nacionalnovarnostni program, ki ga sprejme državni zbor (<http://sova.gov.si>).

Ker je zbiranje podatkov in preprečevanje aktivnosti na področju mednarodnega terorizma pomemben del systemskega zagotavljanja nacionalne in širše kolektivne varnosti, agencija na področju boja proti mednarodnemu terorizmu »pridobiva in vrednoti podatke ter posreduje informacije o delovanju in aktivnostih mednarodnih terorističnih organizacij, skupin in oseb, s ciljem pravočasnega ugotavljanja:

- prisotnosti in namenov le-teh na ozemlju Republike Slovenije in
- morebitne zlorabe slovenskega prostora za teroristične dejavnosti, usmerjene proti tretjim državam.« (Ur. l. RS, št. 20/04 – ZSOVA-UPB1) (Šefic 2006, 947).

Če agencija pri izvajanju svojih nalog, določenih v Zakonu o Sovi, ugotovi, da obstajajo utemeljeni razlogi za sum, da je neka oseba izvršila oziroma pripravlja ali organizira izvršitev kaznivega dejanja (v tem primeru teroristično akcijo ali zagotavljanje logistične podpore v teroristične namene), za katerega se storilec preganja po uradni dolžnosti, o tem obvesti pristojne organe, saj sama nima izvršilnih pristojnosti (ibid, 948).

Pri izvajanju svojih nalog na omenjenem področju zelo intenzivno sodeluje z Ministrstvom za notranje zadeve in Policijo ter OVS MO in drugimi subjekti nacionalnovarnostnega sistema, v primeru potreb pa tudi s pristojnim državnim tožilstvom. Sova aktivno sodeluje tudi v kasnejših fazah aktivnosti, usmerjenih v boj proti terorizmu, kjer pa sodeluje z ostalimi pristojnimi institucijami, kot so policija, tožilstvo, urad za preprečevanje pranja denarja itd. Zelo aktivno sodeluje tudi v številnih medresorskih delovnih skupinah za boj proti nadnacionalnim grožnjam (terorizem, kriminal, proliferacija) (ibid).

Pri opravljanju nalog iz 2. člena ZSOVA agencija sodeluje oziroma izmenjuje podatke tudi s tujimi obveščevalnimi in varnostnimi službami ter tako prispeva k zagotavljanju nacionalne in tudi mednarodne varnosti.

V povezavi z mednarodnimi aktivnostmi Sove je potrebno omeniti Protiteroristično skupino (The Counter Terrorist Group - CTG), ki je nastala na podlagi Bernskega kluba (Club de Bern), neformalne strukture evropskih obveščevalno-varnostnih služb. CTG so direktorji evropskih obveščevalno-varnostnih služb ustanovili po terorističnih napadih 11. septembra 2001 v ZDA, v skladu z zaključki Evropskega sveta z dne 21. septembra 2001. Prvo srečanje je novembra 2001 v Haagu na Nizozemskem organizirala nizozemska AIVD. CTG je trenutno najbolj pomembna operativna protiteroristična struktura v Evropi. CTG sestavljajo obveščevalno-varnostne službe držav članic EU ter Norveške in Švice. SOVA je članica CTG od leta 2004. V času predsedovanja Slovenije EU v prvi polovici leta 2008 je SOVA predsedovala CTG (Črnčec 2009).

Glavni cilj CTG je izboljšati operativno sodelovanje evropskih obveščevalno-varnostnih služb na področju boja proti islamističnemu ekstremizmu in terorizmu. Med drugim CTG pripravlja različne periodične ocene teroristične ogroženosti, katere prejemniki so tudi najvišji politični predstavniki evropskih institucij (npr. visoki predstavnik za skupno zunanjo in varnostno politiko Javier Solana, protiteroristični koordinator EU Gilles de Kerchove idr.), Situacijski center EU (SitCen) in Europol. V določeni meri pa CTG sodeluje tudi z ameriško CIA in FBI. Pod okriljem CTG se vodje službe srečujejo dvakrat letno, medtem ko se vodje protiterorističnih oddelkov srečujejo štirikrat letno. Poleg navedenih srečanj CTG organizira še ostala posebna srečanja (den Boer, Hillebrand in Noelke 2007, 22).

5.4.2 Policija

Zakon o policiji izrecno ne omenja zoperstavljanja terorizmu, vendar pa ga je mogoče posredno prepoznati med nalogami, ki jih izvaja policija. Prav tako je potrebno upoštevati dejstvo, da je policija organ odkrivanja kaznivih dejanj, kamor nedvomno spada tudi terorizem. Poleg tega ima policija v zakonu tudi določila, ki se nanašajo na sodelovanje s policijami v drugih državah, kar ji omogoča izmenjavo podatkov tudi na področju terorizma (Ivanuša in Podbregar 2008, 56).

Nosilec protiterorističnih aktivnosti policije je Oddelek za terorizem in ekstremno nasilje, ki deluje v okviru Sektorja za organizirano kriminaliteto Uprave kriminalistične policije Generalne policijske uprave.

Njegove glavne naloge so:

- spremljanje varnostnih razmer v Sloveniji in tujini,
- pridobivanje, analiziranje in vrednotenje operativnih podatkov,
- odkrivanje in preiskovanje različnih oblik terorističnih dejavnosti ali uporabe orožja za množično uničevanje,
- spremljanje (v primeru suma kaznivega dejanja) aktivnosti skrajnih gibanj,
- spremljanje izvajanja določil Zakona o nadzoru izvoza blaga z dvojno rabo in Zakona o tujcih iz vidika boja proti terorizmu.

Poleg tega je potrebno izpostaviti sodelovanje policije s tujimi partnerskimi organi in predvsem z multilateralnimi organizacijami kot so Europol, Interpol, Policijska delovna skupina o terorizmu (Police Working Group on Terrorism – PWGT), Delovna skupina za terorizem v okviru Sveta EU (Terrorism Working Group – TWG) idr.

Delo policije na področju boja proti terorizmu je usmerjeno predvsem na mednarodno sodelovanje, ki poteka v okviru Eurola in PWGT (Police Working Group on Terrorism). Policija v okviru mednarodnega sodelovanja s tujimi varnostnimi organi izmenjuje operativne informacije in kriminalistično-obveščevalne podatke, ter tako prispeva svoj delež pri preprečevanju in odkrivanju teroristične dejavnosti ter preprečevanju financiranja teroristične dejavnosti in pranja denarja. Policija pri boju proti terorizmu aktivno sodeluje z varnostnimi organi držav Evropske unije in držav na območju Zahodnega Balkana, kjer že nekaj let izvaja projekt prenosa dobrih evropskih praks boja proti terorizmu varnostnim organom zahodnobalkanskih držav.

Policija ima pripravljen še načrt ukrepov v primeru terorističnega ogrožanja Slovenije, ki je namenjen povečanju usklajenosti in učinkovitosti izvajanja ukrepov, ter delovne usmeritve za odkrivanje in preiskovanje financiranja terorizma. Glede ugotavljanja teroristične ogroženosti Slovenije in izvajanja protiterorističnih ukrepov v skladu z ugotovljeno stopnjo ogroženosti, je policija oblikovala načrt ukrepov, na podlagi katerih lahko predstojnik policije ugotovi stopnjo ogroženosti ob terorističnem dejanju ali ob nevarnosti izvršitve kaznivega dejanja. Namen načrta ukrepov je tudi izdelava konkretnih smernic za policiste (predvsem vodje policijskih enot), ki imajo enoten in enostaven pregled ukrepov, ki jih policija izvaja ob določeni stopnji ogroženosti.

V skladu s standardi, ki jih narekuje varnostno okolje EU, je dan večji poudarek naslednjim sklopom:

- preprečevanje dejavnikov, pomembnih za nastanek in delovanje terorizma,
- kriminalistično obveščevalno/analitična dejavnost,
- varovanje varovanih oseb in objektov,
- varovanje vitalnih objektov,
- identifikacija sumov financiranja terorizma,

- operativno spremljanje vseh kategorij tujcev iz držav z visokim varnostnim tveganjem,
- zagotavljanje varnosti transporta blaga in oseb,
- koordiniranje nalog in ukrepov na protiterorističnem področju,
- usposabljanje in posredovanje t.i. dobre prakse,
- mednarodno sodelovanje.

Omeniti je potrebno še Specialno enoto policije (SE GPU), ki poleg svojih operativnih aktivnosti sodeluje tudi pri dejavnostih združenja evropskih protiterorističnih enot (ATLAS).

5.4.3 Obveščevalno varnostna služba

Obveščevalno-varnostna služba (OVS) Ministrstva za obrambo se ukvarja z zbiranjem, dokumentiranjem in analiziranjem obveščevalnih informacij ter podatkov, ki so pomembni za obrambne interese države. OVS zbira podatke in informacije v okviru opravljanja obveščevalnih in protiobveščevalnih ter varnostnih nalog, izdeluje analitične in operativne ocene za podporo opravljanja štabno varnostnih nalog v vojski, izdelavo načrtov uporabe vojske in drugih obrambnih priprav ter za načrtovanje in izvajanje obrambnih ukrepov. Za potrebe vodenja obrambne in nacionalnovarnostne politike zbrane ugotovitve in ocene posreduje najvišjim predstavnikom države. S pomembnejšimi ugotovitvami seznanja obrambnega ministra, načelnika generalštaba, predsednika vlade, predsednika republike in po odločitvi predsednika vlade druge organe.

Zakon o obrambi, ki v 32. členu opredeljuje naloge OVS, izrecno ne omenja boja proti terorizmu, kljub temu pa lahko OVS z zbiranjem obveščevalnih informacij pomembno prispeva v aktivnostih proti terorizmu. OVS se predvsem ukvarja z ugotavljanjem in ocenjevanjem vojaških ter varnostno političnih razmer na območjih, na katerih v tujini delujejo pripadniki SV. OVS pripravlja in posodablja ocene ogroženosti objektov MO in SV ter lahko predlaga fizične, tehnične in organizacijske ukrepe za izboljšanje varovanja objektov in okolišev posebnega pomena za obrambo ter zagotavljanje varovanja tajnih podatkov. OVS je aktivna tudi v okviru obveščevalnih ter varnostnih struktur Nata in EU,

prav tako pa izmenjuje obveščevalne informacije s tujimi vojaškimi obveščevalnimi in varnostnimi službami. Aktivnosti OVS na protiterorističnem področju so večinoma povezane s protiteroristično zaščito pripadnikov in objektov SV in MORS na misijah v tujini in v Sloveniji.

5.4.4 Urad RS za preprečevanje pranja denarja

Urad RS za preprečevanje pranja denarja je organ v sestavi Ministrstva za finance in je pričel delovati 1. januarja 1995. Ima vlogo kliring hiše med institucijami finančnega sistema na eni ter organi odkrivanja in pregona kaznivih dejanj na drugi strani. Urad je centralni organ za sprejemanje in analiziranje finančnih podatkov o strankah in transakcijah, v zvezi s katerimi obstajajo razlogi za sum pranja denarja ali financiranja terorizma, in posredovanje teh podatkov pristojnim organom. Če Urad presodi, da so v zvezi z neko transakcijo ali osebo podani razlogi za sum pranja denarja ali financiranja terorizma, lahko od državnih organov in nosilcev javnih pooblastil zahteva podatke, informacije in dokumentacijo, ki so potrebni za odkrivanje in dokazovanje pranja denarja ali financiranja terorizma. V kolikor Urad pri analizi pridobljenih podatkov, informacij in dokumentacije oceni, da so v zvezi s transakcijo ali določeno osebo podani razlogi za sum, da je bilo storjeno kaznivo dejanje pranja denarja, posreduje pisno obvestilo s potrebno dokumentacijo pristojnim organom (policiji in državnemu tožilstvu).

Urad lahko posreduje pisno informacijo pristojnim organom tudi v primeru, ko na podlagi pridobljenih podatkov, informacij in dokumentacije presodi, da so v zvezi z neko transakcijo ali osebo podani razlogi za sum storitve kaznivih dejanj hudodelskega združevanja, korupcijskih in drugih hujših kaznivih dejanj (s predpisano kaznijo zapora pet ali več let). S takšno ureditvijo, ki razširja možnost uporabe zbranih podatkov v Uradu tudi za odkrivanje in pregon določenih drugih kaznivih dejanj, ZPPDFT sledi mednarodnim predpisom in standardom ter praksi drugih držav, ki imajo na tem področju več izkušenj. Urad je pod določenimi pogoji pooblaščen za izmenjavo podatkov s tujimi sorodnimi organi, pristojnimi za preprečevanje pranja denarja in financiranja terorizma.

Naloge, ki se nanašajo na preprečevanje pranja denarja in financiranja terorizma, opravlja tako da:

- pristojnim organom predlaga spremembe in dopolnitve predpisov, ki se nanašajo na preprečevanje in odkrivanje pranja denarja in financiranja terorizma,
- sodeluje pri sestavi seznama indikatorjev za prepoznavanje strank in transakcij, v zvezi s katerimi obstajajo razlogi za sum pranja denarja ali financiranja terorizma,
- pripravlja in izdaja priporočila ali smernice za enotno izvajanje ZPPDFT in predpisov, izdanih na njegovi podlagi, pri zavezancih iz prvega in drugega odstavka 4. člena ZPPDFT,
- sodeluje pri strokovnem usposabljanju delavcev organizacij, državnih organov, nosilcev javnih pooblastil, odvetnikov, odvetniških družb in notarjev,
- najmanj enkrat na leto objavi statistične podatke v zvezi s pranjem denarja in financiranjem terorizma, zlasti o številu sumljivih transakcij, ki so mu bile poslane v skladu z ZPPDFT, številu obravnavanih primerov na letni ravni, številu kazensko preganjanih oseb, številu oseb, obsojenih kaznivega dejanja pranja denarja ali financiranja terorizma ter obsegu zamrznjenih, zaseženih ali odvzetih sredstev,
- na drug primeren način obvešča javnost o pojavnih oblikah pranja denarja in financiranja terorizma.

5.4.5 Carinska uprava

Vloga Carinske uprave v protiterorističnih aktivnostih je predvsem v preprečevanju tihotapljenja blaga (npr. orožja in eksplozivov) in s tem tudi preprečevanje njegove uporabe v teroristične namene. Za Carinsko upravo je z vidika preprečevanja terorističnih aktivnosti pomemben tudi nadzor blaga, ki je predmet omejevalnih ukrepov, ter blaga z dvojno rabo.

5.4.6 Slovenska vojska

Po Vojaški doktrini Slovenska vojska upošteva cilje, načela, politiko in strategijo delovanja Republike Slovenije v boju proti terorizmu. Slovenska vojska sodeluje v boju proti terorizmu v skladu z zakonodajo in usmeritvami Vlade Republike Slovenije. V boju proti terorizmu Slovenska vojska sodeluje pri izvajanju protiterorističnih ukrepov in protiterorističnem delovanju ter pri odpravljanju posledic terorističnega napada. Z ukrepi sodeluje pri zmanjšanju ranljivosti države, s sodelovanjem pri protiterorističnem delovanju pa preprečuje in odvrta teroristične grožnje ali odgovarja nanje (Furlan et al. 2006)

Po Vojaški doktrini odpravljanje posledic terorističnega napada vključuje naloge, ki jih Slovenska vojska izvaja v podpori zaščiti, reševanju in pomoči ob naravnih in drugih nesrečah. Za uresničevanje strategije Republike Slovenije v boju proti terorizmu se lahko v načrtih uporabe Slovenske vojske določijo pomembni energetske, transportni, proizvodni, telekomunikacijski in drugi podobni objekti ter sedeži organov oblasti na ravni države, kot objekti, pomembni za obrambo države. Njihovo varovanje, vključno z zračnim prostorom nad temi objekti, obalo in pripadajočim akvatorijem pred temi objekti, izvaja tudi Slovenska vojska v skladu z načrti in po predhodni odobritvi Vlade Republike Slovenije (ibid, 85).

5.4.7 Ostale državne institucije

V okviru obrambnega sistema moramo izpostaviti še dve instituciji, ki pa sta po svoji funkciji bolj del sistema kriznega upravljanja. Gre za Upravo za zaščito in reševanje in Nacionalni center za krizno upravljanje (NCKU), ki deluje znotraj Direktorata za obrambne zadeve MORS. Ker so njune naloge povezane z aktivnostmi po terorističnem napadu, ne pa s preprečevanjem terorističnih aktivnosti, jih v nalogi ne bom posebej predstavljal.

Od ostalih institucij je potrebno omeniti pravosodne organe, ki sicer nimajo ključne vloge pri odkrivanju in preprečevanju terorističnih aktivnosti, je pa pomembna njihova vloga v kazenskem pregonu, ki je pomemben del boja proti terorizmu. Slovenija nima posebnega sodišča, preiskovalnih sodnikov ali tožilcev, ki bi bili specializirani za kazniva dejanja,

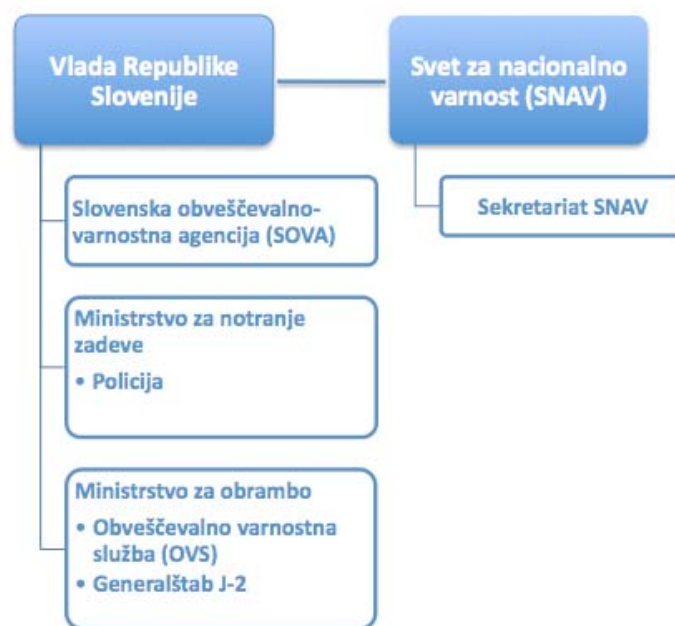
povezana s terorizmom. Na podlagi 10. člena Zakona o državnem tožilstvu (ZDT) je posebna tožilska skupina pristojna - poleg kaznivih dejanj na področju organiziranega klasičnega in gospodarskega kriminala, korupcijskih in drugih kaznivih dejanj, katerih odkrivanje in pregon zahtevata posebno organiziranost in usposobljenost - tudi za pregon terorizma.

5.5 Medresorsko sodelovanje

Podbregar ugotavlja, da je ključnega pomena v boju zoper terorizem tako v mednarodni skupnosti kot tudi v nacionalnih sistemih določitev koordinatorja za boj proti terorizmu. Ker je terorizem globalni problem, je nujno, da tak postane tudi boj proti njemu. Solistične in nekoordinirane akcije so že vnaprej obsojene na neuspeh (Podbregar v Ivanuša in Podbregar 2008, 63). Prav zato je vloga medresorskega sodelovanja oziroma koordinacije tako pomembna.

5.5.1 Vloga SNAV in SSNAV na protiterorističnem področju

Glavno vlogo pri določanju politike Republike Slovenije na nacionalnovarnostnem področju in s tem tudi na področju boja proti terorizmu ima Vlada Republike Slovenije. Poleg vlade ima pomembno vlogo še SNAV, ki je bil ustanovljen leta 1998. SNAV deluje pri vladi kot posvetovalni in usklajevalni organ za področje nacionalne varnosti. Sestavljajo ga predsednik Vlade Republike Slovenije, ki mu tudi predseduje, ministri za obrambo, notranje zadeve, zunanje zadeve, finance, pravosodje, generalni sekretar vlade in direktor Sove. Poleg teh lahko predsednik na sejo SNAV povabi tudi predsednika Republike Slovenije, predsednika državnega zbora, predsednika največje opzičijske stranke v parlamentu ter predstavnike drugih državnih organov in organizacij, če se obravnavajo vprašanja nacionalne varnosti, ki zahtevajo širšo usklajenost posameznih vprašanj. Poleg njih lahko k sodelovanju pri delu SNAV povabi tudi ministre ter druge strokovnjake s področja nacionalne varnosti (Šefic 2006, 944 in Belgian Standing Committee I 2010, 189).

Shema 5.2: Položaj SNAV v obveščevalno-varnostnem sistemu

Sekretariat SNAV (SSNAV), ki ga imenuje vlada, operativno usklajuje aktivnosti za delovanje SNAV, skrbi za usklajeno izvedbo stališč SNAV ter opravlja druge naloge za SNAV. Z ustanovitvijo sekretariata je vlada želela zagotoviti večjo učinkovitost dela SNAV predvsem pri izvajanju sprejetih stališč in hkrati bolje ter natančneje definirati stališča in predloge za vlado. Sekretariat pa zlasti zagotavlja bolj usklajeno delovanje posameznih ključnih organov, ki delujejo v okviru nacionalnovarnostnega sistema Republike Slovenije (Šefic 2006, 944). Podbregar je mnenja, da se je z začetkom delovanja sekretariata v relativno kratkem času povečala operativnost ter zagotovila ažurna izmenjava informacij na operativni ravni. Poleg tega je zagotovil boljšo koordinacijo pri izvajanju konkretnih nalog in aktivnosti, pomembnih za nacionalno varnost Republike Slovenije.¹¹

Sestava sekretariata se je v zadnjih letih, glede na potrebe in nove naloge na področju nacionalne varnosti, dograjevala in spreminjala. Po zadnjih spremembah sekretariat vodi svetovalec predsednika vlade za nacionalno varnost oziroma oseba, ki jo predsednik določi, njegov namestnik je direktor Sove, ostali člani pa so generalni direktor Policije, načelnik Generalštaba Slovenske vojske, direktor Obveščevalno-varnostne službe pri Ministrstvu za obrambo, državni sekretar na Ministrstvu za zunanje zadeve, državni

¹¹ Podbregar, Iztok. 2010. Intervju z avtorjem. Ljubljana, 29. julij.

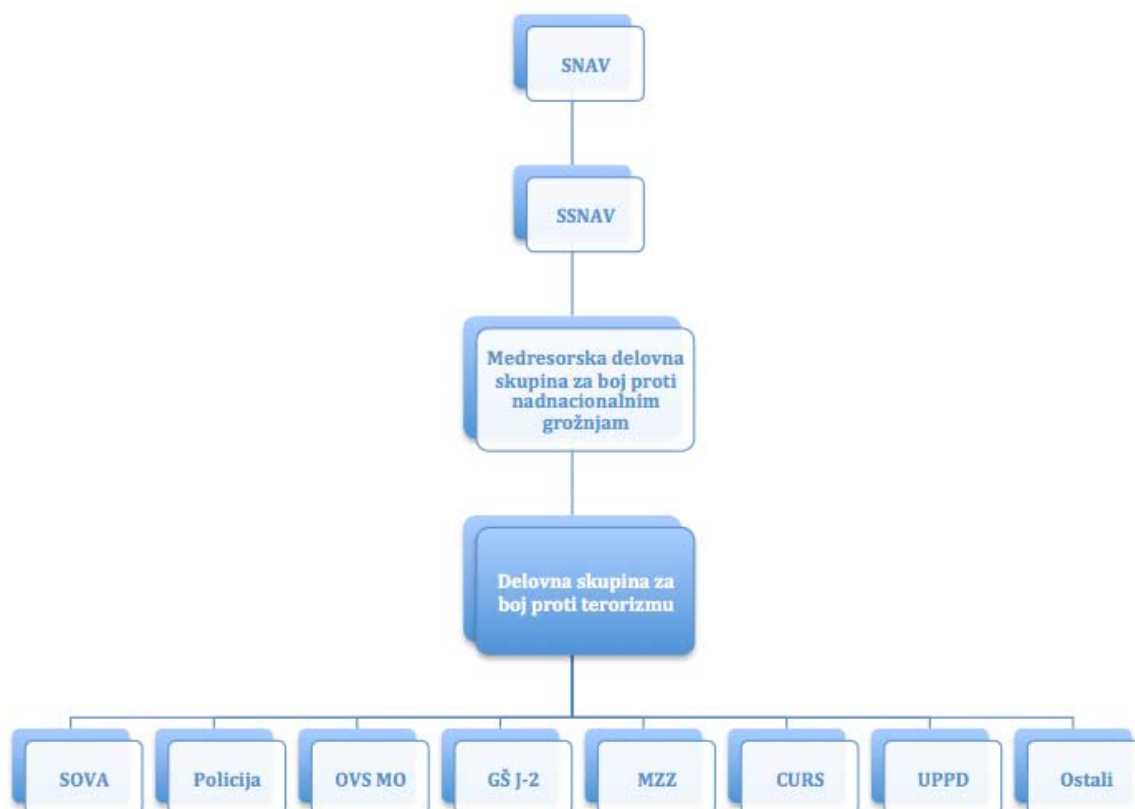
sekretar na Ministrstvu za obrambo, državni sekretar na Ministrstvu za notranje zadeve, poveljnik Štaba Republike Slovenije za civilno zaščito, direktor Službe Vlade Republike Slovenije za zakonodajo in namestnik generalnega sekretarja oziroma oseba, ki jo določi generalni sekretar vlade. Na seje sekretariata so lahko vabljeni tudi drugi strokovnjaki ali predstavniki državnih organov ali organizacij, ki izvajajo naloge na področju nacionalne varnosti. Sova ima v okviru SNAV in njegovega sekretariata v skladu z Zakonom o Slovenski obveščevalno-varnostni agenciji posebno zadolžitev ter odgovornost, da za potrebe SNAV pripravlja informacije in analize ter nudi drugo operativno-tehnično podporo (Šefic 2006, 945).

5.5.2 Medresorska delovna skupina za boj proti terorizmu

V okviru SNAV in SSNAV deluje tudi posebna Medresorska delovna skupina za boj proti nadnacionalnim grožnjam, ki se v zadnjih letih ukvarja predvsem s terorizmom. Ustanovljena je bila leta 2001, aktivneje pa deluje od leta 2004.

Preko svoje Delovne skupine za boj proti terorizmu skrbi za stalno izmenjavo informacij in koordinacijo med pristojnimi organi na operativni ravni. Delovna skupina pripravlja in usklajuje predloge ocen za SSNAV in SNAV, kateremu tudi predlaga določene ukrepe in aktivnosti. Prav tako usklajuje delo na operativni oziroma ekspertni ravni, usklajuje in pripravlja pa tudi rešitve, ki jih predlaga nacionalnemu koordinatorju za boj proti terorizmu (ibid in Belgian Standing Committee I 2010, 191).

Shema 5.3: Položaj in sestava Delovne skupine za boj proti terorizmu

Delovno skupino za boj proti terorizmu vodi predstavnik Sove, njeni člani pa so predstavniki Policije, Generalštaba Slovenske vojske, OVS MO, Ministrstva za zunanje zadeve, Urada Republike Slovenije za preprečevanje pranja denarja in Carinske uprave Republike Slovenije in občasno tudi drugih ministrstev ter organov in predstavnikov strokovne javnosti ter akademske sfere. Njen osnovni cilj je povečati interoperabilnost na področju boja proti terorizmu. Ne gre spregledati že omenjenega dejstva, da so v tej MDS angažirani tudi strokovnjaki z drugih področij in iz akademske sfere, kar lahko prinaša dodatno vrednost protiterorističnim aktivnostim (Šefic 2006, 945 in Belgian Standing Committee I 2010, 194).

Trenutna pozornost je prednostno usmerjena k hitri izmenjavi operativnih informacij in usklajevanju aktivnosti na povsem operativni ravni, pripravi različnih strokovnih ocen za posamezna ožja vprašanja in oblikovanju predlogov glede zadev, ki jih obravnava SNAV. Posebej resno se MDS ukvarja s pripravo Ocene ogroženosti Republike Slovenije z vidika terorizma, ki se redno dopolnjuje in aktualizira, namenjena pa je članom SSNAV in SNAV (Šefic 2006, 945). Enotna ocena teroristične ogroženosti se je začela pripravljati po

terorističnih napadih 11. marca 2004 v Madridu. Pred tem so Sova, OVS, SV in različne pristojne službe ministrstev za obrambo in notranje zadeve pripravljali ocene teroristične ogroženosti za posamezna področja. Obstajala je le skupna splošna ocena ogroženosti države.

Oceno ogroženosti, ki jo pripravi MDS, odobri SNAV, sprejme pa jo Vlada RS. Ocena ogroženosti je podlaga za pripravo nadaljnjih operativnih ukrepov na področju boja proti terorizmu, za implementacijo ukrepov pa je odgovoren nacionalni koordinator za boj proti terorizmu. Z oceno ogroženosti so seznanjeni Vlada Republike Slovenije, predsednik Republike Slovenije, SNAV, parlamentarna komisija za nadzor nad delom varnostnih in obveščevalnih služb in vsa pristojna ministrstva.

V dokumentu so opredeljeni in ovrednoteni vsi dejavniki, ki vplivajo na ogroženost z vidika terorizma, na njihovi podlagi pa je izdelana končna ocena in napoved spremembe tveganj. Metodologija ugotavljanja stopenj ogrožanja, ki se uporablja pri pripravi ocene, predpisuje tristopenjski model (nizka, srednja in visoka) stopnje ogroženosti, ki se ugotavlja na podlagi območja (Slovenija, sosednje države ter članice EU, Nato oziroma druge) in nevarnosti pojava (možna, verjetna, dejanska) (Belgian Standing Committee I 2010, 193).

Pomanjkljivost omenjene ocene je v tem, da gre za t. i. živi dokument, ki se vsako četrletje zgolj dopolnjuje. Bolj smiselno bi bilo, da bi se obdobjno izdelal povsem nov dokument, kjer bi bile opredeljene predvsem trenutne grožnje in napovedi trendov, poleg obdobjnih ocen pa bi se pripravila bolj podrobna letna ocena, ki bi lahko bila v obliki obstoječega dokumenta.

Delovanje medresorske skupine za boj proti terorizmu se ocenjuje kot zelo dobro, res pa je, kot ocenjujeta Podbregar in Rupnik, da Slovenija do danes ni imela nekih resnih preizkušenj, ki bi v praksi preskusile delovanje koordinacije.^{12 13}

¹² Podbregar, Iztok. 2010. Intervju z avtorjem. Ljubljana, 29. julij.

¹³ Rupnik, Andrej. 2010. Intervju z avtorjem. Ljubljana, 26. junij.

5.5.3 Nacionalni koordinator za boj proti terorizmu

Slovenija se v preteklosti ni srečevala z resnimi grožnjami ali problemi, povezanimi s terorizmom, zato koordinacija na protiterorističnem področju ni bila nikoli na resni preizkušnji. Še posebej dobro se je ocenjevala koordinacija na operativnem nivoju (SSNAV), katero je vodil direktor Sove. Prav zaradi praktičnih razlogov je vlada funkcijo nacionalnega koordinatorja dodelila direktorju Sove, ki je že opravljal funkcijo sekretarja SSNAV. S tem je, po oceni Podbregarja, dobil prednost operativni nivo pred političnim (Ivanuša in Podbregar 2008, 63). Nacionalni koordinator za boj proti terorizmu je bil imenovan s sklepom Vlade Republike Slovenije junija 2004. Že takrat se je vnela kvalificirana polemika, ali se s tem koncentrira moč na eni osebi, to je direktorju Sove. Podbregar je mnenja, da bi z družbenega vidika in vidika nadzora bilo bolje, da se takšna moč porazdeli oziroma razprši, z vidika majhnosti države, zainteresiranosti politike in javnosti ter odsotnosti prevelikih problemov pa je to bila dobra odločitev.¹⁴

Problem, povezan z imenovanjem nacionalnega koordinatorja je ta, da se takrat niso določile njegove naloge in pristojnosti, saj jih ni potreboval, glede na to, da sta bila sekretar SSNAV in nacionalni koordinator ena in ista oseba. Z aktualno vlado premierja Boruta Pahorja pa sekretar SSNAV ni več direktor Sove, ampak svetovalec predsednika vlade za nacionalno varnost. S tem nacionalni koordinator, ki je še vedno direktor Sove, nima več potrebnih orodij oziroma pooblastil.

Vsi pristojni organi, ki delujejo na področju boja proti terorizmu, naj bi nacionalnega koordinatorja redno, neposredno ali preko MDS obveščali o svojih aktivnostih na nacionalnem in mednarodnem področju, da bi tako omogočili stalno izmenjavo informacij, mnenj in stališč ter prispevali k oblikovanju skupnega nastopa predvsem v okviru multilateralnih povezav. Nacionalni koordinator je odgovoren neposredno Vladi Republike Slovenije, redno pa poroča tudi SNAV (Šefic 2006, 945).

¹⁴ Podbregar, Iztok. 2010. Intervju z avtorjem. Ljubljana, 29. julij.

6 PRIMERJAVA SLOVENSKE UREDITVE Z UREDITVAMI IZBRANIH DRŽAV

6.1 Zgodovinske izkušnje in percepcija teroristične grožnje

Vse obravnavane države, razen Slovenije, so bile v preteklih desetletjih prizadete zaradi terorističnih napadov na njihovih tleh, ki so jih izvajale domače ali tuje teroristične skupine proti domačim ali tujim tarčam. Izkušnje obravnavanih držav se razlikujejo po intenzivnosti (npr. dolžina časovnega obdobja terorističnih aktivnosti, število terorističnih napadov in žrtev) in raznolikosti (npr. oblike in metode terorističnih aktivnosti) terorističnih kampanj ter poreklu in ideološkem ozadju storilcev.

Tako je bila npr. Hrvaška sredi devetdesetih let prejšnjega stoletja prizorišče enega samega terorističnega napada na njenem ozemlju, katerega je izvedla tuja teroristična skupina, med tem ko so se ostale države, še posebej pa Nemčija in Velika Britanija, soočale z daljšimi obdobji intenzivnih terorističnih kampanj, bodisi domačih ali tujih terorističnih skupin.

Tabela 6.1: *Izkušnje s terorističnimi aktivnostmi v preteklosti*

	Domač terorizem	Tuj terorizem
Avstrija	X	X
Hrvaška		X
Nizozemska	X	X
Nemčija	X	X
Slovenija		
Velika Britanija	X	X

Zaradi raznolike sestave prebivalstva pa se je v zadnjem desetletju spremenila tudi narava in kontekst domačega terorizma. Na področju domačega terorizma se je npr. Velika Britanija že več desetletij soočala s kontinuiranimi terorističnimi aktivnostmi severnoirskih skrajnežev, v zadnjem desetletju pa je glavna domača grožnja terorizem islamskih skrajnežev, povezan z idejo globalnega džihada. Enak trend je zaznati tudi v primeru Nemčije, ki se je v sedemdesetih letih soočala z valom t. i. levičarskega, revolucionarnega terorja, ki so ga izvajali pripadniki teroristične skupine RAF oziroma Baader-Meinhof, trenutno pa največja grožnja izvira s strani islamističnega terorizma, tako domačega kot

tujega izvora. Podobno lahko trdimo tudi za Nizozemsko in Avstrijo, kjer se kot največja aktualna grožnja izpostavlja terorizem povezan z domačimi in tujimi islamističnimi skrajneži. Slovenija in Hrvaška, ki se v zadnjem desetletju nista soočali s konkretnimi terorističnimi grožnjami ali aktivnostmi na njenem ozemlju, največjo grožnjo dojemata terorizem tujega izvora.

Tabela 6.2: Percepcija virov teroristične grožnje

	Domač terorizem	Tuj terorizem
Avstrija	X	X
Hrvaška		X
Nizozemska	X	X
Nemčija	X	X
Slovenija		X
Velika Britanija	X	X

6.2 Protiteroristična politika

Protiteroristično politiko razumemo kot kompleksno celoto ukrepov, aktivnosti in orodij, ki so ustvarjena za preprečevanje priprav ali izvrševanja terorističnih dejanj. V najširšem smislu obsega številne druge politike in zahteva odziv vseh državnih organov in ne le organov pregona, mejnega nadzora ter zunanje in obrambne politike. Protiteroristična politika se stalno razvija in dopolnjuje tako na nacionalnem kot mednarodnem nivoju. Zaželeno je, da pri tem ne gre zgolj za trenutno prilagajanje aktualni grožnji, ampak, da upošteva vse možne scenarije in potencialne oblike groženj.

Leta 2004 sprejet Akcijski načrt boja proti terorizmu, ki je določil glavne smernice boja proti terorizmu (npr. zmanjšanje dostopa teroristov do finančnih sredstev, povečanje policijskih zmogljivosti za boj proti terorizmu, zaščita mednarodnih transportnih poti in meja, izboljšanje sposobnosti članic za odziv na napad ipd.), ima pomemben vpliv na protiteroristične politike njenih članic in nenazadnje tudi kandidatka za članstvo. EU je tudi oblikovala funkcijo protiterorističnega koordinatorja in od članic zahtevala, da na nacionalnih nivojih najdejo ali oblikujejo položaje nadnacionalnih protiterorističnih koordinatorjev, ki bi koordinirali protiteroristične aktivnosti na nacionalnih nivojih.

Protiteroristične politike v obravnavanih državah se dotikajo različnih polj, kot so preprečevanje radikalizacije in novačenja, boj proti financiranju terorizma, ukrepi povezani z azilno politiko in migracijami, posebnimi metodami in sredstvi organov pregona in obveščevalno-varnostnih služb, institucionalnimi spremembami nacionalno-varnostnih sistemov (uvajanje koordinacijskih teles), mednarodnim sodelovanjem in izmenjavo podatkov, zaščito kritične infrastrukture in kriznim upravljanjem. Med seboj se razlikujejo predvsem po tem, katere teme oziroma polja so bolj ali manj izpostavljena, na kar pa vplivajo različni dejavniki, kot so predhodne izkušnje s terorističnimi aktivnostmi, ocena grožnje teroristične ogroženosti in nenazadnje tudi administrativna ureditev posamezne države. Vse države so v zadnjem desetletju zaostrole represivne ukrepe, ki se kažejo v novih sistemih kaznovanja oziroma spremenjeni kazenski politiki na področju kaznivih dejanj povezanih s terorizmom in radikalizacijo, v razširitvi preiskovalnih metod ter pristojnosti organov pregona in obveščevalno-varnostnih služb. Čeprav se protiteroristične politike posameznih držav med seboj razlikujejo, za vse velja, da njihova protiteroristična politika temelji na ukrepih in aktivnostih organov pregona in obveščevalno-varnostnih služb.

Avstrijska protiteroristična politike temelji na spoštovanju človekovih pravic, učinkovitih organih pregona, koordinaciji protiterorističnih ukrepov, aktivnemu mednarodnemu sodelovanju, preventivnim aktivnostim za zaščito civilistov in kritične infrastrukture, vključno s preprečevanjem financiranja terorizma ter spodbujanjem medkulturnega dialoga, s katerim poskušajo preprečevati radikalizacijo.

Hrvaška protiteroristična politika zagovarja intenzivno mednarodno sodelovanje in t. i. integralni pristop k preprečevanju in zatiranju terorizma. Velik pomen se namenja preventivnim aktivnostim za preprečevanje terorizma, ki vključujejo ukrepe na različnih področjih (npr. preprečevanje radikalizacije in spodbujanja k terorizmu, onemogočanje finančne ali drugačne podpore, zaščita kritične infrastrukture ipd.).

Nemška protiteroristična politika daje velik poudarek učinkovitemu kazenskemu pregonu in uspešnemu preprečevanju terorističnih aktivnosti. Njena protiteroristična politika se zavzema za uničenje terorističnih struktur, preprečevanje razvoja terorizma (tudi s preprečevanjem radikalizacije in z imigracijskimi ukrepi), povečevanje mednarodnega

sodelovanja in izmenjave podatkov, zaščito ljudi in kritične infrastrukture ter odpravljanje vzrokov terorizma.

Nizozemska protiteroristična politika daje velik pomen nacionalnim in mednarodnim aktivnostim na področju boja proti terorizmu ter zagovarja širok pristop k zoperstavljanju terorizmu, v okviru katerega se poskuša soočiti tudi z njegovimi vzroki.

Velika Britanija v svoji protiteroristični politiki daje velik pomen mednarodnemu sodelovanju in ukrepom na različnih področjih, katerih cilj je zmanjšati grožnjo terorizma oziroma preprečiti teroristične aktivnosti. Glavni cilji njene protiteroristične politike so tako preprečevanje terorističnih napadov, preprečevanje radikalizacije in podpore terorističnim aktivnostim, zaščita ljudi in kritične infrastrukture in ukrepi za zmanjšanje posledic terorističnih napadov. Pri tem je velik pomen namenjen koordiniranim aktivnostim organom, ki se na različnih področjih ukvarjajo s protiterorističnimi aktivnostmi.

Pristopi nekaterih držav k boju proti terorizmu so posledica več desetletnih izkušenj z aktivnostmi domačih (in tujih) terorističnih skupin, kot so npr. IRA v Veliki Britaniji ali RAF v Nemčiji. Večina obravnavanih držav je investirala v študije fenomena radikalizacije mladih muslimanov in vloge interneta. Tu še posebej izstopata Velika Britanija in Nizozemska, ki si prizadevata preprečiti radikalizacijo že v začetni fazi.

Vse obravnavane države dajejo velik poudarek boju proti terorizmu na nacionalni in mednarodni ravni. Poleg zavedanja potrebe po mednarodnem sodelovanju se vse države zavedajo nujnosti vseobsegajočega oziroma širokega (tudi integralnega) pristopa k fenomenu, še posebej pa odpravi vzrokov za terorizem oziroma pravočasnemu odkrivanju določenih vzorcev, trendov in aktivnosti, ki bi lahko na dolgi rok prerasli v nasilje. Vse države terorizem obravnavajo kot eno izmed kaznivih dejanj, zato se proti njemu borijo na podlagi kazenske ali posebne zakonodaje, nosilci aktivnosti pa so praviloma organi pregona in obveščevalno-varnostne službe.

Države kot so Velika Britanija, Nemčija in Nizozemska (deloma lahko sem prištejemo še Avstrijo), se veliko posvečajo študiju in preprečevanju fenomena radikalizacije mladih muslimanskih vernikov in še posebej vloge, ki jo v tem procesu ima internet (radikalizacija

in samoradikalizacija preko spleta).

Tabela 6.3: Poudarki protiteroristične politike

	Radikalizacija in novačenje	Financiranje terorizma	Azilna politika in migracije	Pooblastila organov pregona in OVS	Zaščita kritične infrastrukture	Mednarodno sodelovanje	Koordinacija
Avstrija	X	X		X	X	X	
Hrvaška	X	X			X	X	
Nizozemska	X	X	X	X	X	X	X
Nemčija	X	X	X	X	X	X	X
Slovenija		X			X	X	
Velika Britanija	X	X	X	X	X	X	X

Kljub navedenemu je težko povezati pretekle izkušnje s trenutno percepcijo ogroženosti in ali so bile pretekle izkušnje temelj trenutnih protiterorističnih ukrepov ali pa gre za povsem novo usmeritev. Obstaja možnost, da so se pretekle izkušnje povsem ignorirale pri razvoju novih protiterorističnih politik.

Prva prioriteta v njihovih protiterorističnih aktivnostih je boj proti terorizmu islamskih skrajnežev, ostale vrste terorizma oziroma nasilja, povezanega z ekstremizmi (npr. neonacisti, anarhisti ipd.) pa so podrejene. Spet pa se intenzivnost soočanja z ostalimi vrstami terorizma razlikuje od države do države, kar je predvsem pogojeno z grožnjo, ki jo ta predstavlja.

Kot kaže primer Hrvaške, ki je deloma primerljiv s Slovenijo, je sprejemanje doktrinarnih dokumentov in nenazadnje tudi njihova operacionalizacija lahko zelo problematična, če se k sami redefiniciji nacionalno-varnostnega sistema oziroma formiranju protiterorističnega sistema pristopa “od zgoraj” (politične odločitve na podlagi zunanjih pritiskov) in ne “od spodaj” (strokovno utemeljene spremembe nacionalno-varnostnega sistema, ki so ciljno usmerjene in imajo jasno sliko razmerij med že obstoječimi državnimi akterji in morebitnimi (koordinacijskimi) telesi, ki bodo formirana zaradi nove ureditve).

6.3 Protiteroristična zakonodaja

Protiteroristična zakonodaja predstavlja presek zakonodajnih aktivnosti, ki jih sestavljajo spremembe ali dopolnitve imigracijskih zakonov, policijskih zakonov, zakonov o obveščevalnih in varnostnih službah, telekomunikacijskih zakonov, splošnih kazenskih in proceduralnih zakonov, ekonomskih zakonov ipd., kot tudi zakonodaje, ki uvaja posebna pooblastila za nadziranje aktivnosti na občutljivih področjih. Tak tip zakonodaje posega v civilno družbo na način, ki svobodo in nenadzorovan prostor razume kot potencialno tveganje, potrebno nadzora. Imigracija, azilna politika, religiozne organizacije in politična gibanja, etnične manjšine, tuji državljani in transnacionalne skupnosti itd., ki so povezane z varnostnimi tveganji, so tako cilji nadzora (Albrecht 2006).

Na prvi pogled lahko zaključimo, da je uporaba pravnih instrumentov za boj proti terorizmu v obravnavanih državah več ali manj enaka. V vseh obravnavanih državah so teroristične aktivnosti opredeljene kot kazniva dejanja, kar je deloma posledica mednarodnih sporazumov (npr. protiterorističnih konvencij in resolucij), ki so implementirani v nacionalnih zakonodajah.

Vsem je enaka pozornost, ki jo namenjajo boju proti financiranju terorizma, kar je posledica resolucije 1373 VS OZN in njene implementacije v nacionalno zakonodajo. Po sprejetju resolucije je bila objavljena lista oseb in organizacij, povezanih s terorizmom, katerih premoženje mora biti zamrznjeno in s katerimi ni dovoljeno opravljati finančnih transakcij. Boj proti financiranju terorizma je vodil do opredelitve novih kaznivih dejanj in oblikovanja specialnih teles, ki se ukvarjajo s preprečevanjem financiranja terorizma oziroma pranja denarja.

Kljub mnogim podobnostim v boju proti terorizmu pa se države med seboj v nekaterih področjih razlikujejo. Najbolj izstopa Velika Britanija s svojimi "administrativnimi ukrepi", ki drugače od ureditev ostalih držav med drugim omogočajo pridržanje osumljencev za daljša časovna obdobja, brez obrazložitve, zakaj so pridržani. Zanimivo pa je, da čeprav se Velika Britanija že desetletja sooča z domačim terorizmom, je bila večina obstoječih protiterorističnih ukrepov razvita v obdobju po terorističnih napadih 11. septembra 2001 v ZDA.

V sklepu lahko povzamemo, da v vseh državah obstaja zakonodaja, ki ureja boj proti terorizmu, med njimi pa obstajajo določene razlike. Države, ki so se v preteklosti že soočale s terorističnimi grožnjami oziroma so še vedno ogrožene zaradi terorističnih aktivnosti, imajo sprejete posebne zakone ali celo sklope zakonov, ki urejajo vse aspekte boja proti terorizmu (npr. Velika Britanija, Nemčija in Nizozemska). V Avstriji, ki sicer ima omejene izkušnje s terorizmom, ter Hrvaški in Sloveniji, ki ju terorizem ni nikoli posebej ogrožal, boj proti terorizmu temelji na kazenskem zakoniku, ki vsebuje tudi novo opredeljena kazniva dejanja terorizma oziroma povezana z njim (npr. radikalizacija, logistična in finančna podpora, spodbujanje terorizma, odhodi na teroristična urjenja ipd.).

Tabela 6.4: Pravni instrumenti za boj proti terorizmu

	Sprejeta posebna zakonodaja	Dopolnitev kazenskega zakonika
Avstrija		X
Hrvaška		X
Nizozemska	X	
Nemčija	X	
Slovenija		X
Velika Britanija	X	

6.4 Nosilci protiterorističnih aktivnosti

V vseh obravnavanih državah so za glavnino operativnih nalog boja proti terorizmu zadolžene obveščevalno-varnostne službe in organi pregona, oziroma v njihovem okviru oblikovani posebni policijski oddelki ali skupine ter specializirane institucije, ki se ukvarjajo s točno določenimi vidiki boja proti terorizmu (npr. preprečevanje financiranja terorizma).

Glavni nosilec protiterorističnih aktivnosti v Avstriji je varnostno-obveščevalna služba BVT. Kot nosilci protiterorističnih aktivnosti na Hrvaškem so sicer opredeljeni številni državni organi, dejansko pa večino nalog v povezavi s preprečevanjem terorizma opravita policija in SOA. Podobno velja tudi za Nemčijo, kjer večino protiterorističnih aktivnosti opravijo organi pregona (poudarek na kriminalistični policiji) in obveščevalno-varnostne

strukture (nosilec varnostno-obveščevalna služba BfV). Zaradi nemške administrativne ureditve so v te, poleg zveznih organov, vključen tudi organi na nivoju dežel (npr. deželni uradi BKA in BfV). Prav zaradi velikega števila različnih organov, ki delujejo tako na zvezni kot lokalni ravni, je za njihovo učinkovitost potrebna tudi ustrezna koordinacija in sodelovanje. Tudi Nizozemskem je v protiteroristične aktivnosti vpletenih skoraj 20 različnih organizacij, vendar pa je največ aktivnosti zaupanih policiji in obveščevalno-varnostni službi AIVD. Glavni nosilec protiterorističnih aktivnosti v Veliki Britaniji so Ministrstvo za notranje zadeve, varnostno-obveščevalna služba SS/MI5, ki je organizacijsko umeščena pod notranje ministrstvo, obveščevalna služba SIS/MI6, ki deluje v okviru ministrstva za zunanje zadeve in se med drugim ukvarja tudi z zbiranjem podatkov za preprečevanje terorističnih aktivnosti proti britanskim interesom po svetu.

Zanimivo je, da je na podlagi javno dostopnih podatkov moč ugotoviti, da se je v vseh obravnavanih državah (če izvzamemo Slovenijo) v zadnjem desetletju občutno povečalo število zaposlenih v obveščevalno-varnostnih strukturah (npr. v primeru nizozemske AIVD ali britanske BSS je šlo kar za 100 odstotno, v primeru nemške BfV pa za približno 22 odstotno povečanje števila zaposlenih). Podobno velja tudi za proračunska sredstva, ki so bila namenjena njihovim aktivnostim. Glavni razlog za povečanje števila zaposlenih in proračunskih sredstev so njihove aktivnosti in naloge na področju boja zoper terorizem. Slovenija ni sledila tem trendom. Vzroke za to je moč najti tudi v sami percepciji teroristične grožnje, ki je ocenjena kot nizka.

6.5 Koordiniranje protiterorističnih aktivnosti

Za razliko od držav, ki imajo več desetletno tradicijo boja proti terorizmu in so svoje ureditve prilagodili čimbolj uspešnemu preprečevanju terorističnih aktivnosti, pa se v državah, ki nimajo pravih izkušenj s terorističnimi aktivnostih na svojih tleh oziroma so se s tem fenomenom srečali šele v zadnjem obdobju, je moč zaznati več dejavnikov, ki onemogočajo učinkovito izvajanje koordinacije protiterorističnih aktivnosti. Največkrat gre za težave povezane z operativno koordinacijo, izmenjavo podatkov, neustrezno zakonodajo, rivalstvom med posameznimi ministrstvi ali organi ipd.

V Avstriji ne obstaja medresorsko koordinacijsko telo, ki bi se ukvarjalo s koordiniranjem protiterorističnih aktivnosti, ampak je za operativno koordinacijo protiterorističnih aktivnosti zadolžen direktor BVT.

Hrvaška strategija za preprečevanje in zatiranje terorizma je sicer predvidela ustanovitev Sveta za preprečevanje in zatiranje terorizma, ki bi skrbel za koordinacijo državnih organov na protiterorističnem področju, vendar pa ta še do danes ni bil ustanovljen. Trenutno neke vrste koordinacijo predstavlja medresorska delovna skupina za zatiranje terorizma oziroma Svet za nacionalno varnost.

Nemške oblasti so leta 2004 ustanovile Skupni center za boj proti terorizmu (GTAZ), katerega cilj je hitra izmenjava informacij in zagotavljanje analiz groženj, na podlagi katerih se lahko sprejemajo določeni operativni ukrepi. GTAZ tako skrbi za analitično in operativno koordinacijo protiterorističnih aktivnosti državnih organov. Dodatno je bil leta 2007 ustanovljen Skupni internetni center (GIZ), ki zagotavlja podporo aktivnostim GTAZ na internetu. Za bolj učinkovito zoperstavljanje terorizmu pa je bila ustanovljena še skupna protiteroristična baza podatkov (Antiterrordatei).

Nizozemska je po terorističnih napadih 11. marca 2004 v Madridu poskušala z ustanovitvijo posebnega koordinacijskega organa, Urada nacionalnega koordinatorja za protiterorizem (NCTb), izboljšati upravljanje in koordinacijo aktivnosti vseh državnih organov, katerim je zaupan boj proti terorizmu. NCTb je odgovoren za osrednjo koordinacijo protiterorističnih aktivnosti med različnimi subjekti, ki so vključeni v protiteroristične aktivnosti. NCTb zbira in analizira informacije iz različnih virov, zadolžen je za pripravo protiteroristične politike, koordinacijo aktivnosti na sistemski ravni in ob posameznih incidentih (krizno upravljanje) ipd.

Za koordinacijo protiterorističnih aktivnosti v Veliki Britaniji je zadolženo notranje ministrstvo. Po terorističnih napadih 11. septembra 2001 v ZDA in 13. marca 2004 v Madridu pa je bil ustanovljen še poseben koordinacijski organ Skupni analitični center za protiterorizem (JTAC), ki predstavlja glavni organ za analitično spremljanje mednarodnega terorizma in pripravo varnostnih ocen.

Slovenija ni ustanovila posebno koordinacijsko telo za področje protiterorizma. Prav tako v Sloveniji ne obstaja prava operativna ali analitična koordinacije, razen aktivnosti v okviru medresorske delovne skupine za terorizem.

Tabela 6.5: Obstoj posebnih koordinacijskih teles

	Koordinacijska telesa
Avstrija	
Hrvaška	
Nizozemska	X
Nemčija	X
Slovenija	
Velika Britanija	X

Tabela 6.6: Oblike koordinacije protiterorističnih aktivnosti

	Operativna koordinacija	Analitična koordinacija
Avstrija		
Hrvaška		
Nizozemska	X	X
Nemčija	X	X
Slovenija		
Velika Britanija	X	X

7 VERIFIKACIJA HIPOTEZ IN SKLEP

7.1 Verifikacija hipotez

Na podlagi primerjalne analize lahko potrdimo prvo hipotezo, da države, ki so se v preteklosti že soočale s teroristično grožnjo, imajo razvite sisteme boja zoper terorizem. To velja še posebej za primera Velike Britanije in Nemčije, ki imata že več desetletne izkušnje s protiterorističnimi aktivnostmi. V obeh državah so v preteklosti sprejeli vrsto pravnih, sistemskih in operativno-taktičnih ukrepov, zato njuna nacionalno-varnostna sistema oziroma protiteroristični ureditvi po 11. septembru 2001 nista doživela večjih sprememb, ampak je šlo zgolj za spremembe v smislu izboljšanja izrabe obstoječega sistema in boljše koordinacije med posameznimi akterji na področju boja proti terorizmu.

Ostale obravnavane države so po terorističnih napadih 11. septembra 2001 sprejele vrsto pravnih in organizacijskih ukrepov, da bi zagotovile temelje za učinkovit odziv na dejanske in potencialne grožnje. Kot tak primer bi posebej izpostavil Nizozemsko, ki je na podlagi ugotovljenih pomanjkljivosti v upravljanju in koordinaciji protiterorističnih aktivnosti, v začetku leta 2005 ustanovila posebno koordinacijsko telo (NCTb). Ukrepi v ostalih državah (Avstrija, Hrvaška in Slovenija) so bili povezani prej z zahtevami mednarodne skupnosti (npr. Okvirni sklep Sveta Evropske unije o boju proti terorizmu, Konvencija Sveta Evrope o preprečevanju terorizma, Akcijski načrt EU o boju proti terorizmu idr.), kot pa dejanskimi potrebami. V povezavi s slednjim lahko glede drugega dela hipoteze, ki govori, da so za bolj učinkovito in uspešno zoperstavljanje terorizmu sprejele posebne ukrepe in zakonodajo oziroma so jo prilagodile, dodamo, da so tako ravnale vse obravnavane države, ki so ravnale v skladu z resolucijami OZN in priporočili SE.

Drugo hipotezo, ki izpostavlja varnostne sile (policija) in obveščevalno-varnostne službe kot glavne nosilce boja zoper terorizem, smo prav tako v celoti potrdili. V vseh izbranih državah je terorizem obravnavan kot kaznivo dejanje, zato se za boj proti njemu v prvi vrsti uporabljajo organi pregona in pa civilne obveščevalno-varnostne službe. To velja tudi za Slovenijo, kjer je glavnina operativnih nalog, povezanih s pregonom ali preprečevanjem terorističnih aktivnosti, zaupana policiji in civilni obveščevalno-varnostni službi. Ob tem je potrebno ponovno izpostaviti koordinacijo aktivnosti posameznih subjektov in izmenjavo

njihovih podatkov kot glavna pogoja za uspešno zoperstavljanje terorizmu. Vloga oboroženih sil v boju proti terorizmu je minimizirana na potencialno uporabo specializiranih enot v primeru terorističnih napadov, predvsem pa za zaščito pripadnikov oboroženih sil, delujočih na kriznih žariščih. V primeru Slovenije se ob tem kaže paradoks, povezan z nesorazmernim razvojem določenih subjektov nacionalnovarnostnega sistema, ko nekateri avtorji (npr. Čaleta) zagovarjajo redefinicijo vlog institucij oziroma predlagajo večjo vlogo oboroženih sil v boju proti terorizmu. Kot izgovor za to se navaja boljša tehnična opremljenost in nenazadnje tudi materialna podpora drugim institucijam (npr. posoja vojaških neprebojnih jopičev policiji), ki se ukvarjajo z notranjo varnostjo države in s tem s protiterorističnimi aktivnostmi.

Tretjo hipotezo lahko potrdimo le delno. Dejstvo je, da slovenski sistem zoperstavljanja terorizmu temelji na obstoječem nacionalnovarnostnem sistemu (ne gre za posebej oblikovan sistem, ki bi bil namenjen izključno boju oziroma preprečevanju terorizma). Rupnik trdi, da v Sloveniji ne moremo govoriti o formaliziranem delovanju nacionalnovarnostnega sistema v primeru terorističnega napada, razen post-festum aktivnosti, ki jih predvideva Državni načrt zaščite in reševanja ob uporabi orožij ali sredstev za množično uničevanje v teroristične namene oziroma terorističnem napadu s klasičnimi sredstvi. Po Rupniku t. i. protiteroristični sistem obstaja zgolj na papirju.¹⁵ Prav tako se v strokovnih krogih in med poznavalci delijo mnenja glede njegove ustreznosti in učinkovitosti. Večina je mnenja, da je trenutna ureditev glede na stopnjo ogroženosti države s strani mednarodnega terorizma, razpoložljive kadrovske, materialne in finančne resurse ipd., ustrezna. Kljub temu pa se večina tudi strinja (npr. Podbregar, Rupnik idr.), da obstoječ sistem še ni bil preizkušen v praksi in da ga je nujno potrebno nadgraditi (poudarek na formaliziranju postopkov, pristojnosti, predvsem pa sodelovanju med različnimi akterji).

7.2 Sklep

Ker Slovenije mednarodni terorizem ne ogroža neposredno, vlada tako v politiki kot v javnosti zmotno prepričanje, da ta trenutno ne predstavlja grožnje slovenski nacionalni varnosti in je tudi v prihodnje ne bo. Zaradi tega sta interes in posluh vladajočih političnih

¹⁵ Rupnik, Andrej. 2010. Intervju z avtorjem. Ljubljana, 26. junij.

struktur za protiteroristične aktivnosti zelo majhna. Dejstvo je, da je terorizem nepredvidljiv fenomen, ki lahko hitro kaznuje tako misleče države. Za ponazoritev vzemimo primer možnega scenarija terorističnega napada v Ljubljani, kjer bi tarča teroristov lahko bilo katero izmed bolj izpostavljenih veleposlaništev držav, ki so na tarči islamskih skrajnežev (npr. ZDA, Rusija, Nemčija, Francija, Velika Britanija ipd.). Morebitna teroristična celica iz Milana, Italija, lahko kombi ali osebni avtomobil, napolnjen z eksplozivom, brez težav v nekaj urah pripelje do zelene tarče v Ljubljani in izvede napad. Po terorističnem napadu so vsakršne reforme nacionalnovarnostnih sistemov ter uvajanje strožjih varnostnih ukrepov (npr. uporaba SV za varovanje izpostavljenih objektov) in novih protiterorističnih ukrepov v obliki večjih pooblastil organov pregona in obveščevalno-varnostnih služb, prepozni. Sistem, ki teroristične grožnje in aktivnosti pravočasno prepozna, oceni ter sprejme ustrezne ukrepe, s katerimi se preprečijo teroristični napadi, je potrebno razvijati že sedaj in skrbeti za njegov nadaljnji razvoj. S tem so povezana vlaganja v infrastrukturo (tehnična in druga materialna sredstva) in ljudi (dodatna izobraževanja, ustrezna kadrovska politika ipd.), ki predstavljajo prvo črto boja proti terorizmu.

Glede na trenutno ogroženost Republike Slovenije, ki je ocenjena kot nizka, so obstoječi protiteroristični mehanizmi zadostni, kar pa ne pomeni, da jih ni mogoče izboljšati. Tu mnogi strokovnjaki upajo na ustrezne korekcije oziroma dopolnitve obstoječega stanja, ki bi jih lahko prinesla v ReSNV napovedana Nacionalna strategija za boj proti terorizmu in njen izvedbeni Akcijski načrt zaščite pred terorizmom, kjer bi se med drugim natančno opredelile pristojnosti, naloge idr.

V Sloveniji potrebujemo sistem, ki se lahko pravočasno in ustrezno odzove na nove grožnje. Da bi to dosegli, bi morali v prvi vrsti racionalizirati obstoječi sistem in natančneje opredeliti razmerja, pristojnosti in naloge državnih organov in služb, ki se ukvarjajo s protiterorističnimi aktivnostmi. Vsekakor bi bilo potrebno predvsem bolj racionalno izrabiti obstoječe kadrovske, finančne in infrastrukturne vire, saj se določene naloge Policije, Sove in OVS prekrivajo oziroma podvajajo, kar pa (lahko) vodi tudi v nepotrebno tekmovanje med omenjenimi organi. S tem je povezana nujna reforma obveščevalno-varnostnega ali pa kar celotnega nacionalnovarnostnega sistema, ki bi posledično prinesla večjo učinkovitost in zagotovila sinergijo med posameznimi akterji.

Druga možnost bi lahko bila ustanovitev neke vrste majhnega stalnega telesa, ki ga sestavljajo visoki predstavniki državnih institucij, ki se ukvarjajo z bojem zoper terorizem in nudijo podporo pri operativni koordinaciji. Podbregar zagovarja, da bi takšne osebe morale izhajati iz ožjega kroga blizu ministrov oziroma predstojnikov organov. Tako telo bi bilo podrejeno predsedniku vlade, svetovalcu za nacionalno varnost ali pa protiterorističnemu koordinatorju.¹⁶

Tretja možnost, ki jo zagovarjam sam, pa je oblikovanje stalne (ali pa vsaj ad-hoc) analitične protiteroristične celice, ki bi na enem mestu zbirala in analizirala informacije vseh akterjev, ki se ukvarjajo z bojem proti terorizmu v Sloveniji ter koordinirala njihove aktivnosti. Trenutno glavnino (obveščevalnih) podatkov v zvezi s terorizmom zbirajo Sova, Policija in OVS, s to tematiko pa se ukvarjajo tudi drugi državni organi in ministrstva, zato bi celico sestavljali delegirani strokovnjaki (analitiki) glavnih institucij, ki se v Sloveniji ukvarjajo z bojem zoper terorizem (Sova, Policija, OVS in po potrebi še drugi). Celica bi skrbela za strokovno podporo nacionalnemu protiterorističnemu koordinatorju, medresorski delovni skupini za boj proti terorizmu in nenazadnje tudi SNAV-u in SSNAV-u, prav tako pa bi ena od njenih glavnih nalog bila oblikovanje in dopolnjevanje ocene teroristične ogroženosti Slovenije. Protiteroristična celica bi tako nadomestila oziroma opravljala tudi naloge, ki se trenutno izvajajo v okviru delovne skupine za boj proti terorizmu. Za bolj učinkovito delo takšnega organa bi bilo smotrno uvesti tudi skupno protiteroristično bazo, kamor se bi stekali relevantni podatki državnih institucij o osebah ali skupinah, ki so povezane z ekstremizmom ali terorizmom, njihovih metodah, aktivnostih, financiranju ipd. Argumenti proti ustanovitvi novega organa bi lahko bili kopičenje nove administracije in pa finančni stroški, povezani s tem.

Čeprav se je v post 11. septembrskem svetu razširila ideja o uporabi oboroženih sil za protiteroristične aktivnosti in se jim za to dodeljujejo nova pooblastila, je potrebno opozoriti, da v boju proti terorizmu večji del aktivnosti opravijo organi pregona ter civilne varnostne in obveščevalne službe. Njihova vloga v boju proti terorizmu je pomembna zaradi specifičnosti delovanja terorističnih skupin (konspirativnost, visoka stopnja mobilnosti, izurjenost, posebna tehnična znanja). Obveščevalne službe, ki so del širšega sistema zagotavljanja nacionalne varnosti, imajo pomembno vlogo, še posebej v t. i. preventivni fazi organizacijskih in logističnih priprav na izvedbo terorističnega dejanja ter

¹⁶ Podbregar, Iztok. 2010. Intervju z avtorjem. Ljubljana, 29. junij.

preprečevanje terorističnih dejanj. Zaradi navedenega bi bilo potrebno zagotoviti pogoje za njihovo uspešno delovanje; v primeru Slovenije zagotoviti sredstva in ustrezne kadre.

Predvsem pa je v boju proti terorizmu ključna komponenta mednarodno sodelovanje, ki je vse bolj izrazito tudi na področju dela obveščevalnih služb. Sodelovanje se je okrepilo in se zaradi specifičnih potreb in kompleksnosti usmerilo tudi na različne varnostne, vojaške in ekonomske subjekte (npr. z zvezo Nato, nacionalnimi policijami in mednarodnimi policijskimi institucijami, bankami itd.). Prav večja vključenost tudi drugih inštitucij je v marsičem pripomogla k še učinkovitejšemu preprečevanju dejavnosti terorističnih organizacij (Šefic 2006).

Učinkovito medresorsko sodelovanje vseh subjektov nacionalnovarnostnega sistema, usmerjeno k skupnim ciljem, ter medsebojno dopolnjevanje pri izvajanju ključnih nalog na področju boja proti terorizmu lahko prineseta pričakovane rezultate in pomenita najboljše zagotovilo za preprečevanje tveganj ter nastanka pogojev za teroristične aktivnosti. Hkrati mora potekati intenzivno sodelovanje vseh subjektov tudi na mednarodnem področju, na bilateralni in multilateralni ravni. Na obeh področjih v Republiki Sloveniji dosegamo dobre rezultate, ki jih velja v naslednjem obdobju nadgrajevati v smeri še tesnejšega medresorskega sodelovanja in skupnega ter usklajenega nastopa tudi na mednarodnem področju. V delo ministrstev, vladnih agencij in služb ter drugih državnih organov pa je treba v še večji meri pritegniti tudi posamezne strokovne inštitucije, univerze in posamezne strokovnjake z različnih družboslovnih, organizacijskih in naravoslovnih ved (multidisciplinaren pristop k boju proti terorizmu), ki bodo s svojim znanstvenim in strokovnim prispevkom v boj proti terorizmu vnesli nova znanja, razvili boljše in učinkovitejše rešitve ter oblikovali spoznanja, na podlagi katerih bodo pristojne državne inštitucije lahko bolje in učinkoviteje delovale v okviru svojih zakonskih pristojnosti.

8 LITERATURA

1. Anderson, Sean K. in Stephen Sloan. 2009. *Historical Dictionary of Terrorism*. Lanham, Maryland: The Scarecrow Press.
2. Albrecht, Hans-Jörg. 2006. *Counterterrorism Policies in Germany*. Freiburg: Max-Planck-Institut für ausländisches und internationales Strafrecht. Dostopno preko: http://www.mpicc.de/shared/data/pdf/fa_38_albrecht10_06.pdf (10. december 2009).
3. Aldis, Anne in Graeme P. Herd, ur. 2007. *The Ideological War on Terror: Worldwide Strategies for Counter-Terrorism*. New York: Routledge.
4. Algemene Inlichtingen-en Veiligheidsdienst. Dostopno preko: www.aivd.nl (13. maj 2010).
5. Antoliš, Krunoslav. 2009. *Nacionalna strategija za prevenciju i suzbijanje terorizma*. Policija i sigurnost 18 (1): 150-152. Dostopno preko: www.mup.hr/UserDocsImages/PA/onkd/.../kantolis_nacionalna.pdf (20. september 2010).
6. Anžič, Andrej. 2002. *Mednarodni terorizem - varnostni izziv in dileme*. Teorija in praksa 39 (3): 454-466.
7. Belgian Standing Committee I, ur. 2010. *Slovenia – The Counter-Terrorism Working Group (CTWG) of the Interdepartmental Work Group for Fight Against Transnational Threats (IWG) v Fusion Centres Throughout Europe: All-Source Threat Assessments in the Fight Against Terrorism, 187-197*. Brussels: Intersentia.
8. Bensahel, Nora. 2006. *A Coalition of Coalitions: International Cooperation Against Terrorism*. Studies in Conflict and Terrorism 29 (1): 36.
9. Berkowitz, Bruce D. in Goodman Allan E. 2000. *Best Truth: Intelligence in the Information Age*. Yale: Yale University Press.
10. Bianchi, Andrea in Yasmin Naqvi, ur. 2004. *Enforcing International Law Norms Against Terrorism*. Oxford: Hart Publishing.
11. Bundesamt für Verfassungsschutz. Dostopno preko: www.verfassungsschutz.de (2. avgust 2010).
12. Bundeskriminalamt. Dostopno preko: www.bka.de (2. avgust 2010).
13. Bundesministerium für Inneres. Dostopno preko: www.bmi.gv.at (2. avgust 2010).
14. Bundesnachrichtendienst. Dostopno preko: www.bundesnachrichtendienst.de (2. avgust 2010).

15. Chaliand, Gérard in Arnaud Blind, ur. 2007. *The History of Terrorism: From Antiquity to al Qaeda*. Berkeley: University of California Press.
16. Coady, C.A.J. 2008. *Morality and Political Violence*. Cambridge: Cambridge University Press.
17. Council of Europe Committee of Experts on Terrorism (CODEXTER). 2009. Profiles on Counter-Terrorism Capacity: Croatia. Dostopno preko: http://www.coe.int/t/e/legal_affairs/legal_cooperation/fight_against_terrorism/4_theme_files/apologie_-_incitement/Codexter%20Profile%20%282009%29%20Croatia.pdf (13. april 2010).
18. Council of Europe Committee of Experts on Terrorism (CODEXTER). 2009. Profiles on Counter-Terrorism Capacity: Germany. Dostopno preko: www.coe.int/t/e/legal_affairs/legal_cooperation/fight_against_terrorism/3_codexter/working_documents/CODEXTER%20Profiles%20_2009_%20Germany.pdf (13. april 2010).
19. Council of Europe Committee of Experts on Terrorism (CODEXTER). 2009. Profiles on Counter-Terrorism Capacity: Slovenia. Dostopno preko: www.coe.int/gmthttp://www.coe.int/t/e/legal_affairs/legal_cooperation/fight_against_terrorism/4_theme_files/apologie_-_incitement/Codexter%20profiles%20_2009_%20Slovenia%20amended%20october.pdf (13. april 2010).
20. Council of Europe Committee of Experts on Terrorism (CODEXTER). 2008. Profiles on Counter-Terrorism Capacity: Netherlands. Dostopno preko: www.coe.int/gmthttp://www.coe.int/t/e/legal_affairs/legal_cooperation/fight_against_terrorism/4_theme_files/apologie_-_incitement/CODEXTER%20Profile%20%282008%29%20NETHERLANDS.pdf (13. april 2010).
21. Council of Europe Committee of Experts on Terrorism (CODEXTER). 2007. Profiles on Counter-Terrorism Capacity: United Kingdom. Dostopno preko: www.coe.int/gmthttp://www.coe.int/t/e/legal_affairs/legal_cooperation/fight_against_terrorism/4_theme_files/apologie_-_incitement/CODEXTER%20Profiles%20%282007%29%20UK%20E.pdf (13. april 2010).

22. Council of Europe Committee of Experts on Terrorism (CODEXTER). 2005. Profiles on Counter-Terrorism Capacity: Austria. Dostopno preko: www.coe.int/gmthttp://www.coe.int/t/e/legal_affairs/legal_cooperation/fight_against_terrorism/4_theme_files/apologie_-_incitement/CODEXTER%20Profiles%20%282005%29%20AustriaE.pdf (13. april 2010).
23. Cronin, Audrey Kurth. 2009. *How Terrorism Ends: Understanding the Decline and Demise of Terrorist Campaigns*. New Jersey: Princeton University Press.
24. Čaleta, Denis. 2007. *Oborožene sile kot pomemben dejavnik v boju proti terorizmu*. Bilten Slovenske vojske 9 (2): 123-140.
25. Čaleta, Denis. 2009. *The Role of the Armed Forces in Reducing Terrorist Threats in Crisis Response Operations - a Case Study of the Armed Forces of the Republic of Slovenia*. Varstvoslovje 11 (1): 184-203.
26. Černigoj, Albert. 2007. *Organiziran kriminal in terorizem - združljivost in razhajanja*. Bilten Slovenske vojske 9 (2): 49-62.
27. Črnčec, Damir. 2009. *A New Intelligence Paradigm and the European Union*. Varstvoslovje 11 (1): 147-163.
28. Davis, Paul K. in Kim Cragin, ur. 2009. *Social Science for Counterterrorism: Putting the Pieces Together*. Santa Monica: RAND. Dostopno preko: http://www.rand.org/pubs/monographs/2009/RAND_MG849.pdf (12. maj 2010).
29. Deklaracija o skupnem boju proti terorizmu (DeSBT). Ur. l. RS, št. 81/2001 (15. oktober 2001).
30. den Boer, Monica, Claudia Hillebrand and Andreas Noelke. 2008. *Legitimacy Under Pressure: The European Web of Counter-Terrorism Networks*. Journal of Common Market Studies 46 (1): 101-124. Dostopno preko: www.gesellschaftswissenschaften.uni-frankfurt.de/.../denBoerHillebrandNIke_Networks_FIN.pdf (5. oktober 2009).
31. Državni načrt zaščite in reševanja ob uporabi orožij ali sredstev za množično uničevanje v teroristične namene oziroma terorističnem napadu s klasičnimi sredstvi. URSZR (14. februar 2005)
32. Forest, James J.F., ur. 2007. *Countering Terrorism and Insurgency in the 21st Century*. Westport, Connecticut: Praeger Security International.
33. Forst, Brian. 2009. *Terrorism, Crime and Public Policy*. Cambridge: Cambridge University Press.

34. Furlan, Branimir et al. 2006. *Vojaška doktrina*. Ljubljana: Defensor.
35. Grizold, Anton, ur. 1998. *Perspektive sodobne varnosti*. Ljubljana: FDV.
36. Grizold, Anton. 1999. *Obrambni sistem Republike Slovenije*. Ljubljana: VPVŠ.
37. Gupta, Dipak K. 2006. *Who Are the Terrorists? (Roots of Terrorism)*. New York: Chelsea House Publishers.
38. Hannah, Greg, Lindsay Cutterbuck in Jennifer Rubin. 2008. *Radicalization or Rehabilitation: Understanding the Challenge of Extremist and Radicalized Prisoners*. Santa Monica: RAND. Dostopno preko: http://www.rand.org/pubs/technical_reports/2008/RAND_TR571.pdf (31. maj 2010).
39. Henigman in Garb. 2007. *Vloga vojaške policije Slovenske vojske v boju proti terorizmu*. Bilten Slovenske vojske 9 (2): 153-162.
40. Hodžič, Boštjan. 2007. *Pravne podlage za sodelovanje Slovenske vojske v boju proti terorizmu*. Bilten Slovenske vojske 9 (2): 141-151.
41. Hoffman, Bruce in Jennifer Morrison-Taw. 1992. *A Strategic Framework for Countering Terrorism and Insurgency*. Santa Monica: RAND. Dostopno preko: <http://www.rand.org/pubs/notes/2005/N3506.pdf> (10. januar 2010).
42. Horvat, Vedran et al. 2009. *Sigurnost od koga, za koga?: Prilozi diskusiji o sigurnosnoj politici RH*. Zagreb: Heinrich Böll Stiftung. Dostopno preko: www.boell.hr/downloads/HBS-Sigurnost-WWW.pdf (20. september 2010).
43. Intelligence and Security Committee. Dostopno preko: www.mi5.gov.uk/output/intelligence-and-security-committee-annual-reports.html (25. avgust 2010).
44. Ivanuša, Teodora in Iztok Podbregar. 2008. *Terorizem in jedrska, radiološka, kemična in biološka obramba*. Ljubljana: Poveljstvo za doktrino, razvoj, izobraževanje in usposabljanje.
45. Kazenski zakonik (KZ-1). Ur. l. RS št. 55/2008 (4. junij 2008).
46. Keohane, Daniel. 2005. *The EU and Counter-terrorism*. London: Centre for European Reform.
47. Kirkup, James. 2010. *MI5 "Slashing Staff" to Boost Overall Computer Skills*. Telegraph. Dostopno preko: <http://www.telegraph.co.uk/news/uknews/law-and-order/7532803> (13. julija 2010).
48. Klewin-von Fintel, Ralf. 2007. *Teroristična grožnja v Nemčiji - nemški pogled in analiza grožnje*. Bilten Slovenske vojske 9 (2): 31-47.

49. Klinar, Robert. 2007. *Delovanje specializiranih enot Slovenske vojske in Policije v protiterorističnih nalogah*, specialistično delo. Ljubljana: FDV.
50. Kranjc, Marijan F. 2001. *Poenotenje definicije terorizma*. Objavljeno v Delo - priloga Znanost, 26. septembra 2001. Dostopno preko: <http://users.volja.net/marijankr/clanki-c15.html> (5. oktober 2009).
51. Krunić, Zoran. 1997. *Strategija posrednega nastopanja*. Ljubljana: Unigraf.
52. Kushner, Harvey W., ur. 2002. *Essential Readings on Political Terrorism: Analyses of Problems and Prospects for the 21st Century*. New York: Gordian Knot Books.
53. Kushner, Harvey W. 2003. *Encyclopedia of Terrorism*. London: Sage Publications, Ltd.
54. Le Beau, John J. 2007. *Neslišno orožje: Razvijanje obveščevalnega sodelovanja v boju proti terorizmu*. Bilten Slovenske vojske 9 (2): 81-92.
55. Lesser, Ian O. ur. 1999. *Countering the New Terrorism*. Santa Monica: RAND. Dostopno preko: http://www.rand.org/pubs/monograph_reports/2009/MR989.pdf (12. maj 2010).
56. Lugna, Lauri. 2008. *Institutional Framework of the European Union Counter-Terrorism Policy Setting*. Baltic Security & Defence Review 8: 101-127.
57. Meisels, Tamar. 2008. *The Trouble with Terror: Liberty, Security, and the Response to Terrorism*. Cambridge: Cambridge University Press.
58. Miller, Seumas. 2009. *Terrorism And Counter-terrorism: Ethics And Liberal Democracy*. Malden: Blackwell Publishing.
59. Ministrstvo za finance Republike Slovenije. Dostopno preko: www.mf.gov.si (14. avgust 2010).
60. Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije. Dostopno preko: www.mnz.gov.si (31. maj 2010).
61. Ministrstvo za obrambo Republike Slovenije. Dostopno preko: www.mors.si (31. maj 2010).
62. Ministrstvo za zunanje zadeve. Dostopno preko: www.mzz.gov.si (13. april 2010).
63. Morral, Andrew R. in Brian A. Jackson. 2009. *Understanding the Role of Deterrence in Counterterrorism Security*. Santa Monica: RAND. Dostopno preko: http://www.rand.org/pubs/occasional_papers/2009/RAND_OP281.pdf (12. maj 2010).

64. Nacionalna strategija za preveciju i suzbijanje terorizma. NN 139/2008, (3. december 2008). Dostopno preko: <http://hidra.srce.hr/arhiva/263/44262/narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/315840.html> (20. september 2010).
65. Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding. Dostopno preko: www.nctb.nl (13. april 2010).
66. Neumann, Peter R. 2008. *Terrorism in the 21st Century: The Rule of Law as a Guideline for German Policy*. Berlin: Friedrich-Eber-Stiftung.
67. Neve, Rudi et. al. 2006. *First Inventory of Policy on Counterterrorism: Germany, France, Italy, Spain, the United Kingdom and the United States - research in progres*. The Hague: WODC.
68. Newman, Graeme R. in Ronald V. Clarke. 2010. *Policijska dejavnost proti terorizmu*. Ljubljana: FVV.
69. Nohrstedt, Daniel. 2007. *Explaining Counterterrorism Policy Variation in Europe*. Uppsala: Uppsala University. Dostopno preko: <http://www.crismart.org/upload/Nohrstedt%20documents/CT%20variation%20paper.pdf> (12. maj 2010).
70. Odlok o Svetu za nacionalno varnost. Ur. l. RS 111/2008 (22. november 2008).
71. Okvirni sklep Sveta z dne 13. junija 2002 o boju proti terorizmu (2002/475/PNZ) / Council Framework Decision of 13 June 2002 on combating terrorism (2002/475/JHA). Dostopno preko: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32002F0475:SL:HTML> (20. januar 2011).
72. Podbregar, Iztok. 2010. Intervju z avtorjem. Ljubljana, 29. julij.
73. Policija. Dostopno preko: www.policija.si (13. maj 2010).
74. Pongračič, Leo. 2007. *Financiranje terorizma in pranje denarja*. Bilten Slovenske vojske 9 (2): 105-115.
75. Prezelj, Iztok. 2006. *Teroristično ogrožanje nacionalne varnosti Republike Slovenije*. Ujma 20: 177-181.
76. Prezelj, Iztok. 2007. *Nujnost medresorskega sodelovanja in koordiniranja v boju proti terorizmu: nekateri primeri iz Republike Slovenije*. Bilten Slovenske vojske 9 (2): 65-80.
77. Priest, Dana in William M. Arkin. 2010. *Top Secret America*. Washington Post. Dostopno preko: <http://projects.washingtonpost.com/top-secret-america/> (2. avgust 2010).

78. Pungaršek, Boštjan. 2009. *Vloga policijskih specialnih enot pri zagotavljanju nacionalne in mednarodne varnosti*, specialistično delo. Ljubljana: FDV.
79. Purg, Adam. 1997. *Boj proti mednarodnemu terorizmu*. Ljubljana: VPVŠ.
80. Ramraj, Victor V., Michael Hor in Kent Roach, ur. 2005. *Global Anti-Terrorism Law and Policy*. Cambridge: Cambridge University Press.
81. Resolucija o strategiji nacionalne varnosti Republike Slovenije (ReSNV-1). Ur. l. RS, št. 27/2010 (2. april 2010).
82. Richardson, Louise, ur. 2006. *The Roots of Terrorism*. New York: Routledge.
83. Rupnik, Andrej. 2010. Intervju z avtorjem. Ljubljana, 27. julij.
84. Secret Intelligence Service. Dostopno preko: www.sis.gov.uk (25. avgust 2010).
85. Security Service. Dostopno preko: www.mi5.gov.uk (25. avgust 2010).
86. Sheppard, Ben. 2009. *The Psychology of Strategic Terrorism: Public and Government Responses to Attack*. New York: Routledge.
87. Sigurnostno-obavještajna agencija. Dostopno preko: www.soa.hr (27. julij 2010).
88. Slovenska obveščevalno-varnostna agencija (SOVA). Dostopno preko: www.sova.gov.si (14. avgust 2010).
89. Spencer, Alexander. 2006. *Counter-Terrorism in New Europe: What Have the New EU Members Done to Combat Terrorism After September 11th*. International Public Policy Review 2 (2): 92-112.
90. Stephens, Angharad Closs in Nick Vaughan-Williams, ur. 2009. *Terrorism and the Politics of Response*. New York: Routledge.
91. Stöger, Klaus. 2010. *007 in Österreich: Wie der Verfassungsschutz arbeitet*. Die Presse (11.11.2010). Dostopno preko: http://diepresse.com/home/panorama/oesterreich/609666/007-in-Oesterreich_Wieder-Verfassungsschutz-arbeitet (05. januar 2011).
92. Svete, Uroš. 2007. *Informacijske razsežnosti sodobnega terorizma - teoretična vprašanja in praktični vidiki*. Ujma 21: 124-129.
93. Šefic, Boštjan. 2006. *Vloga Slovenske obveščevalno-varnostne agencije v boju proti terorizmu in sodelovanje z drugimi akterji na nacionalni in mednarodni ravni*. 7. slovenski dnevi varstvoslovja: 942-950. Dostopno preko: http://sova.gov.si/media/dnevi_varstvoslovja_2006_sefic.pdf (5. oktober 2009).
94. Švarc, Dominika. 2006. *Teror prava: človekove pravice v globalni vojni proti terorizmu*. Revus – Revija za evropsko ustavnost 2006 (6): 135-147.
95. The Home Office. Dostopno preko: www.homeoffice.gov.uk (14. avgust 2010).

96. Transnational Terrorism, Security & the Rule of Law (TTSRL). 2008. *Defining Terrorism*. Dostopno preko: www.transnationalterrorism.eu (31. maj 2010).
97. Uprava Republike Slovenije za zaščito in reševanje. Dostopno preko: www.sos112.si (14. avgust 2010).
98. Urad Republike Slovenije za preprečevanje pranja denarja. Dostopno preko: www.uppd.gov.si (14. avgust 2010).
99. Weinberg, Leonard, ur. 2008. *Democratic Responses To Terrorism*. New York: Routledge.
100. Weinberg, Leonard in William L. Eubank. 2006. *What is Terrorism? (Roots of Terrorism)*. New York: Chelsea House Publishers.
101. Wetz, Andreas. 2010. *Spurensuche beim Verfassungsschutz*. Die Presse (27.11.2010). Dostopno preko: <http://diepresse.com/home/panorama/oesterreich/613857/Spurensuche-beim-Verfassungsschutz> (05. januar 2011).
102. Zakon o državnem tožilstvu (ZDT-UPB5). Ur. l. RS, št. 94/2007 (16. oktober 2007)
103. Zakon o obrambi (ZObr-UPB1). Ur. l. RS, št. 103/2004 (17. junij 2004).
104. Zakon o policiji (ZPol-UPB7). Ur. l. RS, št. 66/2009 (15. julij 2009).
105. Zakon o preprečevanju pranja denarja in financiranja terorizma (ZPPDFT). Ur. l. RS, št. 60/2007 (6. julij 2007).
106. Zakon o Slovenski obveščevalno-varnostni agenciji (ZSOVA-UPB1). Ur. l. RS, št. 20/2004 (4. marec 2004).
107. Žirovnik, Janez. 2003. *Slovenska obveščevalno-varnostna agencija v sistemu nacionalne varnosti Republike Slovenije*. 4. slovenski dnevi varstvoslovja. Dostopno preko: http://sova.gov.si/media/sova_sistem_varnosti.pdf (5. oktober 2009).
108. Žirovnik, Janez. 2006. *Sodelovanje obveščevalnih in varnostnih služb pri zagotavljanju vitalnih interesov držav*. 7. slovenski dnevi varstvoslovja: 983-991. Dostopno preko: http://sova.gov.si/media/dnevi_varstvoslovja_2006_zirovnik.pdf (5. oktober 2009).